מחוברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קס"ז | פרשת בשלח | תשפ"ד

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:	ירושלים		בני ברק		ניו יורק		לונדון	
	כניסת השבת	יציאת השבת	כניסת השבת	יציאת השבת	כניסת השבת	יציאת השבת	כניסת השבת	יציאת השבת
	16:32	17:47	16:46	17:48	16:47	17:56	16:22	17:34
	רבנו תם		רבנו תם		רבנו תם		רבנו תם	
	18:26		18:22		18:18		17:53	

השבוע בגליון:

חשיפה: מדוע ביקש הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זיע"א בליל הסדר לאחר תפילת ערבית לעסוק בתורה וללמוד בהתמדה קודם עריכת הסדר | עמ' כ"ג

סגולה: אמונה סגולה להמשכת הפרנסה | עמ' ב'

אקטואליה: קנה עליית חמישי בפרשת בשלח כדי לזכות בפרשת המן ואחרי ג' פסוקים קראו לאחר? | עמ' י"א

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

מה התכוון הרה"ק רמ"מ מוואַרקא בתשובתו: "פלשתים"...

וְלֹא נָחָם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וגו' (יג, יז).

ידוע שהרה"ק רבי מנחם מנדל מוואַרקא זצ"ל היה ממעט בדיבורו, ואף כאשר הגיד דברי תורה בשולחנו היה אומר בקיצור גדול, ולכן היה נקרא בפי כל "הצדיק השותק".

פעם נפגש עם אחיו הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זצ"ל, וכדרכו בקודש ישב בשתיקה ולא הוציא הגה מפיו, אך אחיו הפציר בו מאוד לומר תורה, עד שבשום אופן לא יכול היה לסרב יותר, בלית ברירה פתח הרה"ק מוואַרקא ואמר לפרש את דברי המשנה (מסכת אבות): "שניים שיושבים" - שני אנשים המסובים יחד "ואין ביניהם", היינו שישיבתם יחד היא מתוך אהבה ואחווה, ואין ביניהם שום פירוד ומחלוקת, הרי זה בחינת "דברי תורה"... ובזאת הצליח בחכמתו לקיים רצון אחיו להגיד 'תורה' ובד בבד להתחמק ולהשתמט מלדרוש ברבים דברי אלקים חיים, והיתה זו אמתלא שלא לומר דברי תורה".

באותו מעמד נכח גם אחד מחסידיו של הרה"ק מאמשינוב, והיטב חרה לו על דיבוריו הקצרים של הרה"ק מוואַרקא אחרי שרבו הפציר בו כל כך, ומשום היותו איש שמזגו חם, מיהר והקשה להרה"ק מוואַרקא: אם כן האיך יתבאר המשך דברי המשנה "הרי זה מושב לצים", נענה הרה"ק מוואַרקא כדרכו בקצרה "פלשתים", ולא יסף עוד.

והביאור בזה נראה, כאותו מעשה המסופר על הגר"א מוילנא זצ"ל, כשדיברו לפניו על החסידים ועל מעשיהם, היו מי שהוציאו דיבה על הצדיקים המפרשים חצאי פסוקים ואין הביאור עולה יפה בהמשך הפסוק, השיב להם הגר"א: אי משום הא לא אריא כי "פלשתים יוכיח", דהנה בתורה כתיב "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים", ופירשו חז"ל (שמו"ר פר' כ, יא) שהשי"ת לא נהג עם בניו כדרך הארץ, שדרך כל הארץ מי שקונה עבדים קונה אותם על מנת שיהיו מרחיצין וסכין אותו וטוענין אותו ומאירין לפניו, אבל הקב"ה לא עשה כן לישראל אלא היה מרחיצן וסך אותן והלבישן ונשאן והאיר לפניהם, לכך נאמר "ולא נחם אלקים דרך ארץ", ואף על פי שלפי דרשה זו אין ביאור לתיבת "פלשתים" הכתוב בהמשך הפסוק, מכל מקום הדרש ידרש, כי הכתוב נמסר לחכמים שבכל דור ודור שאותו ידרשו כפי דעתם, ולהם נאה לדרוש גם כשנראה שאין כולו מתפרש על פי הדרשה.

ובזה י"ל, שהיתה כוונת הרה"ק מוואַרקא בתשובתו "פלשתים" שמאמרו אין צריך להתאים ולהתפרש בהמשך המשנה.

אמנם צדיקים (ראה בארות המים למהרצ"ה מרמינוב זצ"ל) הוסיפו לבאר המשך המשנה כך: "שנים שיושבים" אזי דווקא כשמידת ה"אין" שרויה ביניהם, דהיינו ששניהם בבחינת עפר ואפר ואין האחד מתנשא על חבירו, דווקא בכהאי גוונא ישיבתם כדברי תורה, אבל אם מסך הגאווה מבדיל ביניהם, הרי זה כמושב לצים.

מפי ספרים וסופרים - אבות (ח"א עמ' תל"ה)

פניני אביר יעקב עמ' ו'

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ג

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

הרב שגילה שקבלה בידו שהגרמנים הם מזרע עמלק

מְלְחָמָה לַה' בַּעֲמָלֵק מִדֹּר דֹּר וגו' (יז, טז).

מסופר על מרן **האמרי אמת מגור** זצ"ל, כי בפעם הראשונה בה נפגש עמו **הג"ר פינחס כהן ז"ל אב"ד אנסבאך** שבגרמניה, [שהיה לימים מפעיליה הבולטים של "אגודת ישראל" בפולין], הרי שבמהלך היכרות ראשונית זו הסתגר הגר"פ כהן ז"ל עמו - אחרי שהביע כי ברצונו למסור איזה ענין כמוס, שאינו יכול לגלותו לאף אחד אחר.

"קבלה בידי" פתח ואמר "שהגרמנים הם מזרע עמלק... אלו העמלקים האמיתיים... ואין בעולם שונאי ישראל גדולים מהם".

והיה בדברים הללו שיצאו מפי רב ידוע בגרמניה משום חידוש רב, כי רבים וטובים אשר זכרו כיצד התנהגו אנשיו האכזרים של הצאר הרוסי, הביטו באותה שעה על גרמניה ה"נאורה" כמלכות של חסד...

רק כשהסתערו הגרמנים פעם נוספת לכבוש את פולין, בשלהי שנת תרצ"ט, גילה האמרי אמת זי"ע לבני ביתו את הדברים שסח לו הרב מאנסבאך ז"ל לפני כחצי יובל שנים...

ראש גולת אריאל (ח"ב עמ' שג)

מדוע לא לקחו הרשעים מהמן שעל פתח הצדיקים

הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ וגו' (טז, ד). אמרו חז"ל (יומא עה, א) צדיקים ירד להם המן על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו מחוץ למחנה, רשעים שטו ולקטו למקום רחוק עי"ש.

והנה לכאורה כיון שצדיקים ירד להם המן על פתח בתיהם, למה להו להבינונים לצאת וללקט מחוץ למחנה ולהרשעים להיות 'שטו ולקטו' למקום רחוק, הלא יכלו ליקח מן המן המונח על פתח הצדיקים, אלא כי הרשע אינו רוצה לקרב עצמו אל הצדיק כי אין ארור מדבק בברוך (בר"ר נט, ט) ואף שיודע שבפתחיהן של הצדיקים שם המן וכל טוב ויכול להיושע אצל הצדיק, אומר יעבור עלי מה ולא לילך אל הצדיק חס להזכיר, כמו שאמרו דתן ואבירם (במדבר טז, יד) **הַעֵינֵי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תְּנַקֵּר לֹא נַעֲלֶה**, והם שהותירו מן המן והם ששטו ולקטו (ראה שמו"א א, כט). ועוד כי הרשעים נדמה להם כל אפיא שוין, וכיון שראו שאין בפתחיהן המן, חשבו שבודאי גם בפתחיהן של צדיקים אין כלום.

אך עדיין קשה, הא תינח הרשעים כאמור, אבל הבינונים קשה, מדוע לא לקחו מפתח הצדיקים, ויש לומר שבאמת הבינונים וכן הרשעים היו הולכים ורצים לפתחיהן של הצדיקים לחטוף את המן, אבל לא היה להם שליטה לקחת כלום, כי אדם נוגע במה שמוכן לחבירו (יומא לח, ב) ומכל שכן בחלק הצדיקים כדכתיב (תהלים קכה, ג) כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים.

דברי ישראל - בפרשתנו

היהודים התחזקו בזמנים הקשים ע"י חוש הומור

הֲמִבְּלִי אֵין קְבָרִים בְּמִצְרַיִם וגו' (יד, יא).

כתב **הרש"ר הירש**: פירושו האם בגלל חוסר קברים... התבדחות שנונה זו אפילו בעת החרדה והייאוש העמוקים ביותר, היא סימן לחוש ההומור תכונה אופיינית של שבט יעקב צלול הדעת.

כה אמר פעם **הגה"ח רבי גד'ל אייזנר זי"ל** על אודות שנות המלחמה בגטו ובמחנות:

'אף פעם לא הייתי נפול ברוחי שטענדיג דארט גיווען נישט גיפאלי'ן, ותמיד הייתי עם רוח בדוחה "מיט הומור גיווען שטענדיג". נהנתי לעשות 'חכמות' - מאכן שטיקלעך - וועז ס'האט זיך גילאזט, די ערגסטע צייט'ן... הייתי כך במצב רוח טוב.

מרן הבית ישראל העיר לי פעם בבדיחותא - "געטשעפעט", ששם הייתי יותר בשמחה מאשר כאן, "ביזט דארט גיווען מעהר אויפגיראמט ווי דא"...

פירוש הרש"ר הירש זצ"ל - בפרשתנו; במחיצת רבי גד'ל (עמ' קכו)

סגולת השבוע

אמונה סגולה להמשכת הפרנסה

הרה"ק **רבי נחום מטשערנאביל** זי"ע, כתב בספרו **מאור עינים** בפסוק בפרשתנו "קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן" וגו' (טז, לג), דבאמת התוה"ק היא נצחית, וענין 'מן' הכתוב בתורה נוהגת גם עתה מדי יום ביום, וזה שאמרו (תנחומא בשלח כ) 'מי שברא יום ברא פרנסתו'. ורק החילוק בין דור המדבר לדורות האחרונים, שדור המדבר נזדככו בקריעת ים סוף ובמעמד הר סיני עד שירד להם שפע העליון בלי לבוש כלל, אבל דורות האחרונים שחטאו ונתעבה חומרותיהן, לכך נצטרכה השפע ההוא שנקרא מן להתלבש בכלי ולבוש שהוא עסק האדם שנוטל כל אחד לעסק פרנסתו, וזהו כלי למן שלו שיורד לו מן השמים. וזהו מה שאמר הכתוב "קח צנצנת אחת ותן שמה וכו' מן", שהוא כלי ולבוש למשמרת לדורותיכם. ולזה אמרו בזוהר (בשלח הובא בפר"ח סי' נג אות א) שצריך לצייר את עצמו בשעת קריאת השירה כאילו היה בקריעת ים סוף, כי כמו ששם לא היה המן עד שהיה מקודם קריעת ים סוף, שע"י האמונה שראו האותות זכו להזדככות הנ"ל, כן גם עכשיו צריך מתחלה שיהיה בחינת קריעת ים סוף ע"י שיצייר כן ויתחזק באמונה כדכתיב (שמות יד, לא) "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", ואח"כ יוכל לקבל השפע המלובש בדבר ההוא שממנו בא לו פרנסתו, עכ"ד.

עפ"י דבריו מבאר הגה"צ **רבי ישששכר שלמה טייכטל** הי"ד מאמרם ז"ל (פסחים קיח, א) קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. היינו בעת שאדם רואה שקשים לו פרנסתו, אזי העצה שיעשה כמו אז שקודם שהגיע להם המן היתה להם קריעת ים סוף, היינו שדבקו באמונה בשעת קריעת ים סוף, כמו כן יעשה כעת, והשי"ת יוריד לו השפע בלבוש העסק שנטל בידו והבן (משנת שכיר-לשביעי של פסח).

ולשון נלהב איתא בספה"ק **ישמח ישראל** (פר' תולדות): "...**אנשים דורשים עצות ותחבולות על פרנסה, "ועצתו "אמונה להאמין באמונה שלימה באחדות ה'**... ומי שנחלש בכח אמונה הוא מחוסר פרנסה, וכמו"ש הזוה"ק (ח"א קס"ו ע"ב) עה"כ (משלי י"ב, ט') ט'ב נקלה וגו' וחסר לחם, חסר לחם חסר מהימנותא, אבל דורשי ד' לא יחסרו כל טוב, ועיקר לקבוע ולהשריש בלבו אמונה פשוטה ושלימה ותמה בלי שום פקפוק" עכ"ל.

ולבל יחסר המזג יש לציין למה שביארו הקדמונים (ראה חנוכת התורה פר' יתרו ועוד) אמאי "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" הלא הקב"ה מקיים כל התורה כולה וכתיב "ביומו תתן שכרו", אלא דקי"ל דאם שכרו ע"י שליח אינו עובר על בל תלין, והרי התוה"ק ניתנה לנו ע"י שליח - משה רבינו ע"ה, משום הכי אין כאן משום בל תלין, אבל שני דיברות ראשונות מפי הגבורה שמענום ולכך יש ע"ז שכר בעוה"ז, וזהו שאמרו ז"ל "**ישראל אינם ניזונים בעוה"ז אלא בשביל האמונה**" עכ"ד.

בס"ד

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

בית הוראה אביר יעקב

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

כִּי אֲנִי ה' רֹפְאֶךָּ:

בזכות קבלת שבת כמה דקות קודם, נרפא הבחור בדרך ניסית בעליל הסכיתו ושמעו:

בימים הראשונים לאשפוזו של הבחור הצעיר אלעזר מנחם פ. בבית החולים 'שניידר' בפתח תקווה, עוד פיעמה תקווה כי מדובר במחלה קלה שהזרקת אנטיביוטיקה דרך הווריד תסייע לו להיחלץ ממנה. אבל ימי האשפוז הלכו והתארכו, תוצאות הבדיקות לא בישרו טובות, והבחור - כמו גם בני משפחתו וחבריו לישיבה, הפכו למודאגים ומוטרדים. האבחון של מצבו הרפואי היה סיבוך מורכב במעיים, תוך שהרופאים מסבירים שכלל לא ברור מה נכון לעשות במצב כזה...

הוצע להם ניתוח מורכב ומסובך, תוך שהרופאים אומרים שהם כלל לא בטוחים כי זה מה שישנה את גורלו לטוב. מצד שני, כל יום שעובר מגדיל את הסכנה לזיהום פנימי חמור, שיכול להוביל לסכנת חיים ועד שערי מוות, ל"ע. בינתיים הבחור נותר במעקב צמוד, כשהרופאים מוסיפים ובודקים רעיונות והצעות כיצד לטפל בו כיאות.

חבריו וידידיו הרבו להתפלל למענו, לצד זאת שביקשו את ברכתם של גדולי ישראל למען הבחור החולה, תוך שהוא מדגישים את חוסר הוודאות - הן של המחלה והן של הטיפול בה, כשמנגד חייו של בחור צעיר תלויים ועומדים.

גם אמו של הבחור, מחנכת נודעת, ביקשה לעשות חיזוק לרפואתו, ופנתה אל תלמידותיה בבקשה שיקדימו לקבל את השבת לרפואתו, מתוך ביטחון שהקדמת קבלת השבת היא מפתח של שפע ורפואה. התלמידות הקשיבו לעצת המחנכת, ולא רק שקיבלו על עצמן - הן גם ביקשו ממשפחתן והפיצו את הבשורה, כשרבים וטובים מקבלים על עצמם להקדים לקבל פני שבת לרפואת אותו בחור. בשבועות הבאים, בבתים רבים מישראל הקדימו לקבל פני שבת, תוך שהם אומרים שחיזוק זה בהקדמת קבלת השבת יהיה לרפואתו...

חלפה תקופה קצרה, הבחור עודו מאושפז, מטופל בידי ד"ר גילי גלעד במערך ההמטולוגי־אונקולוגי בבית החולים. ביום בהיר אחד ביקש הרופא לשוחח עם בני משפחת הבחור, כשהוא אומר 'אני משמש כרופא זה עשרות שנים, ואינני מבין מה קורה פה. לפתע פתאום חלה הטבה בכל הבדיקות, אינני רואה עוד סיבה לניתוח או לטיפול כלשהו. התוצאות המתקבלות בעת האחרונה מעידות כי המחלה נעלמה ללא כל טיפול. לא מבין איך זה קורה...'

אחד מחבריו של הבחור מיהר לבשר את הבשורה המרגשת למורו ורבו, הוא הגאון רבי שמעון בעדני זצ"ל, בהוסיפו כי בוודאי הבחור נרפא בזכות ברכת הרב ותפילותיו. הרב בעדני הגיב על אתר בענוות חן: 'אני? מה זה קשור אליי? קרה לו נס בזכות השבת, השבת הצילה אותו!'

הבחור שהיה אצל הרב בעדני - שכלל לא ידע על פעולותיה של אֵם החולה למענו באמצעות הקדמת קבלת השבת - לא הבין את הדברים. רק כשסיפר לרעהו החולה אודות העניין, הושלם הפאזל המופתי, המלמד כי כמה דקות של תוספת שבת הוסיפו לבחור שנות חיים ארוכות...

המסר מהסיפור, כפי שקיבלנו אותו מהבחור שהבריא בעצמו, זועק: בעל ה'פרי מגדים' מבטיח, שהמוסיף מחול על הקודש מוסיפים לו חיים. כפשוטו ממש - תוספת שבת היא סגולה בדוקה ומנוסה, מוכחת ופועלת, שמוסיפה חיים, שמעניקה בריאות, שיוצרת אריכות ימים מתוך בריאות איתנה.

אחים יקרים, ראו נא ראו את דמותו של הבחור אלעזר מנחם פ. שכבר נרפא כליל, התבגר ואף זכה להתחתן ולהקים בית בישראל, ולמדו מסיפור ה'נס הרפואי' שלו: כן, המוסיף מחול על הקודש - מוסיפים לו חיים. תוספת שבת, הקדמת קבלת השבת, היא מפתח לשפע של חיים, של פרנסה ברווח, של אושר ורוגע.

כמה כוחות, מאמצים, זמן וכסף אנו מקדישים לאריכות ימים ולאיכות חיים, והנה לנו הדרך: תוספת שבת. הבה נקדים לקבל פני שבת, הבה נקפיד לקבל את השבת כמה דקות לפני הזמן, הבה נקדיש מזמננו הפנוי לטובת כניסה רגועה ליום השבת - ונזכה באורך ימים ושנות חיים מתוך שפע וברכה!

(פניני פרשת השבוע)

אָשִׁירָה לַה':

מדוע לא הסכים החתן לוותר על הזמר החסידי גם בתמורה ל-20,000 אלף דולר, העומק הרוחני שעמד מאחורי הקלעים:

"איזו טעות עשיתי!", מלמל לעצמו הזמר החסידי ר' שלמה-שמחה סופרין, המתגורר כיום בפלורידה, כשבדק ביומנו אם הוא פנוי להופיע בחתונה המכובדת הצפויה להיערך בניו-יורק.

זה היה בשנת תשע"ה. שלמה-שמחה התגורר אז בטורונטו שבקנדה. מדי שנה היה תורם כמה הופעות לחתונות של מעוטי יכולת, שפנו אליו במסגרת ארגון חסד בעיר. בחורף באותה שנה התקשר אליו חתן ממשפחה דלת אמצעים, וביקשו לשיר בחתונתו, הצפויה להתקיים בעוד כמה חודשים.

הזמר בדק ביומנו, ראה שהתאריך פנוי ונענה בחיוב. "היומן שבו אני משתמש הוא לוח שנה לועזי, ובדרך כלל אני מציין בו את התאריכים העבריים", מספר ר' שלמה-שמחה ל'שיחת השבוע'. "משום מה לא סימנתי בלוח באותה שנה את יום ל"ג בעומר, וכך נעניתי לבקשתו של החתן, בלי להיות מודע שבעצם מדובר בל"ג בעומר".

עברו הימים והוא קיבל פנייה מיהודי אמיד, לבוא לניו-יורק, לחתונת אחד מילדיו, שעתידה להיערך ב...ל"ג בעומר. רק אז קלט ר' שלמה-שמחה את הטעות שעשה.

"אמנם אני תורם בחפץ לב הופעות למעוטי יכולת, אבל לא במועדים מבוקשים, כמו ל"ג בעומר", מסביר הזמר. "אילו הייתי מודע לעובדה שמדובר בל"ג בעומר, ברור שלא הייתי מסכים להופיע בחתונה זו, בהתנדבות".

הוא התקשר לחתן, הסביר לו את הטעות שאירעה וביקשו לשחררו מלהופיע בחתונתו. ואולם החתן לא הסכים לוותר עליו.

ר' שלמה-שמחה התקשר ליהודי האמיד מניו-יורק וסיפר לו על התסבוכת שנוצרה. "אין בעיה", אמר אותו יהודי, "אשלם את מלוא העלות של זמר אחר, שיבוא לשמח את החתן הזה בחתונתו".

ההצעה הועברה לחתן, אך הוא בשלו: "אני רוצה רק אותך בחתונתי", אמר.

ר' שלמה-שמחה עדכן את המזמין מניו-יורק בתשובה השלילית, והאיש הגיב ואמר: "אמור לחתן שאני מוכן לתת לו שלושת-אלפים דולר נוספים על מלוא העלות של זמר אחר, בתמורה להסכמתו לוותר עליך".

ואולם החתן דחה את ההצעה.

"תן לו עשרת-אלפים דולר. תן לו אפילו עשרים אלף דולר!", העלה האיש מניו-יורק את ההצעה. "אני מוכן לתת לו כל סכום שירצה, ובלבד שישחרר אותך לבוא לשיר בחתונה שלי".

הזמר היה בטוח שהצעה נדיבה כזאת תתקבל בשמחה. הלוא זו משפחה מעוטת יכולת, וכאן נקרית לפניה הזדמנות פז לממן את כל הוצאות החתונה ועוד להישאר עם עודף נאה. אך המענה נותר שלילי. החתן לא הסכים לוותר על שירתו בשום מחיר שבעולם.

הזמר היה בטוח שהצעה נדיבה כזאת תתקבל בשמחה. הלוא זו משפחה מעוטת יכולת, וכאן נקרית לפניה הזדמנות פז לממן את כל הוצאות החתונה ועוד להישאר עם עודף נאה. אך המענה נותר שלילי. החתן לא הסכים לוותר על שירתו בשום מחיר שבעולם.

הדבר עורר פליאה גדולה בליבו של הזמר. מדוע הוא מסרב? שאל את עצמו. הוא הכיר את משפחת החתן, אנשים צנועים ועדיני נפש, רחוקים מאוד ממידת העקשנות. מדוע החתן מתעקש כל-כך על שירתו בחתונתו? ולמה הוא דוחה סכום כסף מכובד כל-כך, שייתן לו בסיס כלכלי לקראת חייו החדשים?

הוא החליט לבדוק את העניין. "מדוע אתה מתעקש כל-כך?", שאל את החתן. "וכי לא תוכל למצוא זמר חתונות אחר?".

שתיקה השתררה מעברו השני של קו הטלפון. כעבור דקה של דומייה פתח החתן ואמר: "אבי עבר תאונה קשה לפני כמה שנים, ומאז הוא נזקק לעזרה יום-יומית. גם פרנסת המשפחה נשברה. מי שלקחה עליה את כל העניינים הרפואיים, את הסיעוד של אבי ואת עול פרנסת המשפחה, היא אימי שתחיה.

"אימי מוסרת את נפשה יום ולילה למען אבי ולמען בני המשפחה", המשיך החתן וסיפר בקול רועד. "מעולם לא ביקשה דבר לעצמה. כל חייה נתונים למען הזולת בלבד.

"כאשר באתי בקשרי השידוכים ושוחחתי עם אימי על החתונה, אמרה אימי: 'כמה יפה יהיה אם ר' שלמה-שמחה ישיר וישַמֵח בחתונה'.

"הבנתי מדבריה שהיא אוהבת את שירתך ונהנית ממנה. זו הייתה הפעם הראשונה בחיי ששמעתי ממנה רמז למשאלה קטנה לעצמה.

"לכן פניתי אליך וביקשתי ממך לשיר בחתונתי. זו ההזדמנות שלי למלא את משאלתה של אימי. מול ההצעות הכספיות הנדיבות אני מעמיד לנגד עיניי את כל חייה של אימי, הרצופים התמסרות והקרבה. את הזכות הזאת של כיבוד אם לא אמכור בעד שום הון שבעולם. לכן חשוב לי כל-כך שתשתתף בשמחתי, כדי שאוכל לשמח את אימי".

דבריו של החתן השאירו את ר' שלמה-שמחה פעור פה. דמעות של התרגשות נקוו בעיניו. "אבוא לחתונתך ואעשה הכול לשמח את אימך", אמר לחתן.

בל"ג בעומר בא ר' שלמה-שמחה בהתרגשות לחתונה. "אחרי ששמעתי את סיפורו של החתן", הוא מספר, "שרתי בחתונה מכל הלב והנשמה. זו הייתה שמחה יהודית מרוממת, מתוך ידיעה שעומד להיבנות כאן בית על יסודות נאמנים ביותר. ומי יודע אם לא הצטרפו לשירה גם מלאכי מרום, שליוו בשירתם השמימית את הבן המכבד את הוריו באהבה אין-קץ".

(גל' שיחת השבוע)

מִלֹּא הָעֹמֶר מָן:

עזר לחבירו ולבסוף ראה מה שעושים עושים לעצמו, על ידי כך זכה לקנות דירה לבנו...

הסיפור שלי מתחיל כשאני אברך-כולל צעיר, יום שלם, ואשתי עקרת בית. כבר יש לנו אז שבעה ילדים בלי עין הרע: הגדול - בן עשר שנים. הקטן - בן חודש ימים. אנו ההורים, ברוך השם, לא משתעממים רגע... החיים בעיצומם.

באותה תקופה מתפרסם על תוכנית שתסייע להשיא ילדים בכבוד. הרעיון הוא להפקיד מידי חודש סכום כסף - מאז שהילד קטן - ולקראת החתונה שלו ניתן יהי' לקבל הלוואה בהחזרים נוחים, ואף מענק.

נשמע מעניין.

אבל לא בשבילי... כדי "לגמור את החודש" אני צריך לאלתר בכל פעם רעיון חדש. ממילא - אני לא שמח לשמוע על שום רעיון שדורש ממני 'להוציא' במקום 'להכניס'.

אבל זו הלוואה מכובדת! תוכל לחתן את הילדים בכבוד!

אוקיי. נבדוק את הענין לעומק. באותה תקופה עמד הרעיון הזה במרכז השיח בכוללי האברכים, אז חקרתי ודנתי אודות הנושא והגעתי למסקנה שאני מחוץ

לתמונה - וכבר אסביר מדוע.

•••

מבחינתי זה היה סוג של 'ספק-ספיקא'. ראשית, מדובר במיזם חדש שאף אחד לא יחתום ערבות שהוא יחזיק מעמד. נכון. היום כולם מודים שהרעיון מוצלח. אבל אני מדבר לפני שהפכנו כולנו ל"חכמים שלאחר מעשה".

הספק השני - מי אומר שאכן אקבל הלוואה? לא מדובר כאן ב"קופת חיסכון" שמתחייבת להשיב לך דבר בתמורה. ממש לא. הנהלת הקרן הודיעה מראש באופן ברור שלא תינתנה הלוואות אם הקופה, לדוגמא, תהיה ריקה באותה שעה. זאת אומרת שאני יכול להפקיד במשך שנים ולבסוף מה? להמתין עד שיחזור כסף לקופה?

הייתי סקפטי. החלטתי שעדיף לי לא לדאוג את דאגת מחר. כאמור, אני לא מסיים את החודש בתקופה זו, וממש לא התחשק לי להיכנס להוצאה נוספת.

•••

ערב אחד מתקשר אלי מכר מבית הכנסת 'אני רוצה לדבר איתך?' -'בכבוד רב!' אני עונה לו, תוך כדי שאני מנסה לחשוב מה הוא מצפה ממני. אז כך. הוא רוצה שאצטרף למיזם החדש.

הוא מפרט את המעלות הרבות, ואני מסביר לו שהסיפור הזה כבר מאחורי. שמעתי. בדקתי. חקרתי. מבחינתי זה לא בא בחשבון. ובכלל; לפני שאדאג איך לחתן את הבן שלי - אני מודאג איך אכסה את הוצאות הבר-מצוה שלו...

זה לא משכנע אותו. הוא ממשיך ללחוץ. בשלב מסוים אני שואל אותו ישירות: 'אתה סוכן מטעם המיזם הזה?' ואני מוסיף בחיוך 'אם כן קח 100 שקל ושחרר אותי לנפשי...'

הוא צוחק וחושף: 'אבא שלי זקוק להלוואה גדולה. אם אצליח לגייס כמות נכבדה של מצטרפים חדשים לארגון, אוכל לסדר לו את ההלוואה!'

הוא המשיך להתחנן, בבקשת רחמים, שעבור אביו מדובר בהצלה, ולכן חשוב לו כל כך שאצטרף. טוב אני מציין לעצמי, הפעם מדובר בנימוק חדש - כזה שלא שמעתי בעבר.

חשבתי רגע ואמרתי שגם אם-כן אוכל לצרף רק את הגדול, אך לא את הקטנים. בתגובה הסביר לי שהארגון לא מוכן לרשום רק ילדים גדולים (שאוטוטו ידרשו את ההלוואה...) אך אם ארשום את כל הקטנים, הם יסכימו לקבל גם את הגדולים.

'אז איך אני יכול לעזור לך?' תהיתי בקול. אבל היה לי קשה לדחות אותו. ריחמתי עליו וביקשתי שיתן לי זמן להרהר בענין. הוא המשיך להתקשר שוב, ושוב. לבסוף נכנעתי. חשבתי לעצמי: גם אם אני בטוח שסיכויי ההצלחה הם בגדר 'ספק-ספיקא', מצוות צדקה זה הרי וודאי, ואין ספק מוציא מידי וודאי! צירפתי את כל הילדים.

•••

לפני 4 שנים התארס הבן הגדול שלי. רשמתי אותו לתוכנית 'מחיר למשתכן' ובסייעתא דשמיא זכה במהירות בדירה שכבר הייתה באמצע בנייה. הייתי חייב לסגור חוזה במיידי ולשלם תשלום ראשון תיכף ומיד. המחותן הודיע לי שאם אני אתאמץ להזדרז - גם הוא יעשה זאת, ואם לא - חלום הדירה הולך ומתרחק מאתנו!

מכיון שהבן היה רשום בתוכנית המדוברת, זכינו מיד בהלוואת ענק שאפשרה להניח את הכסף על השולחן. וברוך השם הבן שלי גר היום בדירה משלו.

ברור לי שאם לא הייתה האפשרות להשיג את ההלוואה הנוחה הזו, הוא היה גר עד היום בשכירות!!!

לפני 4 שנים התארס הבן הגדול שלי. רשמתי אותו לתוכנית 'מחיר למשתכן' ובסייעתא דשמיא זכה במהירות בדירה שכבר הייתה באמצע בנייה. הייתי חייב לסגור חוזה במיידי ולשלם תשלום ראשון תיכף ומיד. המחותן הודיע לי שאם אני אתאמץ להזדרז - גם הוא יעשה זאת, ואם לא - חלום הדירה הולך ומתרחק מאתנו!
מכיון שהבן היה רשום בתוכנית המדוברת, זכינו מיד בהלוואת ענק שאפשרה להניח את הכסף על השולחן. וברוך השם הבן שלי גר היום בדירה משלו.
ברור לי שאם לא הייתה האפשרות להשיג את ההלוואה הנוחה הזו, הוא היה גר עד היום בשכירות!!!

•••

ומידי פעם אני מהרהר להנאתי בשאלה: מי עשה טובה למי; האם אני שהצטרפתי לתוכנית כדי לעזור ליהודי, או שמא אותו יהודי ששידל אותי להצטרף?.

(גלין איש לרעהו)

עצות וסגולות:

ענייני שבת קודש (ה')

בכל יום צריך לזכור את יום השבת

בְּכָל שִׁשֶּׁת יְמֵי הַחֹל צָרִיךְ אָדָם לִזְכֹּר יוֹם הַשַּׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות כ ח) 'זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ', דְּהַיְנוּ שֶׁיִּזְכֹּר הַשַּׁבָּת בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וּבָזֶה יִהְיֶה נִזְהָר בְּשֵׁשֶׁת יְמֵי הַחֹל לְהִתְעַסֵּק בַּמִּצְוֹת וּלְהִתְרַחֵק מִן הָעֲבֵרוֹת, כְּדֵי שֶׁתְּחוּל עָלָיו קְדֻשַּׁת שַׁבָּת.

(מחשוף הלבן פרשת קדושים, ד"ה קדושים תהיו)

בכל יום יש הארה מתוספת נר"ן של שבת

וּבְכָל יוֹם וְיוֹם מִימֵי הַשַּׁבָּת מְקַבֵּל הָאָדָם הֶאָרָה מִתּוֹסֶפֶת נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה שֶׁבָּאוּ בְּשַׁבָּת, וְכָךְ הוּא סִדְרָן, בְּיוֹם רִאשׁוֹן בְּשַׁבָּת נִשְׁאֲרָה בָּאָדָם הֶאָרָה מִתּוֹסֶפֶת נְשָׁמָה שֶׁל שַׁבָּת שֶׁעָבְרָה, וּבְיוֹם שֵׁנִי נִשְׁאֲרָה בּוֹ הָאָרָה מִתּוֹסֶפֶת הָרוּחַ שֶׁל שַׁבָּת שֶׁעָבְרָה, וּבְיוֹם שְׁלִישִׁי נִשְׁאַר בּוֹ הָאָרָה מִתּוֹסֶפֶת שֶׁל נֶפֶשׁ דְּשַׁבָּת שֶׁעָבְרָה, וּבְיוֹם רְבִיעִי מְקַבֵּל הָאָרָה מִתּוֹסֶפֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל שַׁבָּת הַבָּאָה, וּבְיוֹם חֲמִישִׁי מְקַבֵּל הָאָרָה מִתּוֹסֶפֶת הָרוּחַ שֶׁל שַׁבָּת הַבָּאָה, וּבְיוֹם שִׁשִּׁי מְקַבֵּל הָאָרָה מִתּוֹסֶפֶת נְשָׁמָה שֶׁל שַׁבָּת הַבָּאָה, נִמְצָא שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן לְהִשָּׁאֵיר בּוֹ הָאָרָה מִתּוֹסֶפֶת נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה שֶׁל שַׁבָּת שֶׁעָבְרָה, וּשְׁלֹשָׁה יָמִים אַחֲרוֹנִים שֶׁקֹּדֶם הַשַּׁבָּת צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן שֶׁיְּקַבֵּל הָאָרָה מִתּוֹסֶפֶת נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה שֶׁל שַׁבָּת הַבָּאָה.

(מחשוף הלבן שם)

יזהר בכבוד שבת, כי אז השכינה עולה

כָּתַב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"ב רד.) כִּי בְּשַׁבַּת קֹדֶשׁ שְׁכִינָה תִּתְעַלֶּה וְתִתְהַדֵּר וְעוֹלָה בְּמַעֲלָה יוֹתֵר, וּמְצַד מַעֲלָתָהּ וּמְנוּחָתָהּ בְּשַׁבָּת נִמְשָׁךְ לְיִשְׂרָאֵל בָּנֶיהָ רוּחַ קְדֻשָּׁה (זוהר ח"א מח. ח"ב קלה:). וְלָכֵן צָרִיךְ הָאָדָם לִזָּהֵר בִּשְׁמִירַת שַׁבָּת מִפְּנֵי כְּבוֹד שַׁבָּת מַלְכְּתָא, שֶׁיּוֹם זֶה הוּא דְּגְמַת יוֹם חֻפָּתָהּ.

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות ס)

כל אחד יכול לשמור שבת

וְהִנֵּה אֵין כָּל אָדָם זוֹכֶה לְתוֹרָה וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים, בֶּאֱמֶת שַׁבַּת קֹדֶשׁ שָׁוֶה לְכָל נֶפֶשׁ כַּקָּטָן כַּגָּדוֹל שֶׁיָּךְ לְזָכְרוֹ וּלְשָׁמְרוֹ, לָכֵן בַּעַל תְּשׁוּבָה הַבָּא לְתַקֵּן אֲשֶׁר עִוֵּת צָרִיךְ לִשְׁמֹר שַׁבָּת כְּהִלְכָתוֹ לְפִי שֶׁבּוֹ עִלּוּי הַשְׁכִינָה, וּבָזֶה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו, וּבָא הֶרֶמֶז עַל נָכוֹן בְּרֵאשִׁית רָאשֵׁי תֵּבוֹת 'בְּשַׁבָּת שְׁכִינַת אֵל רָם תִּתְעַלֶּה יוֹתֵר'.

(גנזי המלך שם)

צריך לחזור ולטבול בשבת בבוקר

כָּתַב רַבֵּנוּ הָאַר"י ז"ל (שעה"כ ענין קבלת שבת), דְּבְלֵיל שַׁבָּת מְקַבֵּל אָדָם תּוֹסֶפֶת נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה מִצַּד הַלַּיְלָה, וּבְיוֹם מְקַבֵּל תּוֹסֶפֶת נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה מִצַּד הַיּוֹם, וְהַיּוֹם עָדִיף מֵהַלַּיְלָה. וּלְפִיכָךְ כָּתַב (שם דרושי קידוש ליל שבת), אַף אִם טָבַל בְּעֶרֶב שַׁבָּת יַחֲזֹר וְיִטְבֹּל בְּשַׁחֲרִית, מִשּׁוּם דִּקְדֻשַּׁת הַיּוֹם עֲדִיפָא.

(גנזי המלך, תיקון השכינה אות נד)

בשמירת שבת השוה אותנו לכבודו יתברך

וּבְנְתִינַת הַשַּׁבָּת הַשְׁוָה אוֹתָנוּ עִם כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, דִּכְמוֹ שֶׁהוּא שָׁבַת גַּם אֲנַחְנוּ צִוָּה לָנוּ לִהְיוֹת שׁוֹבְתִים לְהַדְּמוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ (דב"ר א כא). וְזֶהוּ מַעֲלַת שַׁבָּת שֶׁגְּדוֹלָה מִמַּעֲלַת הַמָּן, דְּבַמָּן לֹא נֶחְשַׁבְנוּ כִּי אִם כְּמַלְאָכִים, וּבְשַׁבָּת נֶחְשַׁבְנוּ דְּגַמָּא דִּכְבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ.

(בגדי השרד, ד"ה אילו נתן)

יקדש גופו להיות מרכבה לשכינה

הִיְשְׂרְאֵלִי צָרִיךְ לְקַדֵּשׁ גּוּפוֹ כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה מֶרְכָּבָה לַשְׁכִינָה, לְפִי שֶׁבְּצַלְמָם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם, וְצָרִיךְ שֶׁיְּקַדֵּשׁ עַצְמוֹ עַד מְאֹד כְּדֵי שֶׁתְּחוּל קְדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה עָלָיו וְיִהְיֶה מֶרְכָּבָה לַשְׁכִינָה, וּכְמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כה ח) 'וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם', וְהַכַּוָּנָה שֶׁיְּקַדְּישׁוּ אֶת גּוּפָם כָּרָאוּי כְּדֵי שֶׁתִּשְׁרֶה קְדֻשָּׁתִי עֲלֵיהֶם.

(מעגלי צדק, אות רי"ש, ד"ה ראשך)

פנינים על הפרשה:

כפילות הפסוק ואמירת התרגום

ה' יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד (טו, יח)

ביאור טעם המנהג

נהגו ישראל לומר בכל יום ויום את פרשת שירת הים, בסיום 'פסוקי דזמרה' שבתפילת שחרית, ובכך הם מזכירים את חסדי ה' עימם מאז ועד עתה.

רבינו זיע"א (פיתוחי חותם, בשלח) מפרש את טעם המנהג לכפול את הפסוק 'ה' ימלוך לעולם ועד', ועוד להוסיף עליו את לשון התרגום: "ה' מַלְכוּתֵהּ קָאֵם לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא". טעם כפילות אמירת הפסוק בתפילה, ושילושו באמירת התרגום, יתבאר לפי האמור בדברי רבותינו זכרונם לברכה (פרי עץ חיים שער הזמירות פ"ו), כי בשירת הים ישנן שמונה עשרה שמות הוי"ה, וחשבונן לא ימצא כי אם על דרך זו של אמירת הפסוק שנים מקרא ואחד תרגום.

היה הווה ויהיה

טעם נוסף לתרגום הפסוק, משום שבלשון הקודש נאמר בלשון עתיד: 'ה' ימלוך', ומשמע שעתה אינו מלך חלילה, לכן מדגיש התרגום ואומר כי מלכותו קיימת ועומדת, אלא שתתקיים לעולם ולעולמי עולמים, הרומזים ל'היה הווה ויהיה'.

שבירת הסטרא אחרא בלשון תרגום

טעם שלישי יתבאר, לפי מה שנתפרשה השירה למעלה על ענין נצחון השכינה הקדושה וחילותיה על הסטרא אחרא ובנותיה, ובכל יום ויום באמירת השירה מתחדש עילוי השכינה, וממילא נשברת הסטרא אחרא. ובלשון התרגום נשבר מאוד כוחה של הסטרא אחרא, כפי הידוע שמטעם זה נתקן הקדיש בלשון ארמית, כדי לשבר שלשלאות של ברזל של הקליפות והסטרא אחרא.

בלשון התרגום נשברות הקליפות

והנה, ידוע כי לשון התרגום משפיל את הסטרא אחרא מאוד, וכמבואר בדברי הזוהר הקדוש (ח"ב דקכ"ט ע"ב): "קְדוּשְׁתָא דָּא, אִיהִי סָלְקָא בְּכָל סִטְרִין, לְעֵילָּא וְתַתָּא וּבְכָל סִטְרֵי מְהֵימְנוּתָא, וְתַבְּרָא מַנְעוּלִין וְגוּשְׁפַּנְקִין דְּפַרְזְלָא, וּקְלִיפִין בִּישִׁין לְאִסְתַּלְקָא יְקָרָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל כֻּלָּא, וַאֲנָן בָּעֵינָן לְמֵימַר לָהּ בְּלִישָׁנָא דְּסִטְרָא אָחֳרָא, וּלְאַתְבָּא בְּחֵילָא תַּקִּיף, אָמַן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ, בְּגִין דְּיִתְבַּר חֵילָא דְּסִטְרָא אָחֳרָא, וְיִסְתַּלַּק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בִּיקָרֵיהּ עַל כֹּלָּא [קְדֻשָּׁה זוֹ אֵינָהּ כִּשְׁאָר הַקְּדֻשׁוֹת שֶׁהֵם מְשֻׁלָּשִׁים. אֲבָל קְדֻשָּׁה זוֹ הִיא עוֹלָה בְּכָל הַצַּדְדִים, לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְכָל צְדָדֵי הָאֱמוּנָה, וְשׁוֹבֶרֶת מַנְעוּלִים וְחוֹתָמוֹת שֶׁל בַּרְזֶל וּקְלִפּוֹת רָעוֹת לְהַעֲלוֹת אֶת כְּבוֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל הַכֹּל, וְאָנוּ רוֹצִים לוֹמַר אוֹתָהּ בַּלְּשׁוֹן שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר וּלְהַשִּׁיב בְּכֹחַ חָזָק: אָמַן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא מְבָרַךְ, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּבֵּר כֹּחוֹ שֶׁל הַצַּד הָאַחֵר, וְיִתְעַלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּכְבוֹדוֹ עַל הַכֹּל]".

לכן בסיום אמירת השירה אומרים את הפסוק המסיים אותה בלשון תרגום, כדי לעשות הרמה גדולה לשכינה ושבר לסטרא אחרא.

מוסרי פרשת המן

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא (שמות טז, ד)

התבוננות באוכלי המן מביאה לביטחון

לא קלה היא דרך הביטחון, ורבים המונעים את האדם מלבטוח בה'

באמת. אך העצה הגדולה לזכות במידה זו, היא התבוננות בהנהגת ה' עם בני ישראל במדבר, שהאכילם את המן - לחם אבירים מן השמים, ללמדם כי העוסקים בתורה ושמים בה' מבטחם, לא יחסר להם דבר.

אין לחכות לקיבוץ ממון לעסק התורה

רבינו זיע"א (פיתוחי חותם, בשלח) מפרש את הפסוק האמור על דרך הרמז, על העוסקים בתורת ה' ומתפרנסים מידו הרחבה. ומודיע להם הקדוש ברוך הוא, כי כל העוסק בתורה צריך לבטוח בה' יתברך ולא להמתין שיהיה בידו ממון הרבה ורק אחר כך לעסוק בתורה. כי אם יהיה האדם להוט לקבץ ממון, ויחשוב בדעתו, כי רק כשיהיה לו ממון רב ומזונותיו יהיו מצויים בידו, רק אז יהיה ליבו פנוי לעסק התורה, סופו שלא יבוא לעולם לעסק התורה חלילה. וכמו שאמר התנא (אבות פ"ב משנה ד): 'אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה'.

על כן ישים האדם בטחונו בה' מיד כשמתחיל ללמוד, ויזכור שהכל מאיתו יתברך, והעיקר היא עבודת ה', ואם יהיה לו צרכו מה טוב, אך גם אם יחסר לו, אשריו שזכה לעסוק בתורה. אך אם לא ילך בדרך זו, וימתין קודם לפרנסה, לא יוכל לעסוק בתורה!

בכל יום מזמין ה' את פרנסת עוסקי התורה

וזהו שנאמר כאן: 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים' - כלומר, הלחם בעולם מן השמים הוא, כי כל הפרנסה תלויה רק ביד ה' יתברך. ואם כן כל הטרחה היתירה שטורחים בני אדם בעולם לצבור להם עפרות כסף וזהב - לחינם היא, ואין בה כל תועלת, כי ה' הוא הממטיר את הלחם. ולכן אין להיות להוטים אחר הממון ולהרבותו לצורך העתיד, אלא 'ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו', ויבטחו בה' שיזמן להם בכל יום את פרנסתם.

הנהגה זו, היא המוכיחה ועיני כל על דעתו הפנימית של האדם, והעושה כך ניכר בטחונו בה' לעיני כל. וזהו 'למען אנסנו' - כך ניתן לנסות ולבחון מי הוא הבוטח באמת. ומלבד זאת, רק הנוהג כך יבחן 'הילך בתורתי אם לא' - כי רק בהנהגת הביטחון ניתן ללמוד באמת ולעסוק בתורה כראוי, ואם לא יבטחו האנשים בה', בוודאי לא יעסקו בתורה.

מאה ברכות בשבת קודש

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אִכְלֻהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבָּת הַיּוֹם לַה' (טז, כה)

גם בשבת אין להפחית במאה ברכות

מעלת מאה ברכות בכל יום שגבה מאוד, אך גדולה מכך מעלתן בשבת קודש. ועל כן, למרות שבשבת ישנן פחות ברכות בתפילות, מכל מקום יזהר האדם מאוד להשלימן גם בשבת, ולא ימנע טוב.

רבינו זיע"א (שערי תשובה, אות כא) כותב על כך, כי יש לזה רמז בתיבות 'מאה ברכות ביום', שהן עולות בגימטריא 'לשבת', לומר שגם ביום השבת יש להשתדל להשלימן.

מעלת מאה ברכות בשבת

רמז נוסף נמצא בתיבת 'השבת', שהיא ראשי תיבות 'שבת תברך המאה ברכות'. וכן יש לרמוז בלשון הפסוק כאן. ראשי התיבות 'משה אכלוהו היום' מרכיבות את תיבת 'מאה', וגם התיבות 'כי שבת' עולה בגימטריא 'מאה ברכות ביום' (732). נמצא, שבפסוק המדבר בשבח השבת, מתבארת מעלת מאה הברכות ביום, ומכאן שיש להיזהר בהן מאוד מאוד, ולא להחסיר מהן גם בשבת.

על כן, יזהר כל אדם באמירתן, ובפרט בעל התשובה הזקוק לרפואה ולכפרת עוונותיו, כי על ידי שיברך, גם הוא עצמו יתברך מן השמים, ועליו יקרא הפסוק (משלי יא, כו): "וברכה לראש משביר".

בס"ד
קו 'מחוברים'
שע"י ממלכת התורה עוז והדר
02-803-9999
לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

אוצרות הפרשה

הגאון רבי אברהם מרדכי מלאך שליט"א: רבותיי!! אין לנו מושג מה אנחנו עושים עם הקבלה הראשונה, אי אפשר לדעת לאן היא תיקח אותנו, אבל דבר ראשון - אל תזלזל. ונזכור תמיד שהאדם היחיד שיכול באמת לדפוק אותך, זה אתה בעצמך, לא החברים ולא השכנים, מי ששובר אותך זה אתה, ומהרגע שהתחלת לשבור את עצמך אז גם אחרים יצליחו. אל תזלזל בעצמך ולא בעבודה שלך, תעשה מה שתוכל. לא תוכל לדעת לאן זה יקח אותך.

אמרו חז"ל: קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף (סוטה ב, א).

שח המגיד מישרים הגאון **רבי אברהם מרדכי מלאך** שליט"א: אני רוצה לספר סיפור ששמעתי לא מזמן, וממש תפס אותי.

בארץ ישראל לפני כמה שנים, יש יהודי שגר בעיר מודיעין עילית, הוא איש עסקים מצליח שמוסר קורסים בירושלים, ויש לו בן, בחור בישיבה בחור מצויין ממש, וכולם מספרים עליו רק דברים טובים אבל משום מה בשידוכים לא הולך לו, והוא נשאר תקוע ותוקע את הבאים בתור.

למה לא הולך בשידוכים? כמובן להקב"ה יש לו את החשבונות שלו, אבל ע"פ דרך הטבע מספרים שהיהודי הזה האבא של הבחור יש לו שם שיש לו פה חריף במיוחד, פלפל חריף... ומי שרק מתחיל איתו אוי ואבוי מה שהוא יעשה ממנו. כשהוא פותח את הפה על מי שלא יהיה, אותו בן אדם אבוד... עם 'שם' כזה אנשים כבר לא מחפשים להשתדך.

והנה הבחור שלנו מתבגר מיום ליום, והאבא עושה סגולות ותהילים וכל הסגולות שנולדו בשנים האחרונות, מחוטים אדומים ועד שרוך נעל בקבר של התופרת, ולמרות הכל זה עדיין לא זז...

ואחרי תקופה ששום דבר לא זז, האבא עושה חשבון נפש עם עצמו, אני מתפלל אבל לפעמים הקב"ה מצפה לאיזה מעשה. ולכן, במקום לחפש הרבה סגולות, הוא ניגש לאיזה שדכן חדש באותו עיר, ושואל אותו, תגיד לי למה כל השידוכים שאני מנסה להציע, הכל יורד.

אומר לו השדכן ההוא בלי להתבלבל, אתה יודע על מה מאשימים אותך? אומרים שיש לך פה בלי שליטה ואתה נכנס ופוגע בכל בן אדם, אולי תקבל על עצמך לדבר פחות וזה אולי יעזור. בעצם זה לא 'אולי' יעזור - זה 'בוודאי' יעזור, כי תמיד למעט בדיבור זה עוזר, אז במקרה שלך זה בוודאי יעזור.

וכך היה. אותו אבא החליט בהחלטה נחושה, שהחל ממחר הוא מתחיל את הקבלה למעט בדיבור.

הוא היה נוסע בכל יום לירושלים, ולמחרת לפני שחרית ניגש שכן עם בקשה, 'אתה נוסע כל יום לירושלים ויש לי בן שצריך לסגור על דירה והוא צריך כסף לשלם מקדמה והכסף מונח אצלי, האם תוכל להיות השליח להעביר את הכספים?' מדובר בכמה עשרות אלפים. הוא הסכים - ואמר שיגיד לבן שלו בירושלים שיבוא אליו למשרד. 'אבל תשמור טוב על הכסף', אמר לו השכן. 'אל תדאג, יש לי תיק שאני נוסע איתו כל מקום והכסף יהיה צמוד איתי'.

הנהג עשה את ההפגנה הידועה של הנהגים... הנהג כיבה את מנוע האוטובוס, והוא אומר 'אני לא נוסע'. וכמובן כל האוטובוס פרץ בויכוח יש מצדדין לכאן ויש מצדדין לכאן. והבן אדם חושב לעצמו, אוי כמה יכולתי לפתוח את הפה עכשיו, הייתי מזכיר לו בדיוק מי הוא! אבל מה אני יעשה, אני קבלתי על עצמי שמהיום אני מדבר יפה! ואני לא מדבר בצורה מכוערת כמו פעם! הוא אמר לנהג, 'אתה צודק, יש לך את הכללים שלך, אני לא מבין אותם, אבל אם אתה רוצה ככה, אז אני ירד ואחכה לאוטובוס הבא'. למרות שהוא היה צריך להיות במשרד שלו בירושלים בשעה 9:00 והאוטובוס הבא יגיע רק עוד רבע שעה... הנהג פתח את הדלת והוא ירד מהאוטובוס שנסע לדרכו. לא לקח הרבה זמן והגיע עוד אוטובוס והוא נסע.

ההוא מביא לו את כל הכסף והוא הכניס אותו לתיק שלו, תיק עם גלגלים כמו שנוסעים בערבי שבתות כמנהג בני ארץ ישראל שכולם מסתובבים עם מזוודה כזאת ביום שישי.

האוטובוס ממודיעין עילית לירושלים מגיע בשעה 8:00 בבוקר והוא עולה עם התיק, וכאן מתחיל הסיפור. מי שמכיר את האוטובוסים בארץ ישראל יודע על מה אני מדבר, הנהג אומר לו 'לא!!! התיק הזה לא עולה למעלה, הוא צריך להיות בבגאז' למטה.

'מה איכפת לך? זה יהיה אצלי'.

מתעקש הנהג: 'לא!!! זה תופס עוד מקום'.

האיש מתחנן יפה, 'אני לא יתפוס שום מקום נוסף, התיק יונח על הברכיים שלי'.

התעקש שוב הנהג 'אבל זה יפריע במעבר'.

'לא! אני מבטיח לך שהתיק יישאר על הברכיים מתחילת הנסיעה עד סופה'.

והנהג מתעקש, 'לא, אתה מעכב את כולם פה, אתה לא מעלה את התיק!'.

'תעשה לי טובה, הייתי מניח אותה למטה, אבל יש לי שם משהו חשוב'.

ביום רגיל באמת לא היתה לו בעיה להניח בבאגז', אבל הוא לא רצה לגלות לכולם שיש לו שם הרבה כסף כי אז בוודאי לא היה יכול להניח את התיק למטה... אבל הוא אמר שיש לו דברים אישיים ואולי מישהו יקח את זה בטעות.

וכאן הנהג עשה את ההפגנה הידועה של הנהגים... הנהג כיבה את מנוע האוטובוס, והוא אומר 'אני לא נוסע'.

וכמובן כל האוטובוס פרץ בויכוח יש מצדדין לכאן ויש מצדדין לכאן.

והבן אדם חושב לעצמו, אוי כמה יכולתי לפתוח את הפה עכשיו, הייתי מזכיר לו בדיוק מי הוא! אבל מה אני יעשה, אני קבלתי על עצמי שמהיום אני מדבר יפה! ואני לא מדבר בצורה מכוערת כמו פעם!

הוא אמר לנהג, 'אתה צודק, יש לך את הכללים שלך, אני לא מבין אותם, אבל אם אתה רוצה ככה, אז אני ירד ואחכה לאוטובוס הבא'. למרות שהוא היה צריך להיות במשרד שלו בירושלים בשעה 9:00 והאוטובוס הבא יגיע רק עוד רבע שעה... הנהג פתח את הדלת והוא ירד מהאוטובוס שנסע לדרכו. לא לקח הרבה זמן והגיע עוד אוטובוס והוא נסע.

אוצרות הפרשה

והוא סיפר שבאותו לילה התחילו לדבר איתו על הצעות, ובנו התארס אחרי כמה שבועות.

אחרי האירוסין סיפר לו השדכן, 'אנחנו כבר אחרי הסגירה אז אני רוצה לגלות לך משהו מעניין. המחותן חזר אליי ואמר שהוא רוצה לשמוע שוב על שידוך שפעם הצעתי לו וירד. ושאלתי אותו 'למה שינית את דעתך'? והוא אמר לי ששמעתי דברים נפלאים על הבחור, אבל שמעתי שהמחותן הוא טיפוס קשה שמסוכסך עם כולם אז החלטתי לעזוב את המשפחה, כי מי רוצה להתחתן עם משפחה שהם בעלי מצה ומריבה, ובכלל, מי רוצה להשתדך עם בן אדם שיש עליו עשרות קפידות!!

אבל היום הייתי באוטובוס בדרך לירושלים וראיתי איך הוא עלה על האוטובוס וראיתי שהנהג לא נותן לו לעלות עם התיק וראיתי איך שהוא הגיב בצורה עדינה ולא צעק. למרות ששמתי לב שהוא מאד מיהר. כמה אנשים אתה מכיר שהיו מתנהגים ככה?'

אז אמרתי כנראה אנשים לא מפרגנים לו, על העסקים שלו וסתם מוציאים עליו לעז.

רבותיי!! אין לנו מושג מה אנחנו עושים עם הקבלה הראשונה, אי אפשר לדעת לאן היא תיקח אותנו, אבל דבר ראשון - אל תזלזל. ונזכור תמיד שהאדם היחיד שיכול באמת לדפוק אותך, זה אתה בעצמך, לא החברים ולא השכנים, מי ששובר אותך זה אתה, ומהרגע שהתחלת לשבור את עצמך אז גם אחרים יצליחו.

אל תזלזל בעצמך ולא בעבודה שלך, תעשה מה שתוכל. לא תוכל לדעת לאן זה יקח אותך.

(גליון אסדר לסעודתא)

הגאון רבי שלום מאיר וולך שליט"א: הרבה גזירות שניתכו על עם ישראל בגלויותיו השונות, אירעו, כפי שהעידו גדולי ישראל שבאותו דור, עקב השיחות בדברים בטלים בבית המדרש. הבה נאמץ לעצמנו את הנהגתו של הגרא"א דסלר, הוסיף הרב. אם יבוא כל אחד לחבירו ויודיע לו: "אתה יודע, הפסקתי לדבר בבית המדרש", ויעשה כך בפני רבים ממכריו, הרי שלאחר מכן גם אם ירצה לדבר, יוכל להתגבר בקלות על יצרו, ולו מפני הלחץ החברתי ואי־הנעימות שתהיה לו אם יפר את דבריו שהשמיע בפני החברים.

וְלֹא נָחָם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹקִים פֶּן יִנָּחֵם הָעָם בִּרְאֹתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיְמָה ה(יג, יז).

בעל נפש רוצה בכל מאודו לתקן את פגמיו ולעשות תשובה על חטאיו ועוונותיו.

אבל, יש והאדם השתרש בחטאו עד כדי כך שפתיליו של החטא השתרגו על צוארו והוא אינו מסוגל להשתחרר מהם. גם אם ישקיע מאמצים כבירים לא יהא בכוחו לתקן את שעיוות.

ברור שאין כוונת הדברים לסגור את השער בפני מי שרוצה לכנוס בו. על הכל אפשר לעשות תשובה. רק יש דברים שקשה, קשה עד מאוד, לשוב עליהם מפני ההרגל העצום הכרוך בהם.

הנה לנו סיפור שסיפר הגר"א שוועב על הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל המלמדנו פרק-חיים כיצד נוכל לאלץ את עצמנו לשוב בתשובה גם על הדברים הקשים.

וכה סיפר: בטרם פורסם על הנזק והסכנה העלולים להווצר כתוצאה מהעישון, היה הגרא"א דסלר זצ"ל, מנהלה הרוחני של ישיבת פוניבז', מעשן סיגריות. פעם נכנסתי אליו, סיפר הגר"א שוועב, והיה זה באותו יום בו פורסם לראשונה על הסכנה, והמשגיח מקבלני כדרכו במאור פנים ואומר לי כדברים האלה: "אתה יודע שהפסקתי לעשן"?...

לאחר כמה דקות נכנס תלמיד נוסף ושוב פונה אליו הרב דסלר ומודיע לו שהפסיק לעשן... וכך עשה לעשרות רבות של תלמידים שנכנסו במשך הימים הבאים כשהוא מודיע לכולם שהפסיק לעשן.

ה"סוד" הטמון בזה הוא פשוט מאוד. כשאדם מודיע לכל כך הרבה אנשים שהפסיק לעשן, גם אם אחר כך יגבר עליו יצרו, לא יהיה נעים לו לחזור 'לסורו', מאחר שהכל כבר יודעים שהפסיק... בכך הוא מכנים את עצמו ללחץ חברתי קשה ומאפשר לעצמו, גם בהרגלים קשים כמו עישון, להגמל מזה. והרי לנו אם כן דרך נוחה ויעילה לתשובה גם על דברים קשים שחטאנו בהם פעמים רבות עד שהשתרגו על צווארנו.

ה"סוד" הטמון בזה הוא פשוט מאוד. כשאדם מודיע לכל כך הרבה אנשים שהפסיק לעשן, גם אם אחר כך יגבר עליו יצרו, לא יהיה נעים לו לחזור 'לסורו', מאחר שהכל כבר יודעים שהפסיק... בכך הוא מכנים את עצמו ללחץ חברתי קשה ומאפשר לעצמו, גם בהרגלים קשים כמו עישון, להגמל מזה. והרי לנו אם כן דרך נוחה ויעילה לתשובה גם על דברים קשים שחטאנו בהם פעמים רבות עד שהשתרגו על צווארנו.

והוסיף הרב על כך: אנו עומדים בימים קשים מאוד לעם ישראל. אחת הסגולות העתיקות שלנו היא התפילה, וצריך לדעת שהתפילה נשמעת טוב יותר בבית כנסת שבו לא משוחחים בזמן התפילה. כ"ק ה"בית ישראל" זצ"ל מגור פירש את הכתוב "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון", שאם תחרישו משיחות חולין בבית הכנסת - ה' ילחם לכם.

הרבה גזירות שניתכו על עם ישראל בגלויותיו השונות, אירעו, כפי שהעידו גדולי ישראל שבאותו דור, עקב השיחות בדברים בטלים בבית המדרש. הבה נאמץ לעצמנו את הנהגתו של הגרא"א דסלר, הוסיף הרב. אם יבוא כל אחד לחבירו ויודיע לו: "אתה יודע, הפסקתי לדבר בבית המדרש", ויעשה כך בפני רבים ממכריו, הרי שלאחר מכן גם אם ירצה לדבר, יוכל להתגבר בקלות על יצרו, ולו מפני הלחץ החברתי ואי־הנעימות שתהיה לו אם יפר את דבריו שהשמיע בפני החברים.

ב'ברכת פרץ' למרן הסטייפלער זצ"ל כותב שזו הסיבה ש'לא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים, כי קרוב הוא'. שהרי קרובים הם עדיין למקום החטא הראשון, במצרים, ועדיין לא שרפו את הגשרים בינם ובין התועבות שראו בארץ זו. על פי האמור לעיל נלמד שהאדם המספר לכולם שהפסיק לדבר בבית הכנסת נחשב לו כמי ששרף את הגשר שבינו לחטא, ואשרי לו...

(הג"ר שלום מאיר וולך שליט"א - וקראת לשבת עונג)

אוצרות הפרשה

הגאון רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א: בדומה לעץ שצמיחתו ניכרת לעין רק לאחר תקופת זמן, כך גם בהתפתחותו הרוחנית של אדם, לעתים נראה שמשקיעים בעבודת ה', אך כלפי חוץ כביכול אין תוצאות. אבל באמת התוצאות הולכות ונרקמות לאט לאט, ולכן אסור להתייאש, רק להמשיך בעבודת ה' בכל הכוח. ולעולם לא נשכח, שכשם שהעץ יונק כל חיותו מן האדמה, כך גם אנחנו, יונקים כל חיותנו והצלחותינו מכך שאנו מחוברים להשי"ת, אשר חפץ ביקרו של כל אחד ואחד מאתנו.

כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה

יום ט"ו בשבט הבעל"ט, נקבע לראש השנה לאילנות. התחדשות השנה ביום ט"ו בשבט היא לענין מצוות הנוהגות באילן ובפירותיו, כגון בדין מעשר שאין מעשרין מפירות שנה זו על פירות שנה אחרת. וכמו כן, בשאר מצוות האילן: ערלה, רבעי, תרומות וביכורים ועוד.

מנהג אכילת פירות בט"ו בשבט היה נפוץ בקרב יהודי אשכנז בלבד, וכמעט לא היה ידוע בקהילות הספרדים. המקור המוקדם ביותר למנהג זה הוא לפני כ-450 שנים. הראשון שמזכיר זאת הוא רבי ישששכר בן שושאן, מחכמי מרוקו שהתיישב בצפת, ועל פיו כתב המגן אברהם (או"ח סי' קל"א ס"ק ט"ז): "ונוהגין האשכנזים להרבות במיני פירות של אילנות".

בהמשך השנים התפשט מנהג זה בכל תפוצות ישראל, ואף חוברו ספרי תפילות ומנהגים ליום מסוגל זה.

הרבה האריכו בספרי חסידות אודות זה, שיום חמשה עשר בשבט הוא יום מסוגל מאד להתחדשות בעבודת השי"ת. וכשם שהאילנות מתחדשים ביום זה, כך האדם יכול לשנות את מעשיו לטובה החל מיום זה, עד שאף הרשעים ניתן להם כח לחדש מעשיהם ('מגן דוד' מטאלנא).

וביתר ביאור, כשם שהעץ העומד בחורף ערום וקפוא ומיטלטל מרוחות עזות, נראה אבוד ללא תקווה, אע"פ כן בהגיע ט"ו בשבט, מתחיל העץ להתחדש והשרף עולה בתוכו. כך כל אחד מאתנו, שאנו דומים לעץ, יש בנו כח להתעורר במרץ חדש ולהתחזק בעבודת השי"ת, ביום כביר זה.

•••

ואבקש לייחד כמה מילין, על ענין הפירות, הם הילדים היקרים וחביבים לנו עד מאד.

בספרים הקדושים ישנה אריכות דברים, כי ראוי להתפלל על הפירות בחמשה עשר בשבט, אלו צאצאינו החביבים, שיהיו בנים טובים, המעוטרים באהבה, יראה, חסד ורחמים.

וצריך לזכור, שראש - פירושו שורש. מהשורש צומחים ענפים, אבל כל ענף צומח בהתאמה לשורש שממנו הוא מגיע. משורש של עץ תפוח לא יצמח ענף של עץ תפוזים. כך יתעורר האדם, שבהיותו שורש למשפחתו, אזי ככל שיתאמץ בעבודת השי"ת וקיום מצוותיו, כך יצמחו הענפים, והפירות - אלו ילדיו - יהיו כמותו.

ואמנם, אין זה קורה בבת אחת, רק צריך לזה השקעה מרובה, בדומה לאותו עץ שלא גדל מיד לאילנא רברבא, אלא היה מתחילה שתיל רך וקטן, ואט אט העפיל לפסגה.

וביתר ביאור, כשם שהעץ העומד בחורף ערום וקפוא ומיטלטל מרוחות עזות, נראה אבוד ללא תקווה, אע"פ כן בהגיע ט"ו בשבט, מתחיל העץ להתחדש והשרף עולה בתוכו. כך כל אחד מאתנו, שאנו דומים לעץ, יש בנו כח להתעורר במרץ חדש ולהתחזק בעבודת השי"ת, ביום כביר זה

וכמו שכל עץ שרוצים שיניב פירות טובים, חייב לקבל טיפול כבר מהשעה הראשונה שבה הוא ניטע באדמה. שיש לטעת אותו בקרקע המתאימה, לדאוג להשקיה קבועה, לשמור ממזיקים המנסים לפגוע בו ולעדור ולנכש את העשבים השוטים, ויש לפעמים צורך לגזום חלק מענפיו.

כך גם בחובת החינוך, צריך לדעת שהגידול והטיפוח מתחיל עם לידתו של הילד, וכי יש להקפיד על מזונותיו וניקיונו, להרחיק ממנו כל דבר שיכול לפגוע בו, כמו סביבה של חברים רעים, ולספק לו כלים רוחניים.

•••

ונראה, שהזמן גרמא להתעורר ביום זה לקבל קבלות טובות בעבודת השי"ת, כל אחד לפי רום מעלתו ודרגתו, שהרי יום זה הוא בבחינת 'דבר בעתו מה טוב', שיש בו כח להתחדשות והתרעננות בכל הענינים בגשמיות וברוחניות, והו א יום מסוגל לקבלת התפילות.

ולכן מן הראוי לעורר שוב ושוב, על ענין גדול שאנו שבים ומעוררים עליו בכל עת מצוא, והוא הקפידא להתפלל התפילות במנין, ולהקפיד על ההלכות הנדרשות בעניני תפילה, וגם לכוין ככל יכלתנו במילות התפילה וברכותיה, ובעניית 'אמן' ('אילן' - גימטריא 'אמן').

ואין עוד מזור ומרפא לבעיות החינוך של ילדים, כמו הקפידא והזהירות שההורים מגלים בעניני התפילה, שזה משפיע מאד לטובה על הילדים הקטנים.

ובכלל צריך לזכור, שההתנהגות שלנו משפיעה באופן תמידי על בני המשפחה, בדומה לאותו עץ, שגם אחרי שצמח והגיע לגובהו העצום, עדיין הוא זקוק למים ולשמש, שיגרמו לו להמשיך ולגדול, כך גם בני המשפחה, עוזרים ומסייעים ומשפיעים זה לזה בהתנהגותם.

ולכן נמשל האדם לעץ ולא כבנין, שלאחר שהוא נבנה אין צורך לעשות משהו בכדי לגרום לו להתפתח או בכדי שלא יחרב.

ויש בכך גם לימוד עצום בכל מה שקשור לענין אהבת חברים. שלפעמים רואים אדם ללא שמחת חיים, נראה כמו מת, בלי עלים, רדום וכבוי בלי מצב רוח, כאותו עץ בעיצומם של ימי החורף. וכל כך למה? מפני שחסר לו חום ואור. ברגע שנתחיל לתת לאדם זה חום ואור, נראה אותו שוב פורח ומשגשג, כאותו העץ שהחל מט"ו בשבט מתחיל החום לחדור לשרשיו, ושגשוגו מתחדש ביתר שאת.

ההתחזקות ב'אור התורה' - צריכה להיות המילה המרכזית ב'טיש' שבביתכם, לידע ולהודיע שכל עוצמתנו תלויה בהתנהגות על פי התורה ללא שינויים, וזה מה שנותן לנו את הכח לגדול ולהצליח, ולרוות נחת דקדושה מצאצאינו.

וכאמור, שזה לא דבר שנהיה בן רגע, אלא צריך להשקיע בזה הרבה כוחות, בדומה לעץ שצמיחתו ניכרת לעין רק לאחר תקופת זמן, כך גם בהתפתחותו הרוחנית של אדם, לעתים נראה שמשקיעים בעבודת ה', אך כלפי חוץ כביכול אין תוצאות. אבל באמת התוצאות הולכות ונרקמות לאט לאט, ולכן אסור להתייאש, רק להמשיך בעבודת ה' בכל הכוח.

ולעולם לא נשכח, שכשם שהעץ יונק כל חיותו מן האדמה, כך גם אנחנו, יונקים כל חיותנו והצלחותינו מכך שאנו מחוברים להשי"ת, אשר חפץ ביקרו של כל אחד ואחד מאתנו.

(הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א - גל' טיב הקהילה)

השבוע במדור:

קנה חמישי בפרשת בשלח כדי לזכות בפרשת המן ואחרי ג' פסוקים קראו לאחר | תלישת עלים מעץ פרטי | אבוקדו בסלט | מיץ פירות | פירות מזנים שונים | ברכה בעת אכילתו השניה | שהחיינו - מלון ופרי הדר

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

קנה חמישי בפרשת בשלח כדי לזכות בפרשת המן ואחרי ג' פסוקים קראו לאחר

שאלה: מעשה שהיה בביכנ"ס, שראובן קנה בדמים מרובים חמישי בפרשת בשלח, מטרתו היתה לשם סגולה בפרנסה, כי היא פרשת הורדת המן לעם ישראל, והנה הגבאי העלה את ראובן לחמישי, אך אחרי ג' פסוקים, סיים הבעל קורא כי הגבאי החליט להעלות אחר לפרשת המן. התלונן ראובן, ואמר קניתי חמישי כדי לזכות בפרשת המן, והנה הגבאי החליט להעלות אחר לפרשת המן, ואין אני צריך לשלם לבית הכנסת את אשר התחייבתי. לעומתו טוען הגבאי, לא התחייבתי למכור לך פרשת המן אלא חמישי, ואכן העליתי אותך לחמישי?

תשובה: הנה לכאורה היה מקום לחלק בין בית כנסת שרגילים להוסיף בו עליות, לבית כנסת שלא רגילים להוסיף בו עליות. דאם רגילים להוסיף עליות, הרי שמי שקנה את העליה, לא יוכל לטעון שהוא חשב שיקראו את פרשת המן, דהיה לו להעלות על דעתו שיוסיפו עוד עליה, ומדשתק, איהו דאפסיד אנפשיה. אמנם אם לא רגילים להוסיף עליות, אלא שמפני שבשבת זו היו הרבה חיובים בבית הכנסת, והיה צורך להוסיף עליה, בזה יש לדון אם יכול הקונה לטעון ששילם הרבה כסף רק בגלל שרצה לעלות לפרשת המן.

והנה היה מקום לומר שהדמים מודיעים, דהיינו שאם ניכר מהסכום ששילם שברור שרצה לשלם סכום זה רק על עליה זו, צודק העולה. אך יתכן שאין לומר סברא זו, שהרי כתבו התוס' בבבא בתרא דף סא ע"ב (ד"ה שמע מינה שיורי שייר) שבקרקע לא אמרינן שדמים מודיעים, דפעמים קונה אדם קרקע הרבה יותר ממה שהיא שוה,

יעו"ש. ואם כן יתכן שהוא הדין בעליות, דפעמים אדם משלם הרבה כסף על עליה לשם שמים, או מכל סיבה אחרת, וקשה להביא מזה ראיה.

והנה יש לדון מצד מה הקונה חייב לשלם את דמי העליה, האם הוא מדין נדר, או מדין מקח וממכר, דאם הוא מקח וממכר רגיל, צ"ע אם יוכל לטעון שקנה את העליה רק בגלל שחשב שיקרא את פרשת המן, מפני שדברים שבלב אינם דברים, ואף טענת דמים מודיעים, כתבנו שצ"ע אם יכול לומר בעליות. אמנם אם החיוב הוא רק משום נדר, בזה יתכן שאדם נאמן לומר שהוא התכוון לנדור בגלל שחשב שהוא יקבל את העליה של פרשת המן.

והנה יעוין במשנה הלכות (ח"ה סימן שד) שנשאל בדבר ראובן שקנה עליה בבית המדרש בסך גדול, וצוה להקרוא את חבירו לעלות לתורה, כי רצה לכבד את שמעון חבירו, ושמעון יצא מביהמ"ד, ושוב לא כיבד לאדם אחר, והגבאים קראו ללוי, ועלה לתורה, כיון שלא אמר להם את מי לקרוא. ועתה טוען ראובן שאינו רוצה לשלם עבור העליה שקנה.

והשואל רצה להביא ראיה שראובן פטור, מדברי המגן אברהם (סימן שו ס"ק טו) שהביא את דברי היש"ש (פ"ה דביצה) דהכרזת המצוות מי שיתן יותר הוא יזכה בה, דמי למקח וממכר, והיה נראה לאסור בשבת, אם לא שנאמר שאין שייך מקח וממכר בדבר מצוה כי אם בחפץ הנקנה, וכל זה כתב רק ליישב את המנהג בדוחק, יעו"ש. ומדכתב היש"ש שאין שייך מו"מ בדבר מצוה, משמע דאין זה בכלל מקח כלל, ולפי זה בנידון השואל, אינו חייב לשלם.

ודחה המשנה הלכות טענה זו, מפני שכוונת היש"ש דאין שייך מו"מ בדבר, היינו דלענין מה שגזרו חז"ל על מקח וממכר בשבת, לא גזרו אלא על מו"מ בחפץ הנקנה, אבל הקונה מצוה בשבת, לא שייך ביה מו"מ ולכן לא גזרו בו חז"ל, אבל פשוט דקנין ודאי שייך במצוה. וגם על זה יצא המג"א לחלוק על היש"ש וס"ל דגם במצות שייך מו"מ, ולא ניחא ליה בהתירא של היש"ש. ולכן הביא המגן אברהם את מנהג חסידי אסטרייך, דכל מה שהוציאו מפיהם היו נותנים לצדקה, ואפילו קנה חבירו המצוה, וזה ודאי לאו דרך מו"מ הוא, וכה"ג לכו"ע לא הוי דרך מו"מ. והביא עוד ראיות לסתור את ההיתר של היש"ש אלא דגם במצות שייך מו"מ, וממילא היה צריך להיות אסור למכור בשבת. אבל פשוט שאם קנה בשבת לכו"ע מקחו מקח. וממילא אין סיבה שהקונה לא ישלם על העליה, יעו"ש.

ואם כן יתכן שהוא הדין בענייננו, מכיון שהקניה היתה בדרך של מו"מ, הרי העליה שייכת לקונה, ויש לו זכות למכור אותה וכמו שהבאנו בחשוקי חמד עמ"ס יומא (דף לח ע"א בענין קנה עליה בחמישים שקלים וניסה למכרה בחמש מאות) בשם מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, ואם כן לא יוכל הקונה לטעון, שהתכוון לקנות רק בגלל שחשב שיקרא את פרשת המן, מפני שדברים שבלב אינם דברים, וצ"ע.

תשובות אקטואליות
מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
אב"ד ק"ק באר ישראל

תלישת עלים מעץ פרטי

שאלה: עץ קיים בתוך חצר של בנין, אם מישהו מבחוץ רוצה להשתמש עם העלים של העץ לצורך 'רפואה',

העלים יכולים לצמוח שוב, אבל יש גם אפשרות להשתמש עם חלקים מהעץ לאותו צורך.

האם צריך לבקש רשות מכל הדיירים של הבניין?

(מדובר בבניין מאוד ישן, של לפני כ-50 שנה, לא ידוע מי נטע את העץ).

תשובה: העץ של כל השכנים והוא בשטח של כל השכנים.

השימוש בעלה אחד או בבודדים, אינו נחשב להנאה שיש בה כילוי, ולכן נראה שגם לפי שיטת השו"ע הרב שהנאה שיש בה כילוי אסורה בלי ידיעת הבעלים, בנידון שלפנינו הדבר מותר, כי מלבד מה שהעלים צומחים שוב, הרי חלק מהעלים בודאי יפלו ולא יבואו לידי שימוש.

מקורות להרחבה: עיין בספר מכתלי בית הדין ח"א סימן נ"ו שם ביררנו את הסוגיא של שימוש במגבת העשויה להשכרה והיא משומשת. הבאנו שם את שיטת בעלי התוספות שכל עוד לא ניתנה הסכמת הבעלים בפועל להשתמש בחפציו, אסור לקחתם גם אם יודע בוודאות שיתרצה כשיוודע לו הדבר, וכך פסקו בהגהות אשרי (בבא מציעא פרק ב' סימן ג) ובהגהות מרדכי (אות תכה). ואולם הש"ך (סימן שנח סק"א) חולק על דברי התוספות וסובר כי מותר לאדם לאכול משל חברו כאשר הוא יודע בוודאות שהחבר היה מרשה לו לאכול את פירותיו לו ידע כי הוא תאב להם. הבאנו גם כי בעל 'קצות החושן' עצמו אינו מקבל להלכה את דברי הש"ך משום שהם נגד דעת הראשונים הנ"ל. ושכך גם הכריע בשולחן ערוך הרב (הלכות מציאה ופקדון סעיף ד) והוסיף שצריך להזהיר על כך לרבים, שנכשלים בזה מחמת חיסרון ידיעה.

והבאנו עוד את שיטתו המפורסמת השולחן ערוך הרב (הלכות מציאה ופקדון סעיף כח, וקונטרס אחרון שם אות ד) וכ"כ במנחת פתים (סימן שנח סעיף ד) שבהנאה שאינה של כילוי, מותר להשתמש בחפץ אף שלא בידיעת בעלים. גם לשיטת בעלי התוספות שאסרו זאת באכילת פירותיו של חברו וכדומה.

לפי זה נראה, כי אף לדברי שו"ע הרב שבהנאה שיש בה כילוי אין לקחת על סמך מה שיתנו רשות אם ידעו, בנידון שלפנינו אין ערך לעלה בודד או כמה עלים ואין להחשיב זאת כהנאה שיש בה כילוי, כי מלבד מה שהעלים צומחים שוב, הרי חלק מהעלים בודאי יפלו ולא יבואו לידי שימוש. ולכן אין לאסור את הדבר.

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

אור החיים המבואר
10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקיף על כל ספר ה"אור החיים" הק'
'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
'מאורי החיים' - מקורות מחז"ל
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

אור החיים המשולב
תמצית עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור'
ו'ילקוט מאורי החיים'
ביאור משולב שזור באומנות בינות המילים
'אור תורה' | 'תורת חיים'
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

עוז והדר
חיים של תורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66
אדה"ב: (718) 437-0054 | אידופה 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

תשובות אקטואליות
מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

אבוקדו בסלט

שאלה: האם יש לברך שהחיינו כשאוכל אבוקדו הטפל לסלט.

תשובה: אם חש בטעמו, יש לברך עליו (הגרי"ש אלישיב, דעת תורה רכה, ג), שהרי הטפל חייב בברכת הנהנין אלא שנפטר בברכת העיקר. אמנם רצוי ליטלו בפני עצמו ולברך עליו. וניתן לברך אף כשמרוח על הלחם, למרות שכבר איבד מחשיבותו וברכתו שהכל.

פירות מזנים שונים

שאלה: האם יש לברך שהחיינו על ב' סוגי אגסים מזנים שונים.

תשובה: המשנה ברורה (רכה, יד) הביא בזה מחלוקת הפוסקים, ומסקנת השער הציון (שם יח) "דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד, וטוב יותר שייקח פרי של מין חדש שעדין לא ברך עליה ויכון להוציא גם את זה".

אמנם הוראת רבינו הגרי"ש אלישיב לברך ובלבד שיהיה ניכר ההבדל בטעמם השונה כענבים שחורים וירוקים, אכן אם מסופק אם שונה טעמו של הזן החדש לא יברך, שהרי ספק ברכות להקל. ומחמת כן הורה על תפוז, קלמנטינה ואשכולית לברך על כל מין שהחיינו

כיון שכולם פירות הדר (למרות שלעניין כלאיים מסתפק בדרך אמונה [תרומות יד, א] בשם החזון איש אם ניתן להרכיבם יחד).

מיץ פירות

שאלה: האם יש לברך שהחיינו על מיץ פרי שלא אכל ממנו בשנה זו.

תשובה: יש לברך שהחיינו על מיץ פרי חדש למרות שאין זה פרי אלא זיעה בעלמא, כיון שהברכה על השמחה ויש שמחה בכל צורה שאוכל אותו, שהרי מעיקר הדין מברכים אף על ראייה הגורמת שמחה בלא אכילה (הגראי"ל שטינמן - לקט הלכות מצויות ה, מט). ובלבד שמרגיש בשתיית המיץ את חידוש הטעם מהפרי החדש (משנה ברורה רכה, טו).

ברכה בעת אכילתו השניה

שאלה: שכח לברך שהחיינו קודם אכילת הפרי החדש, האם יכול לברך בפעם הבאה.

תשובה: ניתן לברך רק בעת האכילה הראשונה. אמנם אם לא בירך קודם תחילת האכילה, יכול עדיין לברך תוך כדי האכילה שהרי שמחתו הראשונה לא פגה (משנה ברורה שם , יג). ומה שכתב "אם טועם מעט ואחר כך מברך שהחיינו שפיר דמי", היינו אפילו לכתחילה.

שהחיינו - מלון ופרי הדר

שאלה: האם יש לברך שהחיינו על אכילת מלון שניתן להשיגו כל ימות השנה.

תשובה: אין לברך על מלון שהחיינו שהרי שניתן להשיגו מגידולי חממה בכל ימות השנה, ומברכים רק על פרי או ירק עונתי שאינו מצוי כל השנה (משנה ברורה רכה, יח). אכן פירות שניתן להשיגם כל השנה רק מקירור אם הפירות הטריים ניכרים במראה ובטעם יש לברך עליהם, ולכן יש לברך על פירות ההדר למרות שניתן להשיגם בכל השנה.

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

בס"ד
קו 'מחוברים'
שע"י ממלכת התורה עוז והדר
02-803-9999
לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מסכת בבא קמא דף פז-צג

כתיבת ספר תורה להצלחה

בגמ': החובל בבנו גדול יתן לו מיד, בבנו קטן יעשה לו סגולה. מאי סגולה, רב חסדא אמר ספר תורה, רבה בר רב הונא אמר דקל שאוכל ממנו תמרים (בבא קמא פז, ב).

בסוגיין. החובל בבנו גדול יתן לו מיד, בבנו קטן יעשה לו סגולה. מאי סגולה, רב חסדא אמר ספר תורה, רבה בר רב הונא אמר דקל שאוכל ממנו תמרים.

בתשב"ץ קטן (סי' תסד) כתב, מה שהחתנים נודרים מפות לספר תורה. ראיה ממסכת עירובין שמבואר שם (סד.) פתח אידך ואמר, המחזיק בנכסי הגר [שזכה בזה מההפקר שהרי גר אין לו יורשים] מה יעשה ויתקיימו בידו, יקנה בהן ספר תורה. כי הבריות מתקנאים בו שבא לו ממון בלא עמל ויגיעה, וישלוט בו עין הרע אפילו בממון שלו, ועל כן יש לו לקנות דבר מצוה. ואמר רב ששת אף בעל בנכסי אשתו כמו כן יש לו לעשות ממנו דבר מצוה.

כיוצא בזה כתב הרוקח (אירוסין ונישואין סי' שנה) שהחתן נודר צדקה ומעיל לכבוד התורה.

כמו כן בכתיבת ס"ת זוכה לעושר, כמבואר בירושלמי (בכורים פ"ג ה"ו) תני כל המקיים ס"ת בביתו עליו הכתוב אומר (תהלים קיב ג) 'הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד'. ובשו"ת חקקי לב (דף פט) ובילקוט מעם לועז (דברים עמ' תתסח) כתבו, שכתיבת ס"ת הוא סגולה לעשירות, ובמכתב סופר (דרוש נא לחינוך ס"ת) כתב בשם אביו החת"ס, שכתיבת ס"ת משפיעה שפע ברכה ועושר, והוסיף שהסגולה להרבות שפע והצלחה בנכסיו הוא אף שא"א שלא יתערב כוונת הכותב שכותב הס"ת בשביל שיצליח.

עוד כתבו, שבכתיבת ספר תורה יש סגולה שתולדותיו של אדם יהיו מהוגנים, כמבואר בחינוך (מצוה תריג) שכתב, כל הכותב ס"ת בידו הרי זה משובח ונאהב מאד, וכל המקיים אותה יהיה ברוך ויחכם הוא ובניו כמו שכתוב (דברים לא יט) 'כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל', וע"ע בספר עמודי חיים (אות עב) מה שכתב בזה, ובספר הנחמדים מפז (סי' א) שהאריך הרבה בענין סגולות כתיבת ספר תורה.

משלוח מנות לעבד כנעני

בגמ': החובל בעבד כנעני של אחרים חייב וכו' (בבא קמא פח, א).

כתב הפמ"ג (סי' תרצה א"א ס"ק יא) שהשולח לעבד כנעני משלוח מנות ומתנות לאביונים יצא ידי חובתו, והוכיח כן מדברי הרא"ם (שמות כא כ) שכתב, שעבד כנעני הוא בכלל רעהו, וכן מהמבואר בסוגיין שהחובל בעבד כנעני חייב בבושת לרבנן, כיון שהוא בכלל אחיו, וכ"ש שהוא בכלל רעהו.

אך בשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"ב סי' קמד) כתב שאין זה ברור, שהרי טעם משלוח מנות הוא כדי להצמיח מידות האהבה והאחוה בישראל, ולא שייך זאת בעבדים שהרי 'ואהבת לרעך כמוך' כתיב, וסתם עבדים פריצים וחשודים, כמבואר בירושלמי שאין מוסרים שבועה לעבד,

ואיך ציותה תורה לאהוב אותם, ואף שיש מצוה לפרנסם כמבואר בגיטין (יב.) אבל לא מצינו שיהיה מצוה לאהוב אותם ולעשות שלום ואחדות עמהם, ולענין מתנות לאביונים יותר סברא שמקיים אם נותן לעבד.

הזיק לחפץ שאינו שוה אלא לבעליו

בגמ': מעידים אנו באיש פלוני שגירש את אשתו ונתן כתובתה, והרי היא תחתיו ומשמשתו, ונמצאו זוממין אין אומרים שישלמו כל כתובתה שרצו להפסידה, אלא טובת הנאת כתובתה. (בבא קמא פט, א).

בנתיבות המשפט (סי' קמח סק"א) כתב, שדבר שאינו שווה בעצמו למוכרו וליקח דמים בעדו, רק ששוה לאיש ההוא אין המזיק חייב לשלם.

ראיה לכך הביא ממה שאמרו בסוגיין, מעידים אנו באיש פלוני שגירש את אשתו ונתן כתובתה, והרי היא תחתיו ומשמשתו, ונמצאו זוממין אין אומרים שישלמו כל כתובתה שרצו להפסידה, אלא טובת הנאת כתובתה. אמר אביי, טובת הנאה בכתובה שאשה מוכרת שייך לאשה, שהרי אם היא לבעל יאמרו לה העדים זוממין לאשה, איזה הפסד רצינו לגרום לך, הרי אם היית מוכרת את הכתובה לטובת הנאה הבעל היה לוקח זאת ממך וא"כ לא היתה מפסידה מאומה.

ולכאורה קשה מה בכך שאינה יכולה למכרה משום שהבעל יקח הדמים ממנה, מ"מ האשה יכולה לומר כמו ששוה הספק טובת הנאה אצל מי שרוצה ליקח, שהרי היה משלם על הכתובה סכום כסף מסויים על הצד שהוא יקבל את דמי הכתובה, כמו כן שווה הספק אצלי שהרי יש צד שהיא בעצמה תקבל כסף כתובתה, אם יגרשנה או ימות בעלה, והרי הזקתני הספק הזה, שלגביה היא גם שוה ממון כמו שאדם אחר היה משלם ע"ז, אלא ודאי המזיק דבר שא"א ליקח דמים פטור, ולכן אם היא לא היתה יכולה לקבל דמים ע"ז, פטורים.

ולכאורה משמע מדבריו שאם שבר משקפיים של חבירו, או הזיק חליפה של חבירו שהיא במידה מיוחדת המתאימה ללובש וכדו', שאין הממון הזה שוה למוכרו לאחרים יפטר המזיק משום שזה לא נקרא ממון.

אולם בשו"ת אור לציון (חו"מ סי' ד) האריך להקשות על דבריו, עיי"ש, ועיין בשו"ת אבן ישראל (ח"ח סי' קד) מה שכתב בזה.

הכנסת עצמו לספק סכנה לצורך חבירו

בגמ': ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת בממון ממאי דבממון אימא במיתה ממש וכו' (בבא קמא פג, ב).

בשו"ת אגרות משה (חו"מ ח"א סי' קג) נשאל, אם מותר להניח להרופאים להוציא ממנו דם להכין בעבור חולים שיצטרכו לזה, כדרך הרופאים בזמננו שמכניסין דם אדם לחולים מסוכנים לרפאותם, והוא באופן שאין בזה דין הצלת נפש משום שעדיין אין כאן חולה, אך מכינים להחולים שיזדמנו, ומי יודע אם יבא הדם הזה שיוציאו ממנו לחולה שדוחים איסורים בשבילו.

והשיב, הנה לקמן (צא:) חלקו תנאים אם אדם רשאי לחבול בעצמו, והרמב"ם (חובל פ"ה ה"א) פסק שאסור לחבול בעצמו. ובתוס' מפורש שמי שאוסר אוסר אפילו לצורך, וא"כ אסור אף שהוא לצורך הרווחת ממון, שהרי כאן היה צורך בזה להרווחה שהרי טפחה על ראשה להרויח כאיסר שמן, ודוחק לחלק בין ריוח קטן לריוח גדול.

אבל בחבלה זו להוציא דם ע"פ השגחת הרופאים, יש טעם גדול שלא לאסור, שהרי מצאנו שבדורות הקודמים היו נוהגין להקיז דם, וגם איתא בשבת (קכט.) אמר שמואל זמן הקזת דם כל שלושים יום בנעוריו עד ארבעים שנים, ואח"כ עד ששים שנה אחת לשני חדשים, ואף אחר ששים שנה אחת לג' חדשים, ולכן אף שנשתנה אח"כ כמו בזמן הרמב"ם כמו שכתב (דעות פ"ד הי"ח) שיקיז רק בצריך לזה ביותר, ואחר חמשים שנה לא יקיז כלל, ועתה נשתנה עוד יותר שאין מניחין להקיז כלל, מ"מ ודאי גם עכשיו יש גם רפואה בזה שלא יהיה שינוי גדול כ"כ, וגם היום מוציאים הרופאים כמעט בלא צער, ולכן אפשר שאין לאסור בחבלה זו של הקזת דם. והרוצה להקל אין למחות בו כיון שהיא סברא גדולה.

ועיין בשו"ת משנה הלכות (ח"ד סי' רמה אות ו, חי"ב סי' תנד) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' ריט) מה שכתבו בענין זה.

תרומת דם תמורת תשלום

בגמ': החובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור אחרים שחבלו בו חייבים (בבא קמא צ, ב).

בשו"ת אגרות משה (חו"מ ח"א סי' קג) נשאל, אם מותר להניח להרופאים להוציא ממנו דם להכין בעבור חולים שיצטרכו לזה, כדרך הרופאים בזמננו שמכניסין דם אדם לחולים מסוכנים לרפאותם, והוא באופן שאין בזה דין הצלת נפש משום שעדיין אין כאן חולה, אך מכינים להחולים שיזדמנו, ומי יודע אם יבא הדם הזה שיוציאו ממנו לחולה שדוחים איסורים בשבילו.

והשיב, הנה לקמן (צא, ב) חלקו תנאים אם אדם רשאי לחבול בעצמו, והרמב"ם (חובל פ"ה ה"א) פסק שאסור לחבול בעצמו. ובתוס' מפורש שמי

שאוסר אוסר אפילו לצורך, וא"כ אסור אף שהוא לצורך הרווחת ממון, שהרי כאן היה צורך בזה להרווחה שהרי טפחה על ראשה להרויח כאיסר שמן, ודוחק לחלק בין ריוח קטן לריוח גדול.

אבל בחבלה זו להוציא דם ע"פ השגחת הרופאים, יש טעם גדול שלא לאסור, שהרי מצאנו שבדורות הקודמים היו נוהגין להקיז דם, וגם איתא בשבת (קכט, א) אמר שמואל זמן הקזת דם כל שלושים יום בנעוריו עד ארבעים שנים, ואח"כ עד ששים שנה אחת לשני חדשים, ואף אחר ששים שנה אחת לג' חדשים, ולכן אף שנשתנה אח"כ כמו בזמן הרמב"ם כמו שכתב (דעות פ"ד הי"ח) שיקיז רק בצריך לזה ביותר, ואחר חמשים שנה לא יקיז כלל, ועתה נשתנה עוד יותר שאין מניחין להקיז כלל, מ"מ ודאי גם עכשיו יש גם רפואה בזה שלא יהיה שינוי גדול כ"כ, וגם היום מוציאים הרופאים כמעט בלא צער, ולכן אפשר שאין לאסור בחבלה זו של הקזת דם. והרוצה להקל אין למחות בו כיון שהיא סברא גדולה.

ועיין בשו"ת משנה הלכות (ח"ד סי' רמה אות ו, חי"ב סי' תנד) ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' ריט) מה שכתבו בענין זה.

עישון סגריות

בגמ': ואין אדם רשאי לחבל בעצמו והתניא יכול נשבע להרע בעצמו ולא הרע יהא פטור וכו' (בבא קמא צא, ב).

בעל החפץ חיים בספרו ליקוטי אמרים (פי"ג), כתב בזה הלשון, אודות עישון הסיגארין, נדבר קצת אודות זה, הנה כמה רופאים גזרו אומר שכל מי שהוא חלוש, אסור להרגיל את עצמו בזה שמחליש כחותיו, ולפעמים נוגע גם לנפשו, והנה דברתי כמה פעמים עם חלושי כח אודות זה, וענו לי שגם הם יודעים ומכירים בעצמם שהעישון קשה להם, אך מפני שהורגלו בזה מכבר קשה להם לפרוש מזה, ואמרתי להם מי התיר לכם להרגיל עצמיכם על כך, אמת חז"ל אמרו (בסוגיין) החובל בעצמו אעפ"י שאינו רשאי פטור, כי למי ישלם אם לא לעצמו, אבל על כל פנים הלא אמרו שאינו רשאי לחבול בעצמו, ראשית משום 'ונשמרתם לנפשותיכם', ועוד, דין הוא, שהלא תבל ומלואה של הקב"ה ולכבודו בראנו, ונותן לכל אחד בחסדו כח כפי צרכו לתורתו ולעולמו, ואיך ירשה העבד לעשות לעצמו כפי רצונו, הלא הוא שייך לאדונו, ואם על ידי העישון נגרעו כחותיו בודאי יתבע לבסוף לדין על זה, שהלא עשה זה ברצון לבו ולא באונס. ויעוין עוד בספרו זכור למרים (פכ"ג) שכתב, שחוץ מה שהם מזיקים לגוף כידוע עוד גורמים היזק לנשמתו בביטול תורה.

ובסגולות ישראל (מערכת ש אות נט) האריך להוכיח באיסור אכילת דברים מסוכנים, ועל עישון כתב 'לא יעשן טיטי"ן שקורין טבק, ובפרט הציגרעטליך [סיגריות] הכרוכים בניר, שהם כמעט סם המות לחולשת החזה.

וכן בצוואה מחיים (י ב) כתב הגר"ח פאלאג'י, צריך ליזהר הרבה שלא לשתות פיפיא של טיטון ולא צ'יגארו וכדומה שיש בו חילול יום טוב ע"ד כיבוי, וביום שבת קודש מחמת התאווה אשר מתאווים בשתית הטיטון הוא דואג ועצב ועל כל דבר הוא מתכעס מחמת מרה שחורה ויש בו איסור מוסיף בשבת היינו הכעס וגם העצבות ועוד כמה נזקים וחבלות וקטטות יוצא מזה, לכן כל בר דעת וירא את ה' לא רק שהוא לא ירגיל עצמו בזה אלא גם יצוה לבניו אחריו שלא ילמדו לעשות כדבר הזה כלל וכלל.

בשו"ת אגרות משה (חו"מ ח"ב סי' עו) כתב על עישון סיגריות שאלו הרגילים בזה נהנים מזה מאד ומצטערים כשאין להם סיגריות עוד יותר מחסרון מיני אוכלים טובים, ואף יותר מחסרון אוכלים לגמרי לזמן קצר, והקלקול לחלות מזה הוא עכ"פ רק מיעוט קטן וכ"ש להחלות מזה בסרטן ובעוד מחלות מסוכנות הוא קטן ביותר, שאף שהרבה חולים מהחולים בסרטן הריאה והגרון וגם באיברים אחרים נמצאו מהם יותר מאלו שמעשנים סיגריות, מ"מ ודאי כל החולים הנמצאים בבתי החולים וגם בצירוף אלו שלא באו לבתי החולים הוא מיעוט לגבי אלו דעלמא שנמצאו בבתיהם שלא נחלו כלל, ובחשש כזה אומרים שומר פתאים ה'. ועכ"פ כתב שם שמן הראוי לכל איש ובפרט לבני תורה שלא לעשן מאחר שהוא חשש סכנה ואין בזה שום תועלת וגם הנאה לאלו שלא הורגלו בזה וממילא ודאי אין להתרגל לזה ולא יניח אדם לבניו הקטנים שיתרגלו בזה אף אם הוא עצמו נתרגל, וגם בלא ענין חשש הסכנה הזה יש לאסור להתרגל בזה דהא ודאי אין להמשיך עצמו לרבוי תאוות והנאות, אלא אדרבא מהראוי לכל אדם למעט עצמו מתאוות ותענוגים יתרים.

ובמשנה הלכות (ח"ט סי' קסא) כתב שמי שאינו מעשן לא יתחיל בכך, אך מי שכבר רגיל בעישון והוא צריך לכך אין לאסור לו, עיי"ש מה שהאריך בזה.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' רצה) כתב שאסור באיסור גמור להתחיל לעשן, ומי שמעשן כבר ישתדל להפסיק למען עתידו, וע"ע בבאר משה (ח"ו סי' קס, ח"ג סי' קט) וברבבות אפרים (ח"ג סי' תפז).

הגאון רבי חיים מרדכי מרגליות זצ"ל
בעל ה'שערי תשובה' (על שו"ע או"ח)
ט"ו בשבט תק"פ

פרסום רב בעולם התורה זכה שמו של הגאון רבי חיים מרדכי מרגליות. ספרו "שערי תשובה" נדפס במהדורות הרבות של שולחן ערוך אורח חיים ומשנה ברורה. עמומות הידיעות על קורות חייו ופעולותיו, ובעיקר מזכירים אותו כאחיו של הגאון הנודע רבי אפרים זלמן מרגליות מבראד בעל בית אפרים.

אביו הגאון רבי מנחם מאניש מרגליות היה רבן של הקהילות ויטקוב, דינוביץ לכוביץ ועוד. רבי חיים מרדכי נמנה על חכמי הקלויז בבראד ששמעו יצא בכל הארץ, ושם מילא כריסו בש"ס ופוסקים. בשנת תק"ס לערך נתקבל לרבנותו הראשונה בקהילת ברסצ'קה, כעבור כמה שנים נתעלה לכהן ברבנות העיר דובנא, והמשיך לחתום כרבן של שתי הקהילות, כמו בהסכמתו לספר 'מחצית השקל'.

רבינו רבי חיים מרדכי נסתלק לגנזי מרומים ביום ט"ו בשבט שנת תק"פ.

משתה ושמחה בפורים קטן - בשירות ותשבחות הוי סעודת מצוה

כתב **הרמ"א** (או"ח סי' תרצ"ז סעיף א): י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון.

כתב השערי תשובה סימן תרצז: עבה"ט ועבט"ז שהביא בשם הגהות תשב"ץ שרבינו יחיאל מפאריז רגיל להרבות בסעודה ולהזמין בני אדם, כמשמעות לשון המשנה אין בין אדר כו' ושפיר מסיים רמ"א וטוב לב משתה תמיד.

ועיין בר"י שכת' מור"מ ז"ל בחכמה יסד חתימה מעין פתיחה שני תמידין בכסדרן הוא פתח בריש הגהותיו שויתי ה' לנגדי תמיד וחתם וטוב לב משתה תמיד כו' ע"ש, נ"ל שלפי שרצה לסיים בדבר טוב ודבר בעתו נקט לישנא מעליא דקרא לצחות וטוב לב דהיינו שטוב שיעשה בב' האדרים משתה.

אפשר שזה כוונת הט"ז מה שכתבת ושפיר מסיים הרמ"א כו' וכוונתו כמ"ש וגם יש רמז כי תיבת משתה טוב בגי' אדר ראשון עוד אפשר לומר לפי מש"ל סימן תר"ע בהג"ה ס"ב לענין חנוכה שי"א שיש קצת מצוה ברבוי הסעודות כו' ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעודת שמרבים בהם ואז הוי סעודת מצוה ע"ש ומשם נלמד לכאן ג"כ כשירבה קצת בסעודה לצאת ידי המחמירים יש לנהוג לומר זמירות ותשבחות שאז בודאי הוא סעודת מצוה ולרמוז לזה מסיים וטוב לב משתה תמיד, והוא עפ"י מה דאמרינן בערכין דף י"א מנין לעיקר שירה מה"ת כו' איזה עבודה שהוא בשמחה ובטוב לבב הוי אומר זה שירה וע"ש ברש"י דמייתי מישעיה ס"ה הנה עבדי ירונו מטוב לב וע"ש בתוס' דאשכחן נמי גבי ד"ת שכת' רש"י ברות שיש במדרש וייטב לבו בד"ת וכן בשבת דף ס"ג ויטיבך לבך על תלמוד תורה אלא דלא כתיבא בהדיא ע"ש ולזה אמר וטוב לב משתה תמיד כלו' שבטוב לב דהיינו שירות ותשבחות וד"ת משתה תמיד.

('שערי תשובה' או"ח סי' תרצ"ז סק"ב)

הגאון רבי שלום מרדכי הכהן שוואדראן זצ"ל
אב"ד בערז'אן
דעת תורה ושו"ת מהרש"ם
ט"ז שבט תרע"א

הגאון המפורסם מוה"ר שלום מרדכי הכהן שוואדראן זצ"ל אבד"ק ברעזאן, נולד כ"ז ניסן תקצ"ה לאביו מוה"ר משה הכהן מזלאטשוב. בימי נעוריו למד אצל הגאון ר' יואל אשכנזי זצ"ל אבד"ק זלאטשוב מח"ס שו"ת מהר"י אשכנזי.

כמה שנים אחר חתונתו נתקבל לאבד"ק פאטיק, משם לאבד"ק יאזלאוויץ ובוטשאטש, ולבסוף נתעלה על כסא הרבנות בעיר ברעזאן. עמוד ההוראה בדורו, משיב כהלכה אלפי תשובות לכל קצוי תבל. הסתופף בצל צדיקי דורו, הגה"ק מוה"ר שלום מבעלזא זצ"ל, הרה"ק ר' אברהם מסטרעטין זצ"ל והרה"ק מוה"ר יצחק אייזיק מזידיטשויב זצ"ל.

חיבר שו"ת מהרש"ם ז' חלקים, משפט שלום על שו"ע חו"מ, דעת תורה על או"ח ויו"ד, דרכי שלום כללים, תכלת מרדכי עה"ת, ועוד. נפטר בברעזאן ט"ז שבט תרע"א.

היום זכיתי בעז"ה לסיים את לימוד ספר הטור מאה ואחד פעמים!

סיפר הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, ראש ישיבת חכמי לובלין ומחולל רעיון לימוד הדף היומי, את אשר ראו עיניו בימי עלומיו, באותו פרק זמן בו שהה בביתו של גאון הדור רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון - המהרש"ם מבערזאן זצ"ל. רבי מאיר שפירא היה נכד של הרבנית ממונסטריץ, שהיא נישאה בזווג שני למהרש"ם מבערזאן, וכך הגיע רבי מאיר שפירא לשהות בביתו של המהרש"ם. היה זה כבר לעת זקנותו המופלגת של המהרש"ם, בימים שכבר שכב על ערש דווי, ובעוד שהמהרש"ם היה סגור בחדרו כשרבי מאיר שפירא עומד על ידו כדי לסעדו ולעזור לו, הרי שבחדר המבוא לבית התאספו כמה וכמה מחכמי ורבני העיר שבאו לדרוש בשלומו של המהרש"ם.

כדרכה של תורה, בהתאסף ראשי עם, הרי ששיחם ושיגם הוא בדברי תורה, כשזה שואל וזה עונה, זה מקשה וזה מתרץ. והיו הדברים שמחים כנתינתם. אדהכי והכי החלו התלמידי חכמים להתחדד בהלכה ולעסוק בשאלה מעניינת וייחודית: האם אדם שינהג סלסול בעצמו לתת זרוע לחיים וקיבה לכהן, מדין מתנות כהונה, האם יש בזה משום 'מחזי כיוהרא'. היות והמנהג בזמן הזה הוא שלא לעשות כך, האם זה שבכל זאת רוצה לתת יש לו לחשוש שיש במעשיו משום גאווה ויוהרא.

קולות הויכוח נשמעו בעוז והגיעו עד לחדרו הסגור של המהרש"ם מבערזאן. הדי הדברים נשמעו בחדר, אך לא בצורה ברורה. משכך פנה המהרש"ם אל רבי מאיר שפירא וביקש ממנו כי יואיל בטובו לצאת אל הלומדים ולשמוע מהם באיזה סוגיה הם עסוקים ועל מה נסוב הויכוח ביניהם.

עד מהרה חזר רבי מאיר שפירא והציע בפני המהרש"ם את צדדי הנידון לכאן ולכאן, כשהוא מפרט ומסדר את השיטות השונות שנאמרו בויכוח. הביט בו המהרש"ם ואמר לו: הלא הלכה זו מפורשת היא ב'דרכי משה' בחלק יורה דעה, סימן רפ"ו. שם, בלכות מזוזה, מפורש דין זה.

תיכף פנה רבי מאיר שפירא אל הארון. הוציא את כרך הטור הגדול, דפדף אל אותו 'דרכי משה' ואכן הוא רואה שם שמובאת תשובתו של רבינו המהרי"ל העוסק בשאלה, האם יש לחשוש ליוהרא ולגאווה כשאדם קובע מזוזות בכל דלתות ביתו, זאת מפני שנתפשט המנהג אצל רוב העולם בימים ההם שדי לסמוך על מזוזה אחת הקבועה בפתח הבית. המהרי"ל נזעק נגד מגמה זו שאין קובעים מזוזות, והוא אומר: "מי יתן והיה זה לבבם להסיר המכשול הזה שעוברים אדאורייתא ואדרבנן, ולא נודע מאין הרגלם שממעטין במזוזות כל כך במדינות הללו". ולכן הוא קובע שבוודאי אין יוהרא במי שנוהג בהלכות מזוזה כדין. ועל כך הוא ממשיך ומביא תוספת מעניין אחר לגמרי: "וכן כתב מוהר"ם, דאין יוהרא מי שנותן מתנות כהונה, אף על פי שהמנהג שלא ליתן".

אותות פליאה רבתי ניכרו על פניו של רבי מאיר שפירא בראותו דבר מופלא שכזה, שהמהרש"ם על ערש דווי זוכר את ספרי הפוסקי לפרטי פרטים, עד ששאלה כזאת של הלכות מתנות כהונה הוא מוצא באזכור שהובא בהבלעה ובדרך אגב בתוך דרכי משה בהלכות מזוזה.

המהרש"ם הבחין בהשתוממותו של רבי מאיר שפירא וסימן לו שיתקרב אליו יחד עם ספר הטור הגדול. ניגש רבי מאיר שפירא אליו, והמהרש"ם נטל את הספר, דפדף בו עד לדף האחרון והראה לו בשולי הכריכה האחורית את מה שרשם בזמנו בכתב ידו: היום זכיתי בעז"ה לסיים את לימוד ספר הטור מאה ואחד פעמים! המהרש"ם הראה לו באצבע את מילים אלו, ולא הוסיף דבר. ורבי מאיר שפירא אכן הבין את המסר הנוקב והברור: אם לומדים וחוזרים שוב ושוב עד לכך שחוזרים על הדרכי משה מאה ואחד פעמים - אין פלא שתלמודו בידו והוא זוכר כל פרט ופרט.

(ספיר ויהלום פר' נח פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי חיים פאלאג'י מאיזמיר זי"ע

בעל 'מועד לכל חי'

י"ז בשבט תרכ"ח

הגה"ק רבי חיים פלאג'י נולד לאביו חכם יעקב פלאג'י בשנת תקמ"ח באיזמיר.

בשנת תקע"ג קיבל את הסמכתו כחכם השלם על ידי סבו הראשון לציון חכם רפאל יוסף. כל ימי חיי אביו, חכם יעקב, לא נאות חכם חיים פלאג'י לקבל עליו תפקיד ציבורי, ורק בשנת תקפ"ח הסכים לכהן כדיין בבית דין וכראש ישיבת 'בית יעקב רבי' באיזמיר.

בשנת תקצ"ז נתמנה מרן הגר"ח פלאג'י לאב בית דין הגדול באיזמיר, ובשנת תרט"ו נתמנה למשרה הרמה ביותר באיזמיר 'החכם באשי'.

מרן הגר"ח פלאג'י היה לפה לעניי קהילתו, והיה מוכיח את העשירים בדרשותיו. תיקן תקנות והקים מוסדות צדקה וחסד. חכם חיים פלאג'י פעל להקמת בית חולים יהודי באיזמיר ולשם כך גייס נדבנים ידועים.

רבינו חכם חיים פלאג'י התפרסם בספריו הרבים, כ-80 במספר, אותם התחיל לכתוב בגיל 16. ספריו עוסקים בקשת רחבה של נושאים: 7 חיבורים על התנ"ך, 9 חיבורים על התלמוד, 15 ספרי מדרשים ודרושים, ספרי מוסר 241 חיבורים בהלכה, קבלה, שו"ת וספרים רבים נוספים. בסיום כתיבת כל ספר, חכם חיים פלאג'י היה עורך סעודת מצווה, והיה מחלק את ספריו ללא תמורה. את ספריו מעולם לא מכר.

ביום י"א באב תר"א, התחוללה שרפה באיזמיר, בה חרבה שכונת היהודים ועלו באש 54 מספריו. במהלך השנים, שיחזר רבי חיים חלק מכתביו, והוציא לאור עשרות מהם, מיעוטם נותרו עדיין בכתב יד.

רבינו נתבקש לישיבה של מעלה ביום י"ז שבט תרכ"ח. הוא נקבר בבית העלמין העתיק באיזמיר.

אדם יש לו את זכות התורה - יכול הוא לזכות לשינוי המזל

כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י בספרו 'תנופה חיים' (פרשת וישלח. אות לב): **שאין לך זכות גדולה יותר מזכות התורה**, שעליה שנינו (אבות פ"ו מ"ז): 'גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא', ועל ידי שאדם יש לו את זכות התורה - יכול הוא לזכות לשינוי המזל ולזכות לבני חיי ומזוני. (ראה עוד בספריו 'נפש חיים' מערכת מ אות כה: 'צדקה לחיים' מע' ה אות קכד).

והוסיף על כך בנו הגאון רבי רחמים נסים יצחק פאלאג'י, בספרו 'נפש היפה' (מע' ב אות טוב), **שדברי אביו חיים וקיימים, שהרי כן מפורש בדברי האור החיים הקדוש, שבכוח התורה לשנות את המזל ולזכות לבני חיי ומזוני.** ועוד הביא שם דבר חידוש שהביא בספר 'ילקוט חדש' (מערכת אברהם אות עז: מע' תורה אות פד), שכל מה שאמרו שבני חיי ומזוני תלויים במזל ולא בזכות אין זה אלא קודם מתן תורה, אמנם לאחר מתן תורה בטל דבר זה, וביאר רבי רנ"י פאלאג'י, שאכן זהו מהטעם האמור, שלאחר מתן תורה יש את זכות התורה שהוא הזכות הגדולה שיכולה לשנות את המזל.

(ספיר ויהלום פר' עקב פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הפרשת ג' פרוטות לצדקה אחר ברכת הלבנה

נודע מנהג הקדמונים להפריש פרוטות לצדקה בשעת קידוש לבנה, וכפי שהביא בקונטרס 'מעשה הצדקה' הנדפס בסוף ספר 'ימי דוד' (אות ל): ועיין בקונטרס הנזכר [הוא קונטרס 'מגן דוד'] שכתב, דבעת קידוש הלבנה או לאחר שבעה ימים ממילוי הלבנה צריך להפריש שלש פרוטות כסף לצדקה, שהן רמוזים אל שלשה אורות שבפסוק (ישעיה ל כו) 'וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים בְּיוֹם חֲבֹשׁ ה' אֶת שֶׁבֶר עַמּוֹ וּמַחַץ מַכָּתוֹ יִרְפָּא', ועל ידי אלו האורות אנו מסלקים את כל המקטרגים הסובבים את השושנה עליונה. ו'אור' הוא גימטריא 'זר' דעל ידי אורות הצדקה אנו מבטלים כל הזרים הקמים עלינו והזר הקרב אל משכן ה' של מעלה יומת.

והביא את הדברים הגאון **רבי חיים פאלאג'י** זצ"ל בספרו **'כף החיים'** (סי' לו אות כח): אחר ברכת הלבנה יפריש שלש פרוטות לצדקה. ובספרי הקטן 'ראה חיים' (סדר בא) הבאתי דברי הרב 'מעשה הצדקה' אשר בסוף ספר 'ימי דוד', ונתתי טעם לדבר. ועוד כי מוצאי מצא חיים בספרי הקטן 'רוח חיים' (סימן תכו) טועמיה חיים בזה, עיין שם בעזר משדי, אשרי כל חוכי ל'ו לחזות בנועם. והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שכעת הימים. אורה זו תורה וכל בניך למודי ה' דברי אלהים חיים.

ואכן בספרו 'ראה חיים' (פרשת בא) נתן טעם לשבח בעניין נתינת הצדקה וכתב: הנה למדנו חיוב מצות עשה לעשות צדקה ממה שמצינו שהמאור הגדול שהוא השמש מלוה ומאיר ללבנה שהוא המאור הקטן, והלבנה לכוכבים ומזלות... וזהו טעם כעיקר למה שכתבו המקובלים ז"ל דיש לתת צדקה אחר ברכת הלבנה ולהפריש שלשה פרוטות לצדקה כדי לסלק כל המקטרגים הסובבים את השושנה העליונה... ולענ"ד הטעם לתת צדקה אחר ברכת הלבנה, אשר מברכת הלבנה וחידושה אנחנו למדים לעשות צדקה, ולכן נאה ויאה בעת ובעונה הזאת להפריש מעות לצדקה וכדברי התיקונים. ועוד למדנו גודל מעלת הנותן צדקה, כי נקרא בשם 'גדול', כדכתיב 'את המאור הגדול', כמו שכתוב בתיקונים, את המאור רזא דעתירי, שנותן צדקה כמו שהשמש הוא מאור הגדול משפיע מאורו להאיר ללבנה.

עוד טעם לשבח כתב רבי חיים פאלאג'י בספרו 'רוח חיים' (סי' תכו אות ה'): ונראה כי יען אמרו רז"ל אין ישראל נגאלים אלא בזכות הצדקה, לכן תיכף לתפילה שאנחנו מתפללים 'שהם עתידים להתחדש כמותה', וגם אנחנו אומרים 'דוד מלך ישראל חי וקיים' בע"ה על ידי סגולת הצדקה ימהר ויחיש גאולתנו.

(ספיר ויהלום פר' בא פ"ג - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגאון רבי בנימין ביינוש פינקל זצ"ל
ראש ישיבת מיר
י"ח בשבט תש"ן

הגאון הג' רבי ביינוש פינקל זצ"ל, נולד בעיירה מיר שבבלארוס לאביו הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל, ולאמו מלכה בת הגאון רבי אליהו ברוך קמאי, שכיהן אז כראש הישיבה וכרבה של העיירה מיר.

בהיותו בן שנה פרצה מלחמת העולם הראשונה, והוא עבר עם משפחתו לעיר סטויבץ, יחד עם תלמידי ישיבת מיר. כעבור זמן עברה הקבוצה לפולטבה. עם סיום המלחמה נפטר סבו ראש הישיבה הרב קמאי, ואביו התמנה תחתיו כראש הישיבה. לאחר מלחמת העולם הראשונה עבר עם משפחתו, יחד עם תלמידי הישיבה, לווילנה, שם שהו עד אמצע שנת תרפ"א, בקיץ תרפ"א שב עם משפחתו למיר, ואביו חידש את פעילותה של הישיבה במקום. בבחרותו למד בישיבת מיר, והיה מתלמידיו של אביו.

בשנת תש"א עלה לארץ הקודש עם קבוצת תלמידים בראשות אביו, והוא התיישב בירושלים. הוא סייע לאביו בהקמת הישיבה בירושלים, ולאחר מכן סייע לו במשך עשרות שנים באחזקתה. בשנת תש"ב נישא לבתו של הג"ר שמואל גריינימן, במשך תקופה התגורר בבני ברק והתפלל בבית הכנסת של החזון איש, שחיבבוהו מאוד וקרבהו ביותר.

לאחר פטירת אביו הגרא"י פינקל, בי"ט בתמוז תשכ"ה, התמנה תחתיו כראש הישיבה ומנהלה. לצדו עמד גיסו, הגאון הג' רבי חיים שמואלביץ. נודע בענוותנותו ובצניעותו הרבה.

נזהר מכל סירכא ואבק של רבית

עקרון חשוב במסכת חייו היה סירובו להכנס לשום עסק בו היה אפילו ריח של רבית. כשקרוב משפחה הפציר בו שיתן לו היתר עיסקא, הוא העיר, "חוץ מהאיסור שבדבר, ישנה גמרא שאומרת, 'כל מי שלוקח רבית בעצם אומר שמשה רבינו היה שוטה ח"ו, כי אם משה היה יודע עד כמה זה רווחי הוא היה מתיר אותו!' והגמרא גם אומרת, שהעסקים הכלכליים של בן אדם קורסים כתוצאה מרבית, וזה גם מדאיג אותי!".

כשהיה צורך דחוף בישיבה לקומה נוספת בבנין. השיג אדם הלואה מסובסדת מאוד שלא תהא תלויה במדד לצרכן, פירושו כמעט לקבל מתנה בחינם. ר' ביינוש קיבל את תנאי התשלום בהיסוס רב, ובמשך כמה ימים חשב באילו מלים להשתמש בתוך היתר העיסקא. סוף סוף היום הגדול הגיע, והוא נסע לתל אביב עם בתו כדי לקבל את ההלואה. "אני לא יכול לעשות את זה; זה כמו לשחק עם אש". הוא אמר, על אתר הסתובב וחזר הביתה. כשמשום כך נזקק למצוא מקורות אחרים למימון הבנין, וכל זה כדי להמנע מהתעסקות ברבית.

לאחד הספקים לישיבה פעם נגנב כל כספו. לא היה שום כסף אותו יוכל לקנות מלאי חדש, ומקור פרנסתו היה בסכנה. ר' ביינוש הרגיש שהישיבה חבה לו הכרת הטוב על השנים בהן הוא שירת את הישיבה בנאמנות, והלוה לו כסף שהיה בו די כדי שיוכל להתחיל מחדש את עסקיו. תקופת מה אח"כ, ביקש רבי ביינוש לקנות ממנו כמה פריטים. הלה הציע לו מחיר מיוחד. ר' ביינוש נעשה חיוור כסיד והתנצל באומרו שנראה לו שאיננו צריך שום דבר עבורו, לא יעלה על הדעת לקבל מחיר מוזל כתגמול עבור הלואה!

יומיים אח"כ הוא חזר, "תגיד לי", הוא אמר, "איך העסקים היום?" "ב"ה בסדר", הוא ענה. "ומי קנה את הפריטים המסוימים האלה היום? ר' ביינוש המשך ושאל. "פלוני" היתה התשובה. "ובאיזה מחיר מכרת?" הוא שאל את העסקן התמים. כשהתשובה הגיעה, הוא קבע "זה המחיר בו תחייב אותי, ולא פרוטה פחות!".

הזהירות שלו מרבית, היתה הסיבה למנהגו המשונה לכאורה, של הליכה יומית לבנק. היתה לו דילמה תמידית: הישיבה היתה כותבת צ'קים לספקים, ולפעמים הם לא היו פודים את הצ'קים מיד. החזקת שקלים בבנק ליותר מכמה ימים משמעותה הפסד, בעקבות ההפרש בשער החליפין, שהשתנה במהירות מסחררת. מצד שני, לאפשר מינוס בבנק פירושו תשלום רבית - אופציה גרועה בהרבה. הפתרון? לעלות את הגבעה לבנק, יום יום, כדי להפקיד את הסכום המדויק הנדרש!

(גליון ביהמ"ד)

בס"ד
קו 'מחוברים'
שע"י ממלכת התורה עוז והדר
02-803-9999
לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8
בית הוראה אביר יעקב
מכון אור לישרים ירושלים-גבעה

הגאון חכם רבי עובדיה הדאיה זצ"ל
בעל שו"ת ישכיל עבדי
כ' שבט תשכ"ט

חכם עובדיה הדאיה נולד לאביו חכם שלום הדאיה בארם צובא, היא חלאב שבסוריה, בכ"ז בטבת תר"ן. בשנת תרנ"ה, בהיותו בן חמש, עלתה משפחתו לישראל והשתכנה בירושלים.

חכם עובדיה הדאיה החל ללמוד בתלמוד תורה 'דורש ציון', ובהמשך למד אצל חכם שלום בוחבוט, ועם אביו חכם שלום הדאיה, ורבותיו חכם יצחק אלפיה ואצל חכם יצחק שרים.

חכם עובדיה הדאיה הצטרף לישיבת המקובלים 'בית א-ל' ברובע היהודי. הוא לימד בישיבת 'פורת יוסף' ומסר שיעורים בשכונת 'אהל משה' בירושלים.

בשנת תרצ"ט מונה לדיין בפתח תקווה, עבר לגור שם, ונחשב לרבה של העיר, אף כי לא מונה באופן רשמי. בשנת תשי"א נבחר כחבר בית הדין הגדול בירושלים, וחזר לעירו ירושלים. בירושלים יזם את חידוש לימודי הקבלה בישיבת בית אל, שנחרבה במהלך שנת תש"ח. בשנת תשי"ח הישיבה נוסדה מחדש במערב העיר, בשכונת 'יגיע כפיים'.

חכם עובדיה הדאיה כנס את כתביו בספרים: שו"ת 'ישכיל עבדי' - חיבור בן שמונה כרכים על ארבעת חלקי השולחן ערוך; 'דעה והשכל' - אוסף תשובות בענייני קבלה, נדפס בתוך כרכי

'ישכיל עבדי'; 'ויקח עובדיהו' - דורשים בן ארבעת הכרכים; 'עבד המלך'- חידושים על הרמב"ם; ו'עבדא דרבנן' - חידושים על התלמוד.

חכם עובדיה הדאיה נפטר, בשבת פרשת יתרו, כ' שבט תשכ"ט. הוא נקבר בהר המנוחות בירושלים.

בשמים שמחים יותר בדברי פשוטים מפלפולים

וכזה ראיתי שפירש כמו הספר חסידים...וכל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבו, ויכול לכתוב - הרי גוזל מי שגילה לו, כי לא גילה לו אלא לכתוב. וזה שכתב 'יָבֹא בְמַשְׂפֵּט עַל כָּל נֶעְלָם' (קהלת יב, יד) - שגורם שנעלם. אם טוב שגילה לו אם רע שאינו כותבה, עד כאן.

ודקדק כיוון שאמר 'על כל נעלם' - על שמעלים, אם כן היינו שאינו כותבה, וביאר, שהכוונה הוא על דבר פשוט, שנדמה בעיני המחבר רע בעיניו שידפיסנו - גם על זה 'יביא במשפט' על העלמתו כי אדרבה, בשמים שמחים יותר בדברים פשוטים תמימים וישרים, עד כאן....

ושאלו למה הוא כותב דברים פשוטים, והשיב לו הפרי מגדים כי יבוא זמן ועת אשר העולם יקוצו בפלפולים ויהיה הפירוש הפשוט לתועלת יותר....

ומטעם כל האמור לא חסתי על הכסף גם באותם הדברים פשוטים, כי הם חביבים לפני הקב"ה יותר מהפלפולים והנצורות ועל דרך המשל שבשבט מוסר.

(ויקח עובדיהו, חלק שני, הקדמת המחבר)

הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע
בעל 'חלקת יהושע'
כ"א בשבט תשמ"ב

הרה"ק רבי יחיאל יהושע רבינוביץ זצוק"ל מביאלא, נולד בה' טבת תרס"א לאביו כ"ק אדמו"ר רבי ירחמיאל צבי מביאלא שעדליץ (ובנו של הרה"ק רבי יצחק יעקב מביאלא) דור חמישי בן אחר בן וממשיך שושלת הקודש של היהודי הקדוש רבי יעקב יצחק מפשיסחא. ומגזע האדמורי"ם לבית אוז'רוב ואוסטרובה ולענטשנא.

אביו ר' ירחמיאל צבי שהוכתר לאדמו"ר באדר ב' תרס"ה נפטר לאחר כמה חדשים בהיותו בן כ"ח שנים, והשאיר את בנו היחיד הילד יחיאל יהושע יתום בן חמש. הוא גדל בבית סבו האדמו"ר מאוז'רוב והוכתר לאדמו"ר ע"י חסידי ביאלא בשנת תרפ"ד בהיותו בן כ"ג שנים.

האדמו"ר הצעיר רבי יחיאל יהושע ביסס את החסידות בשעדליץ והקים ישיבה שלמדו בה מאות תלמידים. בזמן השואה סבל מאד בגוף ובנפש אבל הצליח לברוח והיה מטולטל בסיביר ובקזכסטאן, גם בזמן טלטוליו מסר את נפשו על כל עניני הקדושה והיה שובר את הקרח בכדי לטבול בנהר.

בשנת תש"ז ניצל עם משפחתו בנסים גדולים, והצליח לעלות לארץ הקודש כשהוא שבור

מהיסורים שעבר ורצוץ מיסורי הנפש על אבדן כל בית ביאלא. בתחילה גר בתל אביב, ובשנת תשט"ו עבר לירושלים בכוחות נפשיים עצומים החל לחדש את חסידות ביאלא בירושלים, וביתו נהפך לתל תלפיות של כל מבקש ה'. האדמו"ר מביאלא היה חבר במועצת גדולי התורה גדולי

התורה וחשובי האדמורי"ם העריצוהו וראו בו את אחד משרידי הדורות הקודמים אוד מוצל מאש, והחשיבו מאד את דעתו בעניני הכלל.

תפילותיו היו בקול חוצב להבות אש ופעל ישועות בתפלתו לכלל ולפרט. מרן ה'בית ישראל' מגור זצוק"ל קרא לו בשם 'עמוד התפילה'. עלה בסערה השמימה בן פ"א שנים ביום כ"א שבט תשמ"ב.

היה מקפיד מאד על קיום מצוות כיסוי הדם מדי יום ביומו

הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זיע"א, מטעמים הכמוסים עמו, היה מקפיד מאד על קיום מצוות כיסוי הדם מדי יום ביומו. מנהגו בקודש היה שבכל יום ויום, עוד קודם תפילת שחרית, היה השוחט הירושלמי הידוע רבי מרדכי קויפמן בא אליו לביתו עם סכין השחיטה בידו. החלקת יהושע היה מקבל את הסכין לידו, מעיין בו היטב, ומחזירו לשוחט כדי שישחוט. לאחר שהשוחט היה שוחט

את התרנגול היה דרכו של החלקת יהושע להקדים ולומר סדר 'לשם יחוד' עם 'ויהי נועם', והיה מברך בשם ומלכות ומכסה את הדם בעפר.

במנהג טוב זה החזיק החלקת יהושע בשנות מגוריו בעיר ירושלים, במשך כעשרים שנה. והיה מקפיד לקיים זאת מדי יום ביומו גם באותם הימים בהם היה נוסע אל מחוץ לעיר, אם לערי הגליל ואם לערים במרכז הארץ. והגם שבהרבה פעמים ובהרבה מקומות היה קשה מאוד למצוא שוחט מומחה או להשיג תרנגולים חיים, עם זאת לא וויתר החלקת יהושע על מצוה גדולה זו ומן השמים סייעוהו להשלים מחשבתו הטובה והיה לו סיעתא דשמיא להשיג תמיד הן תרנגול חי והן שוחט מומחה.

כבר משעות הערב של כל יום היה החלקת יהושע דורש ושואל אצל באי ביתו האם כבר קנו את התרנגול עבור קיום המצוה ביום המחרת, וכשהתרנגול היה מגיע לביתו היה דואג בעצמו להאכילו ולהשקותו, ורחמיו על כל מעשיו. אכן היו זמנים קשים בהם כמעט ולא היה שייך להשיג תרנגולים, ועדיין היה הרבי מבקש לצוד יונים מעופפים מן ההפקר ובהם היה מקיים את המצוה כהרגלו.

אחד מסוחרי העופות הירושלמים הוותיקים, ר' יוסף דושינסקי, דואג היה לספק לרבי תרנגול חי בכל סוף שבוע, ואת מנהגו זה היה מחזיק במשך שנים רבות. והנה אירע שמחסור גדול בעופות שרר בירושלים. היו אלה ימים של קור וכפור, שלג רב ירד בירושלים, וכמעט שלא התקיימה תנועה ברחובות העיר. מכוניות לא יכלו לנסוע ולהביא סחורה, כך שהחנויות היו סגורות או ריקות מסחורה והמחסור היה גדול אפילו במצרכי מזון חיוניים ביותר, ובוודאי שתרנגולים חיים לא היו בנמצא.

לר' יוסף דושינסקי, סוחר העופות, נותרו שבעה תרנגולים בלבד באותו סוף שבוע, ומפני שחושש היה פן יקפאו בעלי הכנף מהקור העז שהתחזק בשעות הלילה, החליט ר' יוסף להעביר את כולם, כבר ביום חמישי, לשחיטה מיידית בבית המטבחיים הסמוך לחנותו. אלא שבאותם רגעים פרח מזכרונו הצורך להשאיר תרנגול אחד עבור הרבי כפי שהיה מנהגו תמיד.

תוך כדי עבודת ההעברה והוצאת התרנגולים מכלובם בדרכם אל השוחט בבית המטבחיים, לפתע נשמט תרנגול אחד ונעלם. מכיון שרבי יוסף ידע שהיו תחת ידו שבעה תרנגולים ולא ששה, פתח ר' יוסף במסע חיפושים מקיף אחר התרנגול האבוד, אך העלה חרס בידו. מכיון שכל עוף היה יקר המציאות, בפרט בימים אלה, ביקש ר' יוסף את בנו שגם הוא יצטרף למסע החיפושים, אלא שככל שטרחו ויגעו למצוא את התרנגול, לא עלתה בידם. כל החיפושים היו לשווא והתרנגול נעלם כאילו בלעה אותו האדמה.

הגיע בוקרו של יום שישי. רבי יוסף פותח את חנותו והוא ניגש לפתוח את המקרר, והנה התרנגול קופץ מתוך המקרר כשהוא בריא ושלם. מתברר שרבי יוסף ובנו לא העלו על דעתם לחפש את התרנגול בתוך המקרר, שכן דלתו היתה סגורה ולא היה דרך בעולם שהתרנגול יצליח להכנס לשם. הם חיפשו בחורים ובסדקים, אבל בתוך המקרר לא חיפשו, ושם אכן היה התרנגול. מבלי משים פתחו את המקרר לאיזה רגע, והתרנגול הקופצני ניצל את ההזדמנות והתחבא בתוך המקרר.

החידוש הגדול לא היה עצם מציאת התרנגול בתוך המקרר אלא העובדה שהוא שרד שעות כה ארוכות בקור החזק שהיה בתוך המקרר. בדרך הטבע היה על התרנגול לקפוא מקור בתוך המקרר, שם שהה שעות ארוכות, אולם התרנגול נותר בחיים ולא קרה לו כלום.

לא חלפו כמה דקות והנה נראה הגבאי של החלקת יהושע בפתח חנותו של ר' יוסף, מודאג ביותר. היות ור' יוסף לא הביא את התרנגול כדרכו אל בית הרבי, הבין הגבאי כי כפי הנראה אין לו לר' יוסף תרנגולים כלל ועיקר, אך ליתר בטחון הוא החליט לבוא בעצמו אל החנות, שמא יחד יצליחו לטכס עצה כיצד יוכלו להשיג תרנגול עבור הרבי. אלא שר' יוסף מקדם את פניו בחיוך רחב. הוא שומע בסבלנות את דברי הגבאי ואת שאלתו היכן ניתן להשיג עוף חי עבור הרבי לאור המחסור החמור השורר בשוק, אלא שבמקום להשיבו הוא מסמן לו להמתין רגע, הוא פונה לכלוב שבחדר הסמוך וחוזר משם עם תרנגול לתפארת.

הושיט ר' יוסף לגבאי את התרנגולת ואמר לו בשפת האידיש: "דער רבי האט געפראווען א בעלשם'סקע מעשה" [-הרבי חולל כאן מופת עצום כסיפורי רבינו הבעל שם טוב]. לפליאתו של הגבאי, מהיכן השיג את התרנגולת ומה בדיוק היה מעשה המופת, פתח ר' יוסף וסיפר לגבאי אודות התרנגולת שנעלמה אמש מתחת ידיו ולא הועילו כל החיפושים אחריה, וככל שהוא ובנו תרו אחריה היא לא נמצאה, עד שהיום בבוקר התגלה כי התרנגול החביא את עצמו במקרר לבל ישחטוהו כיתר אחיו התרנגולים, כדי שהרבי יוכל לקיים בו את מצוותו היומית של כיסוי הדם, ולמרבה הפלא, למרות הקור העז ששרר במקרר, העוף נותר בחיים, מוכן ומזומן עבור הרבי.

לא הייתה זו הפעם היחידה שמעשה שכזה אירע לרבי החלקת יהושע. חנות עופות הייתה בבעלות משפחת גפנר הנודעה לתהילה בירושלים. אשתו של הרה"ח רבי מנחם מנדל גפנר זצ"ל, הצדקנית מרת אסתר מירל, הייתה מנהלת את החנות ביד רמה, וסיפורי נפלאות על מעשי הצדקה והחסד שעשתה היו נפוצים בירושלים. בין פעולותיה הנשגבות נזקף לזכותה שהייתה מביאה מדי יום ביומו את התרנגול לביתו של הרבי, שם היו שוחטים אותו ומכסים את דמו, ולאחר מכן היו מחזירים את העוף השחוט בכדי שתמכור אותו בחנותה.

ויהי היום ומחסור חמור היה בתרנגולים בירושלים, ומשפחות רבות נשארו ללא בשר עוף לכבוד שבת. באותו ערב שבת הגיעו רבים מהלקוחות הקבועים לקנות את הבשר לכבוד שבת, ואילו מרת גפנר נאלצה להשיב את פניהם ריקם.

נוהגת הייתה מרת גפנר להשאיר בכל יום שישי תרנגול אחד כדי שהוא יהיה מוכן ומזומן עבור החלקת יהושע לקיים בו את המצוה ביום ראשון הבא. אמנם כאשר גברו עליה בקשת הלקוחות למכור להם עוף לכבוד שבת, החליטה כי היא תתן לשחיטה את אותו תרנגול ותמכור את בשרו לבני ירושלים שביקשו לכבד את השבת. סבורה הייתה שביום ראשון יעלה בידה למצוא תרנגול אחר עבור הרבי.

נכנסה מרת גפנר למחסן בו השאירה את העוף עבור הרבי וביקשה לקחתו לשוחט, אלא שהתרנגול נעלם ממקומו והיא לא הצליחה למצאו בשום אופן. ככל שחיפשה ותרה אחריו בכל מקום אפשרי ובכל מחבוא, העוף נעלם ואיננו. מכיון שכך לא נותרה לה ברירה, היא השיבה ריקם את פני הלקוח וביקשה את סליחתו.

במוצאי שבת כאשר הגיע הגבאי של החלקת יהושע כמנהגו בכל שבוע לקחת את התרנגול סיפרה לו מכל אשר קרה. אך הגבאי לא ויתר והאיץ בה לחפש שוב ושוב אולי הפעם תמצאנו, מה שלא הצליחה ביום שישי. למרבה פליאתה, כאשר אך פתחה את הדלת היא מצאה מולה את התרנגול האבוד, עומד זקוף על ארגז מול פני הדלת. בסופו של דבר התברר שרק ביום שני בשבת הגיע משלוח חדש של תרנגולים, ואילולא אותו תרנגול אבוד לא היה לרבי במה לקיים את מצוותו היומית.

◆◆◆

בנו של החלקת יהושע, אדמו"ר מביאלא שליט"א, מספר בספרו 'מבשר טוב' (ירח האיתנים תשע"ט, פ"ט), על מנהגו של אביו החלקת יהושע: כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה זי"ע היה מהדר מאד אחר מצות כיסוי הדם מדי יום ביומו כידוע, מה שלא מצינו זאת אצל צדיקים אחרים, ודבר זה הוא פלא גדול.

והוא כותב על כך: ולדעתי יש להביא מקור למנהג קדשו על פי מה שמצינו במדרש (קה"ר ג כ) כלפי דמו של זכריה הנביא שהיה תוסס ומרתיח מחמת שלא כיסו אותו ולא נהגו כדם הצבי והאיל... שהקטרוג התעורר מחמת 'שלא נהגו בדמו לא כדם צבי ולא כדם איל' שהמצוה לכסות את הדם, ומשמע שאילו היו נוהגים בדמו כדם הצבי והאיל שמכסים את דמם לא היה הקטרוג גדול עליהם כל כך, ומצות כיסוי הדם היה מיקל העוון והקטרוג הנורא מכלל ישראל ולא היו נענשים עד כדי כך. וכן מוכח בדברי המהרש"א (ב"ק קיז.) שלמד כן מדברי המדרש, שבכוח מצות כיסוי הדם לעורר הרחמים. וזה לשונו: וכסוי הדם הוא ממידת רחמנות כמו שאמרו באיכה רבתי בדמו של זכריה שלא נהגו בדמו לא כדם צבי ואיל דכתיב ושפך את דמו וכסהו.

כי ביסוד מצות כיסוי הדם מתכסים הדינים והקטרוגים שמתעוררים למעלה מחמת אותם התובעים דמם של שונאי ישראל רחמנא ליצלן, ובמצוה זו מתכסים הדינים שלא יוכלו להזיק לישראל קדושים. ואפשר שזה אחד מן הטעמים שהיה מקפיד כ"ק אאמו"ר זצללה"ה על קיום מצות כיסוי הדם בכל יום, כדי להמתיק את הדינים בטרם יעמוד בתפילתו. ובזה מצינו גם כן טעם לשבח מנהגם של ישראל קדושים לקיים מצוות כיסוי הדם בעריכת הכפרות בערב יום הכיפורים כדי להמתיק הדינים הקשים לפני יום הדין הקדוש הבא עלינו לטובה.

(ספיר ויהלום פר' אחרי פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

"תן לחכם ויחכם עוד"

דיני זימון

א. בחלק מבתי מדרשים הגדולים לא מביאים לכולם שלש"ס ומתגבשים קבוצות שמביאים מביתם, חברים, משפחות, ושטיבלך שיושבים יחד, ובחלק מהם אין 10 ונשאלות כמה שאלות:

- האם נחשב כמו שכולם אוכלים יחד
- האם יכולים להצטרף ולענות עם שטיבעל שיש שם 10
- האם 2 קבוצות יכולים להצטרף להזכרת ד'
- מה הדין כשתמיד יושבים אחד ליד השני ותמיד מזמנים ביחד -האם כוונה זה מועיל
- האם זה שהביהמ"ד מחלק הלחמניות עושה את זה כמו שכולם יושבים ואוכלים יחד
- האם כשנשאר אוכל לאחד מהחבורות הם מעבירים את זה להקבוצה ליד האם זה נחשב כשמש מצרפן
- במקרה שאינם מצטרפים ורוצים לעשות עם אלוקינו, האם מועיל שיאכלו עוד כזית פת יחד
- כמה אנשים צריכים לאכול את הפת
- האם מועיל אכילת ירק או שתיית פטל
- כשאוכלים עוד כזית יחד, האם צריכים לעבור לשולחן אחד שיחשב שאכלו כאחד
- מה הדין כשהיה 10 מהתחלה ואחד הלך להביא ספר וכדו' האם יכולים לזמן איתו, או שצריך לחזור ולשבת בשעת זימון, ומה הדין כשהוא יצא לחדר אחר
- כשלא שמעו את המזמן האם יצאו בזימון
- והאם מותר להם לענות ברוך שאכלנו משלו

ב. בסעודות חתונות שיושבים שולחנות האם נחשב כקביעת יחד

- ומה הדין כשלא יוצאים מהזימון הגדול אלא 10 אנשים משתי שולחנות שאין להם שום קשר אחד לשני האם מותר להם לזמן יחד
- והאם השמש מצרפן גם כשהשמש לא אוכל איתם כלל
- אם באמצע חתונה רוצה לתפוס אוטובוס האחרון לעירו, האם יכול לעשות זימון בשלשה, והאם יכול לברך לבד
- אם צריך ללכת להתפלל מעריב עם מנין, האם יכול לזמן בשלשה/לבד
- האם אפשר לזמן עם רמקול

ג. בשטיבלך וכוללים שכל אחד עם פיתו בידו, האם אפשר לזמן

- האם חייבים לחכות כדי לזמן
- האם יכול להחליט מראש שאינו רוצה לאכול לזמן איתם
- אם הוא התחיל ראשון וסיים ראשון האם יש עליו חיוב זימון

ד. שטיבעל שנסעו יחד ואוכלים באוטובוס, או קבוצה במטוס, וכדו' האם אפשר לזמן

ה. זימון בטיש:

- אם ענו בטיש ואח"כ ממשיכים בבית האם מזמנים שוב בשלשה/עשרה
- אם ענו בבית בשביל אלו שלא מגיעים לטיש אח"כ, האם יענה שוב בטיש

חברים יקרים וחביבים, רוב השאלות על זימון הם שאלות אלו, ואם נתבונן בתשובות אלו נוכל לדעת את רוב השאלות על בוריין,
הצלחה מרובה, בוש"ת ל"ו, שלוימה

שרים של מעלה

שנה אחת עם סיום תפילת ערבית בליל יום טוב ראשון של פסח, פנה הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זיע"א אל בניו הצדיקים ואמר להם כי הוא מבקש מהם עתה לעסוק בתורה וללמוד בהתמדה, מאחר ויש לו עניין חשוב ונעלה מאוד לעסוק בו ועדיין אין הוא יכול לפנות לעריכת הסדר, ולפיכך מבקש הוא מהם לבל יבטלו את הזמן וימתינו לו לחינם שכן זה עתיד לארוך זמן רב, וכשיעלה לפניו לערוך את הסדר הוא כבר ישלח להודיע להם.

בקשה זו הייתה לפלא גדול בעיני בניו הצדיקים כיון שדרכו של אביהם הרה"ק מנשכיז הייתה ידועה להם תמיד, למהר מאוד אחר התפילה בליל הסדר כדי להקדים ולקדש בשעה מוקדמת ולסיים את עריכת הסדר מבעוד מועד בשעה שיוכלו לאכול את האפיקומן עוד קודם חצות הלילה. כמובן שהבנים לא הרהרו אחר רבם ואביהם ופנו לעסוק בתורה כבקשתו.

לפני שהסתגר הרה"ק מנשכיז בחדרו הוסיף וקרא למשמשו בקודש, הוא המופקד לעמוד בשער המלך ולהכניס את החסידים דורשי עצה ותושיה אצל הצדיק, והודיעו כי צריך הוא עתה להסתגר בחדרו, ובשל כך עריכת ליל הסדר תתמהמה. לא זו אף זו, הוסיף הרה"ק מנשכיז והזהיר את המשמש באזהרה גדולה, לעמוד על המשמר ביתר שאת וביתר עוז לבל יהין אדם להכנס אל חדרי, ויהי מה. רשאי אתה לומר לכל מי שיתפלא על סירובך כי מצווה ועומד אתה ממני על כך, והרי זה ללא יוצא מהכלל.

לא נחה דעתו של הרבי והוא המשיך להורות למשמש בפרוטרוט ככל אשר יעשה בכל מקרה אשר יקרה: גם אם יגיעו לכאן חסידים ואנשי מעשה מרחוק או מקרוב, גם אם הם כאלה המסתופפים בצילי ועושי רצוני, ויבקשו להכנס, אל תניח להם בשום אופן; גם אם יבואו לכאן פריצים עשירים ונכבדים ויבקשו לחלות פני, תדחה אותם בתוקף, הגם שיאמרו שזה עניין נחוץ הנוגע לכל כללות ישראל; וגם אם יבואו לכאן אנשי צבא בכירים, גנרלים משכמם ומעלה, הן ממדינת רוסיה והן ממדינת פולין, ויבקשו להכנס לחדרי, אל תסכים להם.

ואתה דע לך, הוסיף הרה"ק מנשכיז והזהיר את המשמש, כי בקשות אלו יכולות להיות מלווים גם בשוחד וגם באיומים, כך שגם אם ירעיפו עליך מתנות נכבדות ויקרות בשביל שתתיר להם להכנס, או לחילופין יאיימו עליך בחרבותיהם שיתיזו את ראשך מעליך אם לא תפתח להם את הדלת, דע לך שאין לך מה להתייירא ולהתפחד מהם, ומבטיח אני לך שלא יארע לך כל רע מהם.

יתכן מאוד שכל אותם אנשים בראותם שאתה מתעקש ואינך מסכים להכניסם אל החדר, המשיך הרה"ק והסביר למשמשו הנדהם, יבקשו ממך שלכל הפחות תדפוק עבורם על דלת הכניסה לחדרי, אך גם לזאת עליך לסרב בתוקף ולומר כי אתה מצווה ועומד שלא לעשות כך, ואף אם יחזרו ויאיימו עליך באיומים שונים, עמוד על שלך ואמור להם: יכולים אתם לעשות בי ככל שליבכם חפץ, ואילו אני על משמרתי אעמודה ולא אכניסכם לחדר ולא אדפוק על הדלת.

אך זאת, סיים הרה"ק ואמר, הוא ציווי עליך גרידא ולא עליך המלאכה לגמור, שכן אילו אותם אנשים ייגשו מעצמם אל הפתח, לדפוק על הדלת או להכנס פנימה, אין זה באחריותך כלל, והרי אתה נקי מפקודתי זו.

אזהרות אלו שמעולם לא נשמעו כיוצא באלו מפיו של הרה"ק מנשכיז היו לפלא גדול באזניו של המשמש. הלילה הזה הוא ליל שימורים, והנה במקום שהרבי יערוך את שולחן ליל הסדר כהרגלו ברוב פאר והדר, הוא מסתגר בחדרו ומשמיע אזהרות שונות ומשונות אודות איסור הכניסה לחדרו ואודות אורחים שאולי יבואו לפקוד את היכלו.

חלפה שעה קלה וגוו של המשמש בקודש החל להצטמרר: האורחים שאותם הזהיר הרבי שלא להכניס החלו להגיע בדיוק לפי הסדר המדויק שהודיעו הרבי, ואף דבריהם אליו היו כדברים אשר הודיעו הרבי מראש.

תחילה הגיעו ובאו שני אנשים הדורי פנים, בעלי זקן צחור היורד על פי מידותיהם, לבושים בבגדי שיראין כמנהג החסידים ולראשם אדרת שיער נאה. מבקשים הם להכנס אל הצדיק ולקבל ממנו ברכת שלום עליכם. אלא שתיכף ומיד קפץ המשמש ואמר להם כי הרבי סגור ומסוגר בחדרו, אין יוצא ואין בא ואין שום אפשרות להכנס לחדרו או לראותו. ניסו החסידים לבקש פעם ופעמיים, אך משראו כי המשמש עומד על שלו כחומה בצורה, פנו ויצאו כלעומת שבאו.

משיצאו הללו נכנסו ובאו שני אדונים נכבדים, שהיו נראים כפריצים וכרוזנים, לבושים בבגדי פאר והדר, ופנו אל המשמש בבקשה שיכניסם אל הרבי. לא היסס המשמש והודיע להם כי הדבר נבצר ממנו, שכן הרבי הזהירו לבל יהין אף אדם להכנס לחדרו. החלו אותם אדונים לשכנעו בהטבות שונות ומופלגות שיקבל מהם אם רק יניח להם להכנס אל הרבי. לנגד עיניו הם שלפו צרור מלא במטבעות זהב ואמרו לו כי יודעים הם שהיום 'יום טוב ראשון של פסח' ואסור לו לנגוע בממון, אולם באם יכניסם אל הרבי הם יניחו לו את כל הצרור הזה בקרן זוית מוסתרת ובמוצאי יום טוב יוכל לקחת את הזהב לעצמו. המשמש המשיך לסרב בתוקף, ואילו הם ניסו את כוחם גם באיומים שונים, ומשראו כי המשמש נחרץ בעמדתו פנו לדרכם ויצאו החוצה.

> כעבור ימים מועטים גברה ידה של מלכות רוסיה בשדה הקרב והם נחלו ניצחון מוחץ על מלכות פולין. ואכן היה הדבר לפלא, שעד סוף ימי שושלת בית רומאנוב ששלטה ברוסיה, לא היה מעניש בעונש מוות את החוטאים והפושעים, אלא היו שולחים אותם לעבודת פרך לארץ גזירה, סיביר הרחוקה, למשך שנים רבות

השקט שב לשרור בבית הרבי לדקות מספר, עד שלפתע נפתחת הדלת בקול רעש ואל הבית נכנסו גנרלים בכירים, לבושים במדי צבא מפוארים ועטורים במדליות רבות, חגורים מתניהם בחרבות נוצצות, וכל כולם אמר כבוד. הגנרלים אפילו לא הסתכלו אל המשמש אלא פנו תיכף אל חדרו של הרבי וביקשו להכנס. המשמש הרועד ממראה אנשי הצבא, זיהה תיכף כי אחד מהם נושא את מדי הצבא הרוסי ורעהו את מדי צבא הפולני, ונעמד כחוצץ בינם לבין דלת הרבי.

הגנרלים שלא היו רגילים לראות אדם העומד בדרכם ביקשו ממנו לזוז תיכף ומיד ולא להפריעם להכנס אל הרבי, אולם המשמש אזר חיל ואמר להם כי הרבי פקד עליו שלא לתת לאף אדם להכנס אל חדרו ואף לא לדפוק על דלתו, ולכן הוא מבקש מהם לעזוב את המקום על אתר. תחילה ניסו הגנרלים לשכנע את המשמש בדרכי נועם, הם הסבירו לו שכל בואם הנה הוא לטובת עם ישראל, ובוודאי על שכמותם לא התכוון הרבי באוסרו להכנס. לאחר מכן הציעו לו הגנרלים ארנק עמוס בשטרות מרשרשים ועוד שלל מתנות יקרות ונדירות ושכיות חמדה מאוצרות מלכים, אולם משסירב המשמש לכל זאת הם התחילו לנופף מולו בחרבותיהם ולהזהירו כי מרה תהא אחריתו אם לא יפתח בפניהם את הדלת של הרבי, או למצער ידפוק על הדלת ויודיע לרבי כי הם באו לבקרו.

המשמש שנוכח לראות איך שנבואת הרבי מתקיימת ודבר מדבריו לא נפל ארצה, הבין כי לא דבר פשוט הוא, ועל כן אזר עוז והודיע לגנרלים כי יהיה אשר יהיה לא ינתן להם להכנס אל הרבי, וכי כל האיומים וההפחדות לא ישנו את דעתו והחלטתו לציית לדברי הרבי בכל מחיר. כיון שכן החליטו הגנרלים כי הם יודעים להסתדר בעצמם. הם הלכו אל עבר הדלת, דפקו עליה בקול, והתפרצו לתוכה. המשמש שראה זאת השמיע קול צעקה רמה, התעלף מפחד ומרעדה ונפל על מקומו. בניו של הרה"ק מנשכיז שיושבים היו ולומדים בחדרם הסמוכים שמעו את צעקתו של המשמש מיהרו לבוא לעזרתו והשתוממו לראותו שוכב מעולף על הארץ.

במשך דקות ארוכות ניסו הבנים להשיב את רוחו של המשמש,

כשבעיצומם של המאמצים נפתחה דלתו של הרבי והוא הודיע לבנים כי מוכן ומזומן הוא ללכת לעריכת הסדר. רוחו של המשמש שבה לאיתנו, אולם משהתעניינו בני הרבי אצל המשמש על סיבת עלפונו הפתאומי סימן להם הרבי כי לא יעסקו בזה עתה וכי הוא בעצמו עוד יספר להם את כל השתלשלות הדברים.

אחר עריכת הסדר באש קודש, פתח הרה"ק מנשכיז וסיפר לבניו הצדיקים דברים נפלאים מכבשונו של עולם: יודעים אתם בוודאי כי בימים אלו מתנהלת מלחמה קשה בין המדינות, בין ארץ רוסיה לארץ פולין, אך יש לכם לידע כי המלחמה האמיתית אינה מתנהלת על אדמות אלא זו היא המלחמה הקיימת בין שרי מעלה, שהרי לכל ארץ וארץ יש שר של מעלה, וכמו שנאמר (ישעיה כד כא) 'והיה ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה', והמלחמה האמיתית היא בין השר של רוסיה לשר של פולין המתנהלת ביניהם בעולמות העליונים.

ואכן לפני בית דין של מעלה הגיעו שרי שני המדינות כדי להתדיין מי יזכה בניצחון. עמד שר של פולין וטען כי לו ראוי הנצחון מסיבה היסטורית, שכן לאחר גירוש ספרד, כשבני ישראל היו מושלכים ממקומם מבלי מצוא מנוח לכף רגלם, עמד ופתח את שערי ארצו בפניהם. אילו לא היה עושה כן, הטעים שר של פולין בפני בית דין של מעלה, בוודאי שהיו נאבדים חלילה אלפים ורבבות מבני ישראל, ובגלל שבאותם הימים עשו מעשה חסד זה עם בני ישראל ראוי שעתה יזכו לניצחון על פני מדינת רוסיה.

נענה השר של רוסיה ואמר לבית דין של מעלה, שאין הוא נזקק לסיפורים היסטוריים, על רחמים שהיו בשנים קדמוניות, כיון שהוא מרחם על בני ישראל בימים אלו ממש, וזאת בשל כך שבמדינת רוסיה יש 'מלכות של חסד' ממש, כיון שאין נהוג שם גזר דין מוות כלל, וגם מי שמרבה לחטוא אין עליו חוק ומשפט מיתה. ולעומתם, במדינת פולין מענישים ביד קשה ואכזרית על כל דבר קטן וגדול וחרב חדה הממיתה מונחת על צווארם של בני ישראל שכאילו חטאו כנגד המלכות, ודי בכך כדי להכריע את הכף לטובתם, שהם ינצחו את ארץ פולין.

נמנו בית דין של מעלה וגמרו כי בשאלה זו צריכים להכריע צדיקי הדור שעודם נמצאים בחיים, הלוא הם בית דין של מטה. יבואו איפוא הצדדים, שר של פולין ושר של רוסיה, בפני מאורי החסידות, והם שיקבעו את הצדק עם מי. הורו בית דין של מעלה לשרי שני הארצות שיילכו תחילה להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א, בעל התניא והשו"ע, ולאחר מכן יילכו אל הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, ואם יגיעו שניהם לדעה אחת מה טוב, ואם לא יגיעו לדעה אחת - יפנו אל הרה"ק רבי מרדכי מנשכיז זיע"א כדי שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, ואחרי רבים להטות.

אכן ירדו שני שרי מעלה הללו ובאו אל הרה"ק מלאדי, והוא פסק כי הצדק עם מלכות רוסיה, שכן הכלל ההלכתי הוא שפוסקים לפי ההווה, 'באשר הוא שם', ואין להביט על העבר או על העתיד, והיות ובסופו של דבר בעת הזאת מתנהגת מלכות רוסיה כמלכות של חסד ואין ידה קלה להוציא אנשים להורג, לפיכך עליה לנצח במלחמתה עם פולין. לעומת זאת, כאשר באו שרי מעלה אצל הרה"ק מקארלין הוא סבר שדווקא מלכות פולין הוא זו שצריכה לנצח, בזכות אותם מעשים טובים שעשתה בעבר אצל מגורשי ספרד.

כיון ששני הצדיקים לא הגיעו לעמק השווה היו צריכים השרים לבוא בפני המכריע, אולם אנכי, המשיך הרה"ק מנשכיז ואמר, סירבתי להכניס את ראשי בין ההרים הגבוהים ולהכריע בסוגיה כה קשה וחמורה. העדפתי שלא לשמוע את טענותיהם כלל ובכך אהיה פטור מלהכריע בין הצדדים. זו הסיבה שבשל כך ביקשתי להתעכב עם עריכת הסדר ולהיות מסוגר בחדרי תוך כדי שציוותי שלא להניח לאיש להיכנס לחדרי. אמנם חזקה עלי גזירת שמים ונאלצתי בסופו של דבר לקבל את שרי מעלה הללו שבאו לביתי כשהם לבושים כגנרלי צבא מכובדים, אשר למראם ולמעשם התעלף המשמש בקודש.

כשהרצו השרים את טענותיהם בפני, המשיך הרה"ק מנשכיז וסיפר, פניתי אל השר של פולין ואמרתי לו בשפה ברורה: הלוא בשעה שפתחת את שערי ארץ פולין בפני היהודים, כלל לא הייתה דעתך להצילם ולהחיותם, אלא להנאתך ולטובתך גרידא. ביקשת שהיהודים יביאו עימם את כספם ואת כשרונותיהם והם יפריחו את ארצך במסחר גדול, כדי שתוכל להטיל עליהם מיסים וארנוניות ולהנות מכל הטוב שהיהודים מביאים איתם. מלבד זאת, גם אם באותה שעה הצלת את היהודים מגזירת המוות שבאה עליהם, הנה כעת הזאת במלכותך מוטל עונש מוות ואתם ממיתים והורגים אנשים בלא כל רחמנות מצידכם. האם יכול אתה, פניתי ושאלתי את שר של פולין, להשבע לי בשבועה חמורה לבטל את חוק ומשפט המוות מארצך.

גמגם השר של פולין ולא הסכים להשבע בתואנה כי הוא אינו יודע מה יילד יום ואין הוא יכול להשבע ולהתחייב על העתיד. אולם השר של רוסיה, בשומעו את שאלתי, קפץ ונשבע לאמור: מתחייב אני שכשם שעד עתה לא היה במלכותי עונש מוות, כך גם לא יהא עונש מוות במלכותי לעתיד. והתחייב על עצמו להיות דמו בראשו אם ישנו את הבטחה זו.

> אזהרות אלו שמעולם לא נשמעו כיוצא באלו מפיו של הרה"ק מנשכיז היו לפלא גדול באזניו של המשמש. הלילה הזה הוא ליל שימורים, והנה במקום שהרבי יערוך את שולחן ליל הסדר כהרגלו ברוב פאר והדר, הוא מסתגר בחדרו ומשמיע אזהרות שונות ומשונות אודות איסור הכניסה לחדרו ואודות אורחים שאולי יבואו לפקוד את היכלו

סיים הרה"ק מנשכיז וסיפר, כי בשומעי זאת עמדתי ופסקתי תיכף כי מלכות רוסיה היא זו שתנצח במלחמתה את פולין, אלא שבד בבד קשרתי את ראש שר של רוסיה בכבלי ברזל אל מתחת לשולחני, וביום מהימים אם ישתנה החוק ויחלו להנהיג שם משפט מוות, אזי אתיז את ראשו ואמיתנו תיכף.

כעבור ימים מועטים גברה ידה של מלכות רוסיה בשדה הקרב והם נחלו ניצחון מוחץ על מלכות פולין. ואכן היה הדבר לפלא, שעד סוף ימי שושלת בית רומאנוב ששלטה ברוסיה, לא היה מעניש בעונש מוות את החוטאים והפושעים, אלא היו שולחים אותם לעבודת פרך לארץ גזירה, סיביר הרחוקה, למשך שנים רבות.

◆◆◆

על הפסוק (שמות יד י): 'וּפַרְעֹה הִקְרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירְאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'', מביא רבינו האור החיים הקדוש את דברי חז"ל (שמות רבה כא ה): 'מצרים נוסע אחריהם - זה שר של מצרים' מצרים שמו', כי המלאך שהוא היה שר שלהם בא עמם: כי כן הוא הנהוג שהשר יעזור לאומתו ויפול בנפילתה, וצא ולמד ממעשה אלכסנדרוס מוקדון (יומא סט:) שהיה נדמה לו שרו במלחמות.

והנה הדרך הוא במלחמות שהעם מקדים את המלך בצאתו למלחמה והמלך בא אחריהם, ואף השר של מעלה עומד לימין המלך במקום בו הוא נמצא, מאחורי העם. אולם כאן הודיע הכתוב את סבת פחד ישראל ממה שראו עיניהם, כי פרעה הקדים עצמו ונסע לפני עמו, וסמוך עימו היה שר של מצרים, ולזה נרעשו ויראו בני ישראל בחושבם כי שרי מעלה באו לערוך עימם מלחמה.

אולם האמת היא שזה היה לטובת ישראל, ולכן לא מנע זאת הקב"ה מהמלאך שר של מצרים, הן כדי להורגו לפניהם, כמו שנאמר 'וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים', והכוונה בזה היא על השר של מצרים, ועוד כדי שיפחדו מזה ויחזרו בתשובה שלימה ויקרבו לבם לשמים, כדי שבאמצעות זה יעשה ה' להם הנס העצום של קריעת ים סוף.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

עיצוב וניתוק: שוקי קנר

חדש בממלכת התורה

חדש

דג לארבעת מינים - מאירים 25
סיפור מחיי הרה"ק הדברי חיים מצאנז

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

ומאירים את העולם סיפורי צדיקים לילדים.

סדרת הספרים הפופולארית 'מאירים' קנתה שם דבר בעולמם של ספרי התוכן החינוכי לילדים, והפכה למוצר חובה בכל בית יהודי.

ספרי קריאה בכריכה קשה בעיצוב מושך עין מלאים במידע עשיר וערכי על השושלות החסידיות וגדולי התורה מדורות עברו המעוררים את לב הילד למען ילך בדרך טובים.

עם הופעתם של כרכים נוספים בימים אלו, מתרחבת הסדרה המפוארת בהדר וביופי כראוי לחינוך דורותינו בדרך ישראל סבא.

חדש

סט זמירות יגל יעקב במעמד יקרתי

מכון 'אור לישרים' – נהריה,

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

סט 5 זמירות 'יגל יעקב' לשבת ויו"ט במעמד מיוחד יקרתי ומכובד. בגודל אלבומי, באותיות גדולות, ובעיצוב מרהיב עין.

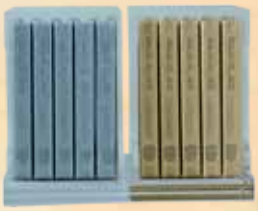

בגודל 14 ס"מ, וניתן לרכישה בשתי גוונים, זהב, כסף. מתאים מאד למתנה מכובדת ונאה.

זמירות שירות ותשבחות למלך אל חי!

חדש

ביאורי התוספות בבא בתרא ד ב"ב – דפים קלט-קעו

מכון 'אור לישרים' – נהריה,

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

כל דברי התוספות מנוקדים ומבוארים, עם ביאור משולב בתוך לשונם, ובסוף כל דיבור נערך סיכום הענין, לתועלת הלומדים. בסוף כל כרך נסדר מדור 'שינון התוספות', להועיל לחזרה וזכירת דברי התוספות.

חדש

חסד לאברהם המבואר (דראמסק)
פרשיות בראשית-תולדות (בראשית א)

מהדורת קארנוואסער

מכון 'אור לישרים' – נהריה,

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

'חסד לאברהם' המבואר להרה"ק רבי אברהם ישכר בער הכהן מדראמסק זיע"א, בנו של הרה"ק רבי שלמה מדראמסק בעל

התפארת שלמה, במהדורה חדשה מוגהת ע"פ דפו"י עם תיקונים רבים, בעריכה חדשה בכתב מרובע ומנוקד ובחלוקה לקטעים, עם סימני פיסוק, רבבות מראי מקומות, עם כותרות משנה לכל קטע, מפתחות המקורות ומפתחות עניינים, סידור קטעים רבים שנדפסו בליקוטים בסופי הכרכים והושבו למקומם הראוי.

חדש

רמב"ם המבואר הפלאה נזירות

מהדורת 'קרן טללי ברכה'

מכון 'אור לישרים' – נהריה,

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

רמב"ם ונושאי כליו ערוכים בדקדוק רב, עפ"י כתבי יד ודפוסים ראשונים, מקוטע ומנוקד, בעיצוב נאה ומשובח. נוסף עליו ביאור משולב, הערוך בשפה ברורה ושווה לכל נפש. הביאור מלוקט מכלל מפרשי הרמב"ם, ובתוספת הקדמות, מבוא בתחילת כל ענין, מקורות וציונים, ועם פסקי שולחן ערוך.

מִילְתָא חַדְתָא

מילין יקירין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

חַדְתָא דְאוֹרַיְיתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

שירה - בעת הארת הנשמה

אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה' (טו א). בגמרא (סנהדרין צא:) דקדקו: 'שר' לא נאמר, אלא 'ישיר', מכאן לתחיית המתים מן התורה.

ביאר **השפת אמת ע"ה** (תרנ"ב ד"ה בפסוק אז) כי השירה והשמחה שבעולם הזה אינם בשלימות, ורק כאשר נמצאים בזמנים שמעל הטבע, כמו קריעת ים סוף ושבת, יכולים לשיר ולשמוח לפניו יתברך בשלימות. ולכך נלמד מכאן תחיית המתים, מאחר שישראל אמרו שירה לפני ה' מוכח שנתעורר בהם אותו הכוח מעין לעתיד בתחיית המתים.

האם ניתן לשבח לקב"ה

בהקדמה זו נוכל להבין מה בתפילה הקדושה והנשגבה שזוכים אנו להגיד בכל שבת - 'נשמת כל חי'. בתחילה אומרים 'ואילו פינו מלא שירה כים, ולשוננו רנה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות כשמש וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאילות, אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלקינו, ולברך את שמך מלכנו על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים, הטובות נסים ונפלאות שעשית עם אבותינו ועמנו', מוכח מזה שהשבחים שלנו אינם מספיקים לשבח להקדוש ברוך הוא, כיון שכל שבח ימעיט מערכו של הקדוש ברוך הוא, ואילו בהמשך אנו סותרים את עצמינו כשאומרים 'על כן אברים שפלגת בנו, ורוח ונשמה שנפחת באפינו, ולשון אשר שמת בפינו, הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו וישוררו וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו את שמך מלכנו תמיד', משמע מזה שהשבחים שלנו כן יספיקו לשבח לקדוש ברוך הוא.

אולם בעזרת השם יתברך נראה לתרץ בפשיטות כשנדייק בהבדל בין הרישא לסיפא, שכן ברישא אנו מזכירים כל האברים הגשמיים שיש בגופנו כמו הפה, הלשון, השפתיים, העינים, הידים והרגלים, שבגופם של הגויים גם נמצאים כל האברים הללו בלי הנשמה שהיא חלק אלוקי ממעל, ובאמת אין כל ערך אצל הקדוש ברוך הוא במצוות שהגוי עושה, שהלא אינו עושה נחת רוח להשם יתברך בשום פעולה שעושה ואין לו לא מצוות עשה ולא מצוות לא תעשה, ובאברים הגשמיים האלו בלבד אנחנו דומים לגויים ואין בידינו לעשות בהם נחת רוח לקדוש ברוך הוא כשנשבח אותו בהם.

ואילו אחר כך בסיפא כשאנו אומרים 'על כן אברים שפלגת בנו', תיכף ומיד מזכירים ומדגישים 'ורוח ונשמה שנפחת באפינו' שהם חלק אלקי ממעל, וביחד עם ה'לשון אשר שמת בפינו, הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו וישוררו וירוממו ויעריצו ויקדישו וימליכו את שמך מלכנו תמיד', שכן אם יש נשמה אפשר לשבח לקדוש ברוך הוא, שהרי בכוחם של הנשמה והרוח שהם חלק אלקי ממעל לברך שמו יתברך הרבה יותר מעינים המאירות כשמש וירח וכל שאר האברים הגשמיים, וכמו שמתחילים התפלה היקרה 'נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלקינו ורוח כל בשר תפאר ותרומם זכרך מלכנו תמיד'.

מִילְתָא דְפְלִיאָה

בשידוכים נגלה ביותר ישועת ה'

הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם (יד יג).

מפסוק זה רמז **החיד"א ע"ה** בספרו **לחם מן השמים** (בשלח אות ח) את שאמרו חז"ל (סוטה ב.) קשה זיווגו של אדם לפני המקום כקריעת ים סוף. דמה שאמרה תורה 'התיצבו' עולה בגימטריא 'חתן כלה', לומר שזיווגם של חתן וכלה דומה לקריעת ים סוף. [ועוד פירש החיד"א שלפיכך נרמז ענין חתן וכלה קודם קריעת ים סוף, לומר שזכו לקריעת ים סוף בזכות מתן תורה שבהם נמשלו הקב"ה וכנסת ישראל לחתן וכלה].

ועל עניין השידוכים נאמר 'התייצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום' כי אכן השידוכים הם מאת ה' ללא התערבות מעשה אנוש ותחבולותיו, כפי שפירש **הגאון מוילנא ע"ה** בספרו **יהל אור על הזוהר** (פקודי רנה.) את הפסוק (תהלים קכז א) 'אם ה' לא יבנה בית שווא עמלו בוניו בו', 'בית' הוא השידוך להקמת בית יהודי, ואם לא יצא השידוך מאת ה', לשווא יתייגעו העוסקים בו כי לא יצא אל הפועל.

וכן אומרים בשם **החזון איש ע"ה** שאף שבזמנינו יש הסתר פנים והנהגת הבורא נסתרת בעולמו, מכל מקום בשידוך נגלית ההנהגה, ואפשר לראות בעין בשר הכיצד מתגלגל השידוך על ידי ההשגחה העליונה.

ואפשר למצוא סמך לדבר בגמרא (מו"ק יח:): מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש, מן התורה דכתיב (בראשית כד נ) 'ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר', מן הנביאים דכתיב (שופטים יד ד) 'ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא', מן הכתובים דכתיב (משלי יט ד) 'בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת'. ואף שבוודאי כל מאורעותינו נגזרים מאת ה', אבל בעניני זיווגים אפשר להכיר בכך במוחש כי מה' יצא הדבר.

מה פגם יש באמירת הלל בכל יום

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וגו' (יד כט). בכדי לבוא לביאור הכתוב נקדים תחילה להבין מה שאמרו בגמרא (שבת קיח:) 'הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף'. ותמוה, מה פגם בזה, הלא איתא בחז"ל (שיהש"ר ב ב): ר' שמואל משום ר' חנינא, כל קילוס וקילוס שישראל מקלסין להקב"ה הקדוש ברוך הוא יושב ביניהם הדא הוא דכתיב (תהלים כב ד) 'ואתה קדוש יושב תהלות ישראל', שבשעה שישראל אומרים הילולים שורה עליהם שכינה.

שני סוגי הנהגות בבריאה ותכליתם

מבאר **המשך חכמה ע"ה** (בחוקותי ד"ה ונתתי) שישנם שתי הנהגות בהם מנהיג בורא עולם את עולמו. ישנה הנהגה ניסית מעל סדר העולם, ויש הנהגה בדרך הטבע. אמנם הקב"ה משדד הטבע אך הנהגה אינה התכלית, רק באם ילמד מזה האדם לשאר הנהגת העולם ויבין כי כל אשר קורה ואשר נראה כטבע אינו אלא בהשגחה פרטית, ואף הטבע כולו מונהג בהנהגה אלוקית אלא שנסתרת בטבע, כמו שאמרו המקובלים 'הטבע' גימטריא 'אלקים'. וזאת היא התכלית של כל ההנהגה הניסית, ללמד על ההנהגה הטבעית שאף היא בהנהגה אלוקית וניסית, וכאשר האריך בזה הרמב"ן (לעיל יג טז): ומן הניסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם.

האומר הלל בכל יום מכיר בניסים הגלויים ומכחיש את הניסים הנסתרים בטבע

לפיכך הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, כי תכלית ההלל היא להלל על הניסים היוצאים מטבעו של עולם, אך היות ותכלית ניסים אלו היא הידיעה שבכל הנסתר בטבע ישנה הנהגה אלוקית בהשגחה פרטית, נמצא כי המהלל רק על הנסים הגלויים מחרף ומגדף כי אינו מכיר בנסים הנעשים בהנהגה הטבעית, ועל האדם לדעת כי גם כל מקריו ומאורעותיו בכל יום ובכל רגע אף הם בכח האלוקי הנסתר בהם. ולכן בכל יום מודים ומשבחים על הנסים שבטבע, כמו 'יוצר אור ובורא חושך', ואילו ההילול על הנסים הגלויים נתקן רק בימים מיוחדים שבהם היה התגלות נסים אלו, אך לא בכל יום.

כשמודה בניסים הנסתרים שבבריאה מוכיח כי רק ה' הוא הנותן כח לעשות חיל

וכך הם ממש דברי מרן **הכתב סופר ע"ה** (דרשות לשבת הגדול תר"י) ונביא מלשונו: דהנה הלל שאנו אומרים מיוסד ומתוקן על הניסים שעשה ה' לנו בצאתנו ממצרים ובקריעת ים סוף, והם המה ניסים שלא בטבע. אבל באמת אנו צריכים להודות לה' גם על כל תגמולוהי שעושה לנו בכל יום בדרך הטבע, שהוא זן ומפרנס ומכלכל אותנו ומכין לנו כל הצטרכותנו, ולא נחשוב כי בכוחינו ועוצם ידינו עשינו את החיל הזה, כדכתיב (דברים ח יח) 'וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל'. ויתבונן האדם כי לא לחכמים לחם ולא לנבונים עושר, וכמה יגיעות וטרחות טרחו בני אדם ולא עלתה בידיהם, כי 'ה' מוריש ומעשיר' (שמואל א' ב ז) והכל בידי שמים.

ולהיות כי כן, צריכים אנו לשבח את ה' ולהודות לשמו הגדול על חסדו שבכל יום עמנו, וכן אנו אומרים בברכת ההודאה 'ועל נסיך שבכל יום עמנו' וכו'. ומי שמודה לה' רק על הנסים שעשה איתנו ביציאת מצרים שהיה שלא בטבע, מורה בזה כי אינו מכיר 'חסד א-ל כל היום' (תהלים נב ג), ואמור יאמר כוחי ועוצם ידי עשה לי אתה החיל הזה, ובזה כופר בהשגחת ה' והוא מחרף ומגדף. וזהו שאמרו חז"ל 'הקורא הלל בכל יום' שאינו אומר רק הלל המתוקן על ניסי מצרים שהם חוץ לטבע ואינו מוסיף לשבח על הטוב שבכל יום עמנו, 'הרי זה מחרף ומגדף.

בני ישראל הכירו כי ניסי היבשה והטבע הם כמו ניסי קריעת הים

ובזה אמרתי לפרש מה שדיבר בקדשו ה**רה"ק בעל הנועם אלימלך ע"ה** (ליקוטי שושנה ד"ה א"י ע"ד שפירשתי ובני): **'ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים'.** דהנה ישראל בשעת קריעת ים סוף ראו נפלאותיו יתברך שמו ורוממותו וגדולתו. ויש צדיקים שהולכים תמיד בדביקות ולבם תמיד ברוממות אל ובגדולתו אף שלא בשעת קריעת ים סוף, שגם ביבשה רואין נפלאותיו איך הם עד אין קץ וערך בכל דבר ודבר הנמצא בעולם. וזהו הפירוש **'ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים',** פירוש שביבשה הלכו בזה הרוממות אל כמו בים. וזהו 'הפך ים ליבשה' (תהלים סו ו), שהצדיק הנסים והנפלאות הנראין בים, הוא רואה ביבשה לאשר הולך תמיד ברוממות אל וגדולתו יתברך שמו. ע"כ לשונו הקדוש.

ניתן לומר כי אלו שני סוגי ההנהגות האמורים, ישנה הנהגה ניסית כמו ניסי קריעת ים סוף ודומיהם, והוא בבחינת 'בתוך הים', אך הצדיק לוקח הנהגה זו ורואה אותה גם בהנהגה הטבעית 'ביבשה', שכל הנעשה עמו ואשר נראה כי בדרך הטבע הוא, הרי זו רק מכוח ההשגחה הפרטית הנסתרת בכל פעולה ודבר הנמצא בעולם.

כאשר מתגאה וחושב כי ראוי להנהגה ניסית הרי זה מחרף ומגדף

יתכן להוסיף בזה, כי הנסים שנעשים מעל דרך הטבע הם כאשר ישראל ראויים לכך, אך כאשר אינם ראויים הם נעשים באופן נסתר. ומשכך, 'הקורא הלל בכל יום' שחושב עצמו לראוי לנסים מעל דרך הטבע, 'הרי זה מחרף ומגדף', כי כשמתגאה וחושב כי כוחו גדול כל כך, נמצא מחרף ומגדף, שהרי על בעל הגאווה נאמר (סוטה ה.) אין אני והוא יכולין לדור בעולם שמסלק רגלי השכינה.

התאוות מבקשים להטביע את האדם

וַיִּבָּקְעוּ הַמָּיִם (יד כא). **פירש רש"י: כל מים שבעולם.** נראה לפרש, דהנה מיסודות עבודת ה' שיתגבר האדם על תאוות ליבו ויטה אותם לדרך התורה. ומקור התאוות באדם הוא ביסוד המים שבקרבו, והתאוות הנמשכות מיסוד המים מתגברים על האדם, כגלי הים המבקשים להציף את העולם במים, וכל הנמשך אחרי תאוותיו טובע בהם ומאבד חיותו, כמו שאירע לדור המבול שנמשכו כליל אחרי תאוותיהם, ואף המים התגברו עליהם והחריבו את העולם, וכל מימות שבעולם שינו טבעם, הן מי הגשמים והן מי התהום, הציפו כולם את העולם והחריבוהו.

ועבודת האדם היא להתחזק ביראת ה' שבכוחה לצמצם את התאוות, ולהציב גבולות כנגד התגברות המים שלא ישטפוהו, כדוגמת החול המונע מן הגלים להטביע את העולם, וכמו שאמר הנביא (ירמיה ה כב) 'האותי לא תיראו נאם ה' וגו' אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו', כך יציב גם האדם גבולות וסיגים בפני תאוותיו, שלא ישטפו אותו המים הזידונים.

שבירת התאוות בכוח יראת שמים

ועיקר כח האדם להכניע תאוותיו היא כפי יראת ה' שבקרבו, כי כשאין בליבו יראת ה' סופו להגיע למיתה וכליון, כמו שאמר אברהם אבינו (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלקים במקום הזה - והרגוני', ומאידך כפי התגברות ביראת ה' זוכה לחיים, כמו שאמר יוסף הצדיק (שם מב יח) 'זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא', כי מידת היראה היא הנותנת לאדם את הכוח להגביל את תאוותיו ולצמצם אותן לבל יחריבו את עולמו. ואכן נח שהיה מתחזק במידת יראת ה', כמו שתרגם אונקלוס (בראשית ו ט) 'בדחלתא דה' הליך נח', זכה להציב גבולות בפני המבול, וניצל ממי המבול וממנו הושתת העולם.

המצרים המשיכו את ישראל לתאוותיהם

ובמצרים התגבר יסוד המים על ישראל, והיו המצרים משליכים את ילדי ישראל אל היאור, כי המצרים השטופים בתאוות בקשו להמשיך גם את ישראל אחרי תאוותיהם, ולעומת זאת המילדות התגברו כנגדם ביראת השם, והיא שסייעה בידם לגבור על התאוות ולהציל את ילדי ישראל, וכמו שכתוב (לעיל א יז) 'ותיראן המילדות את האלהים וגו' ותחיין את הילדים', וכשזכו בני ישראל לגאולה גברו על יסוד המים ונבקע בפניהם הים, כי זו עבודת האדם בבואו להתגבר על תאוותיו, שיגבור על יסוד המים שבקרבו ויכניע אותו, שיהיו כל תאוותיו במשקל ראוי לקיים בהם רצון בוראו, וכשזוכה להכניע את יסוד המים שבו קונה בנפשו שלטון על יסוד המים שבבריאה.

בזכותו של יוסף שגבר על התאווה נבקעו התאוות בפני בני ישראל

וזהו שמצינו ביוסף הצדיק שגבר על תאותו במצרים, ובזכותו נבקעו מי ים סוף בפני בני ישראל, כמו שאמרו במדרש (תהלים קיד ג): ראה ארונו של יוסף יורד לים, אמר הקדוש ברוך הוא ינוס הים מפני הנס מן העבירה, שנאמר (בראשית לט יג) 'וינס החוצה', אף הים נס מפניו, שנאמר (תהלים שם) 'הים ראה וינוס'. וכשנבקעו ים התאוות בזכותו נבקעו התאוות עבור בני ישראל, וזה גם מה שכתב רש"י דברי המכילתא שכל מים שבעולם נבקעו, וכפי שכתב **הרב מקוז'יגלוב ע"ה הי"ד** בספרו **ארץ צבי** (פסח): והנה האדם צריך רחמים שלא ישקע בתאוות העולם הזה ושלא יטבע בהם, וכמו שפירש **הרה"ק רבי חנוך מאלכסנדר** דטבע הוא מלשון טביעה. ואז בקריעת ים סוף נבקעו כל המים שבעולם לפני בני ישראל שלא ישקעו בתוך תענוגי העולם הזה, ויוכלו לעבור דרך התענוגים של העולם הזה 'בחרבה' ולא יגעו בהם כלל.

יתר על כך, כתב הרה"ק בעל שבט מיהודה מלובלין ע"ה (תרס"ח ד"ה משמאל), שמלבד שנבקעו המים הרומזים לתאוות, עוד נהפכו לקדושה, וסמך דבריו על הכתוב (יד כו) 'והמים להם חומה', שאף התאוות הנרמזות במים נעשו להם לחומה ולעבודת ה'.

קריעת הים בזכות אברהם אבינו ויוסף הצדיק

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהַמַּיִם לָהֶם חֹמָה מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם (יד, כט).

במעמד קריעת ים סוף זכו בני ישראל להיכנס בגדר הקדושה, כמו שכתוב (תהלים קיד א-ג) 'בצאת ישראל ממצרים וגו', היתה יהודה לקדשו וגו', הים ראה וינוס' וגו', ומצינו במדרש דעות חלוקות אם מכוחו של אברהם אבינו זכינו לקריעת ים סוף, או בזכותו של יוסף הצדיק.

דרכו של אברהם אבינו בעשה טוב

והנה אברהם אבינו ויוסף הצדיק הנחילו לבני ישראל שתי דרכים בעבודת ה', ואברהם אבינו לימד לדורות את העבודה בבחינת עשה טוב', והוא הראשון שנדבו ליבו לעבודת ה', והיה מזרז עצמו בכל עוז לעבוד את בוראו עד שהיתה אהבת ה' שבקרבו מקלקלת את השורה לרוב חשקו והתלהבותו, וזהו שאמרו חז"ל שבשכר שבקע עצי עולה לעקידת יצחק נבקע הים לפני בניו, והרמז הוא על פי דברי **הנועם אלימלך ע"ה** (פר' וירא ד"ה א"י פירוש), שאברהם אבינו הזדרז לבקע עצי עולה קודם צאתו לדרך, ולא המתין עד שיבוא להר המוריה, כי בהיות התלהבות המצוה בוערת בקרבו ביקש להתחיל מיד במעשה המצוה, קודם שתצטנן התלהבותו בלכתו בדרך, ולפיכך הקדים לחטוב עצים כדי להביא את התעוררות ליבו לידי מצוה מעשית, וכל זה לרוב אהבת ה' הבוערת בקרבו. ובכוח התלהבות ונדיבות ליבו נבקע הים לבני ישראל.

דרכו של יוסף הצדיק בסור מרע

ומאידך גיסא יוסף הצדיק לימד את בני ישראל דרך ב'סור מרע', להיות ממאן בדבר איסור בזריזות נפלאה, ולא לתת מקום ליצר הרע להסיתנו לאיסור, כמו שנאמר בו שהיה ממאן ביצרו הרע שהיה מתחדש עליו בכל יום, וכשבא לידי ניסיון לא התמהמה אלא מיהר להימלט על נפשו 'וינס ויצא החוצה'.

ומכוח שניהם יחד, גם 'עשה טוב' וגם 'סור מרע' בזריזות ובהתלהבות, זכינו להגיע למדרגת 'היתה יהודה לקדשו', ועל ידי כן נבקע הים לפני בני ישראל, לרמז שאין הטבע יכול להסתיר ולעמוד בפני ההתלהבות וההתעוררות לעבודת ה'.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לצטט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישרים
עיצוב ועימוד: **שוקי קנר**

מַגְדָּנוֹת

לְשִׁלְחֵי שַׁבָּת

פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח

בס"ד, גליון רכ"ה

'קְשֵׁה זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף'

הרה"ק רַבִּי אַבְרָהָם יַעֲקֹב מִסַּאדִיגוּרָא זיע"א בֵּאֵר מַה שֶּׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (פסחים קיח.) 'קְשֵׁה מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף', וְכֵן קְשֵׁה זִוּוּגִים (סנהדרין כב.). וְקָשֶׁה מַה שַּׁיָּךְ לְשׁוֹן שֶׁל קְשִׁי כְּלַפֵּי הַשי"ת כִּבְיָכוֹל. אַךְ **מֵחֲמַת שֶׁכָּל אֶחָד תּוֹלֶה בְּסִבָּה בְּלִי אֱמוּנָה, זֶה הוּא קָשֶׁה שֶׁיָּבֹא אֵלָיו הַשֶּׁפַע, אֲבָל אִם הָאָדָם יָשִׂים אֱמוּנָתוֹ בַּה' אֵין שׁוּם מָסָךְ וְנִמְשָׁךְ לוֹ הַטּוֹב כְּמוֹ שֶׁיָּצָא מִשָּׁרְשׁוֹ מִמְּקוֹר הַטּוֹב** ('בנין שלמה' להאב"ד טורקא חלק 'לקוטי תלפיות' אות ה).

בְּלִי בִּזַּת הַיָּם קַל בְּיוֹתֵר

מְסַפְּרִים בְּשֵׁם הרה"ק בַּעַל 'דִּבְרֵי יוֹאֵל' מִסַּאטְמַר זיע"א, שֶׁפֵּרֵשׁ בְּדֶרֶךְ הַלָּצָה אֶת הַמַּאֲמָר 'קְשֵׁה זִוּוּגוֹ שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף', וְאָמַר, כִּי לְכְאוֹרָה יֵשׁ לְהָבִין מַהוּ הַקֹּשִׁי הָאָמוּר, שֶׁהֲרֵי עֵינֵינוּ הָרוֹאוֹת שֶׁרוֹבָּא דְּאִינְשֵׁי מוֹצְאִים אֶת זִוּוּגָם, אָמְנָם לֹא בְּנָקֵל הוּא, אַךְ סוֹף סוֹף הוּא מֵילְתָא דִּשְׂכִיחָא, וְאֵינוֹ יָקָר הַמְּצִיאוּת כְּמוֹ קְרִיעַת יַם סוּף שֶׁאֲרָעָה פַּעַם אַחַת בִּלְבַד. הוּא מוֹתִיב לָהּ וְהוּא מְפָרֵק לָהּ, כִּי בֶּאֱמֶת לְמִצֹא זִוּוּג אֵינוֹ קָשֶׁה כָּל כָּךְ, אַךְ כַּאֲשֶׁר רוֹצִים שֶׁיִּהְיֶה הַשִּׁדּוּךְ כְּמוֹ בִּקְרִיעַת יַם סוּף, שֶׁהָיְתָה בּוֹ גַּם בִּזַּת הַיָּם, זִוּוּג עִם רְכוּשׁ גָּדוֹל, זֶה כְּבָר אֵינוֹ פָּשׁוּט כְּלָל וְכְלָל. וְעַל אוֹתָהּ דֶּרֶךְ פֵּרֵשׁ אֶת הַמַּאֲמָר 'קְשִׁין מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם כִּקְרִיעַת יַם סוּף', כִּי אִם רוֹצֶה אָדָם לְהִתְפָּרְנֵס כְּדֵי צָרְכּוֹ, הֲרֵי זֶה בְּגֶדֶר הָאֶפְשָׁר, אַךְ אִם רְצוֹנוֹ בְּ'בִזַּת הַיָּם', כְּפִי שֶׁהָיְתָה בִּקְרִיעַת יַם סוּף, זֶה אָכֵן דָּבָר קָשֶׁה בְּיוֹתֵר.

צְרִיךְ לַחֲצוֹת אֶת הַיָּם

סִפֵּר הַגָּאוֹן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הַלֵּוִי קְלֵינְג רַבָּהּ הָרָאשִׁי שֶׁל הָעִיר נִיס (נִיצָה): יוֹם אֶחָד מִתְדַּפֵּק עַל פִּתְחַ בֵּיתִי נַעֲרָה צְעִירָה, וּמְסַפֶּרֶת לִי כִּי הִיא בַּעֲלַת תְּשׁוּבָה שֶׁהָיְתָה בְּזִיּוּוּ-יוֹרֵק וְלֹא מִכְּבָר בִּקְּשָׁה אֶת בְּרָכָתוֹ שֶׁל הרה"ק רַבִּי מְנַחֵם מֶענְדֶל מִלְיוּבַאוִויטְשׁ זיע"א לְמְצִיאַת שִׁדּוּךְ מַתְאִים. הָרַבִּי הֵשִׁיב לָהּ: חֲזַ"ל אוֹמְרִים עַל שִׁדּוּךְ, קָשֶׁה לְזַוְּגָן כִּקְרִיעַת יַם סוּף, לְעִתִּים צְרִיכִים לַחֲצוֹת אֶת הַיָּם בִּשְׁבִיל שִׁדּוּךְ, גַּם אִם זֶה לֹא קַל. סְעִי לְצַרְפַת וּפְנִי לָרַב קְלֵינְג הָרַב הָרָאשִׁי שֶׁל נִיס. עַל כֵּן, אָמְרָה לִי, הִזְדָּרַזְתִּי, כִּתַּתִּי רַגְלַי וְהִנֵּה אֲנִי כָּאן.

נִדְהַמְתִּי עַד מְאֹד, וְלֹא הֵבַנְתִּי מַה פִּתְאוֹם שָׁלְחָה הָרַבִּי מִלְיוּבַאוִויטְשׁ אֵלַי, אָמַרְתִּי לָהּ: אֵינֶנִּי שַׁדְּכָן וּמֵעוֹלָם לֹא עָסַקְתִּי בְּשִׁדּוּכִים, אַף לֹא פַּעַם אַחַת. כְּשֶׁהִבְחַנְתִּי בְּמִבּוּכָתָהּ אָמַרְתִּי לָהּ: אַל תְּבִינִי אוֹתִי לֹא נָכוֹן, רִאשִׁית הַנָּךְ אוֹרַחַת רְצוּיָה בְּבֵיתֵנוּ. שֵׁנִית, עוֹד בְּעֵת שֶׁכִּהַנְתִּי כִּרַבָּהּ הָרָאשִׁי שֶׁל לִיוֹן נִתְקַלְתִּי בְּדִבְרֵי פֶּלֶא אֶצֶל הָרַבִּי מִלְיוּבַאוִויטְשׁ, עַל כֵּן מִסְתַּבֵּר שֶׁאִם הָרַבִּי שָׁלַח אוֹתָךְ אֵלַי, כַּנִּרְאֶה יֵצֵא מִזֶּה מַשֶּׁהוּ לְבַסּוֹף, אַף שֶׁלְּמַעַן הָאֱמֶת אֵינֶנִּי מֵבִין כְּלָל מַה לִּי וְלִשְׁדּוּךְ שֶׁלָּךְ, עַל כֵּן מְזֻמָּנֶת אַתְּ לְהִתְאָרַחַ בְּבֵיתֵנוּ, וְנִרְאֶה אֵיךְ יִפֹּל דָּבָר.

מַמְשִׁיךְ הָרַב קְלֵינְג וּמְסַפֵּר, כִּי כַּעֲבֹר יוֹם הִתְקַשֵּׁר אֵלָיו קְרוֹב מִשְׁפָּחָה שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְאוֹמֵר לוֹ כִּי בְּנוֹ נַעֲשָׂה חוֹזֵר בִּתְשׁוּבָה, וְכָעֵת יֵשׁ לוֹ בְּעָיָה שֶׁל מְצִיאַת שִׁדּוּךְ עִם אַחַת שֶׁיְּכוֹלָה לְהַתְאִים לוֹ, הֵן מִצַּד הַמִּשְׁפָּחָה מִמֶּנָּה הוּא מַגִּיעַ, וְהֵן מִצַּד שֶׁהוּא מְחַפֵּשׂ אַחַר שׁוֹמֶרֶת תּוֹרָה וּמִצְוֹת הַמְדַקְדֶּקֶת עַל קַלָּה כְּבַחֲמוּרָה. סִיֵּם הגר"י קְלֵינְג אֶת סִפּוּרוֹ, כָּעֵת כְּבָר הֵבַנְתִּי מַדּוּעַ נִשְׁלְחָה אוֹתָהּ חוֹזֶרֶת בִּתְשׁוּבָה לְבֵיתִי, מִסְתַּבֵּר שֶׁהַקֹּשִׁי שֶׁל הַזִּוּוּג הָיָה אָכֵן בַּחֲצִיַּת הַיָּם, וְהַשִּׁדּוּךְ קָם וְהָיָה ('מעשה ברבי' עמ' קכג, 'מנחם משיב נפשי' תשלו).

כָּל שַׁבָּט וְדַרְכּוֹ

פַּעַם בָּא בָּחוּר מְבֻגָּר לִפְנֵי הרה"ק הַ'גְּדֹלַת מָרְדְּכַי' מִסְּפִּינְקָא-יְרוּשָׁלַיִם זיע"א וְשָׁאַל אוֹתוֹ: **מַדּוּעַ צָרִיךְ אֲנִי לְחַכּוֹת זְמַנִּים טוֹבָא לַשִּׁדּוּךְ שֶׁלִּי, בְּעוֹד שֶׁבַּאֲחֵרִים מִתְקַיֵּם בְּנָקֵל אָמְרָם** (אבות פ"ה מכ"א) **בֶּן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה לַחֻפָּה.** נָעֲנָה לוֹ הרה"ק בְּדִבְרֵי תּוֹרָה מְתוּקִים וְצַחוּת לָשׁוֹן כְּדַרְכּוֹ, דְּהִנֵּה עַל הַמִּשְׁנָה בְּאָבוֹת (פ"ה מ"ד) עֲשָׂרָה נִסִּים נַעֲשׂוּ לַאֲבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם, כָּתַב הָרַמְבַּ"ם בְּפֵרוּשׁוֹ כִּי הַנֵּס הַחֲמִישִׁי, שֶׁנִּבְקְעוּ לִדְרָכִים רַבִּים כְּמִסְפַּר הַשְּׁבָטִים, כְּעֵין קֶשֶׁת עָגֹל וְכוּ', וְהוּא אָמְרוֹ 'לְגֹזַר יַם סוּף לְגָזָרִים'. **וְאִם נִתְבּוֹנֵן בַּצִּיּוּר שֶׁצִּיֵּר שָׁם הָרַמְבַּ"ם בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת נִרְאֶה, שֶׁיּוֹצֵא כִּי לְכָל שֵׁבֶט הָיָה מַסְלוּל שׁוֹנֶה בְּדַרְכּוֹ. לְהַלָּלוּ שֶׁהָיוּ בַּחֲצִי הָעִגּוּל הַחִיצוֹנִי, הָיְתָה הַדֶּרֶךְ הַכִּי אֲרֻכָּה. וּלְהַלָּלוּ שֶׁהָיוּ בַּחֲצִי הַפְּנִימִי, דֶּרֶךְ קְצָרָה מְאֹד. וּמִמֵּילָא לְכָל שֵׁבֶט עַל פִּי מְקוֹמוֹ, אָרְכָּה הַדֶּרֶךְ בְּאֹפֶן שׁוֹנֶה, אִם מְעַט וְאִם הַרְבֵּה. וְעַל זֶה אָמְרוּ ז"ל (סוטה ב.) קָשִׁין לְזַוְּגָן כִּקְרִיעַת יַם סוּף, כִּי לְכָל אֶחָד עַל פִּי שִׁבְטוֹ וּמַזָּלוֹ וְגוֹרָלוֹ, תֶּאֱרַךְ הַדֶּרֶךְ בְּאֹפֶן שׁוֹנֶה כִּבְקִרִיעַת יַם סוּף.**

(מתוך הספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

חִידוֹן מַגְדָּנוֹת - נושא פרסים

אֵיזֶה פָּסוּק בְּפָרָשָׁה זוֹ מֵכִיל חָמֵשׁ מִלִּים רְצוּפוֹת שֶׁמַּתְחִילוֹת בְּאוֹתָהּ הָאוֹת?

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו אי"ה בגליונות הבאים

הפותרים נכונה יכנסו להגרלה אי"ה
על סידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר".
את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני
למספר פקס: 077-470-26-81
או למייל: magdenot@gmail.com
נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון.
בראש הדף לציין "עבור חידון לנוער".

פתרון החידה - פרשת לך לך:

ש. אילו עופות מוזכרים בפרשה זו? (3)

ת. העופות שמוזכרים בפרשה הם תור, גוזל יונה ועיט (בראשית טו ט,יא). השניים הראשונים שמשו לברית בין הבתרים, והאחרון הגיע לאכול את פגרי הבהמות והעופות.

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר":
פרשת לך לך:
ה' מאיר הולצמן מבית שמש.

גליון 178

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השבוע

[וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ' (שמות טו כו)**]. כֹּחַ הַפּוֹעֵל בַּנִּפְעָל** כלל הוא שכל מציאותו של הנפעל נמשך מהפועל אותו, שהרי אין לו כלל כח נוסף מהפועל, ולכן כוח הפועל שורה בו ומחיה אותו, **וְזֶה הַכֹּחַ נִמְשָׁךְ מֵהָרָצוֹן** הכח הפועל שהוא המחיה מאין ליש את הנפעל הוא המשכה מהרצון של הפועל (הקדוש ברוך הוא), והוא מתחדש בכל רגע ורגע מכח הרצון ואין כח הפועל כך נפרד כלל, **כִּי כְּשֶׁהָרָצוֹן שֶׁיִּהְיֶה כָּךְ הוּא כָּךְ** כי כשרצונו יתברך שיהיה איזה מציאות, עצם הרצון הוא המכריח את קיום המציאות, כי רצונו יתברך הוא עצמו כל המציאות, ונמצא שהוא המהווה את כח הפועל שמחיה ומקיים את הנפעל.

אַף כְּשֶׁהַדָּבָר בָּרָצוֹן נִקְרָא 'אַיִן', שרשו של כח הפועל הנזכר, נמשך מתוך הרצון והוא כלול בו, אלא שהכח שכלול ברצון אינו מכונה 'כח הפועל', ואין בו הגדרה ופירוד לקראו על שם הנפעל שעתיד לשרות בו והוא נכלל ב'אין', ומטעם זה לפני שניתן בו כח ההמשכה לפועל ולהתגלות באופן של "רצון שיהיה כך" שהוא ההתגלות בפועל, לא שייך בו השגה כלל ולכן נקרא 'אין' שהוא כח שאינו מושג, **רַק בְּהַמְשָׁכָה בַּבְּרוּאִים נִכָּר הַדָּבָר וְהַכֹּחַ** ומכיון שהוא ניכר ונראה ככח לעצמו, נמצא שהוא 'יש'. **וְזֶה הַכֹּחַ** שכלול בהרצון והוא בבחינת 'אין' **נִקְרָא אָדוֹן שֶׁל דָּבָר**, כיון שחיותו של כל דבר תלויה בכח הפועל וכפוף לאופן שכח הפועל מפעיל אותו לפי הרצון של הפועל עצמו, נמצא שהוא אדון של אותו דבר, **וְנִקְרָא 'מָרְדְּכַי', מָרֵי דָּכֵי** (תרגום שמות ל כג על הפסוק מר דרור), 'מרי' לשון אדנות ומרות, 'דכיא' לשון טהרה, שהוא טהור ונעלה מהשגה, והוא יסוד אבא, דהיינו הכח שבתענוג החכמה שמשתעשע הקדוש ברוך הוא בישראל, (הנקרא אבא), והמתגלה על ידי מידת ההשפעה הנקראת יסוד בגלוי, **אֲבָל בְּהַשֹּׁרֶשׁ לֹא נִכָּר הַמְּלוּכָה** ולא אינו נקרא מלך אלא אדון, כי מלך הוא כינוי למלך שיש לו עבדים הנפרדים ממנו וכוחו מולך עליהם, ואילו בשורש הכל, הפועל והנפעל, כלולים ב'אין' באחדות מוחלטת.

וְהִנֵּה יִשְׂרָאֵל הֵם אֵבְרֵי שְׁכִינָתָא איברי השכינה, **כִּי בְּכָל אֶחָד יֵשׁ כֹּחַ הַפּוֹעֵל הַדְּבּוּרִים שֶׁל הַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא שֶׁמַּמְלִיךְ עָלָיו** בכל אדם מישראל יש דיבור של הקדוש ברוך הוא, והוא מדבר אליו להטיב דרכו בכל עת, והיא הנשמה שעל ידו הוא ממליך את הקדוש ברוך הוא ומכוחה באים הדיבורים, **וְהַדְּבּוּרִים נַעֲשִׂין לוֹ מוֹחִין** הם התשוקות השורות במחשבתו ונותנים בו חיות ותנועה לקיים רצון הבורא יתבר (מוחין מלשון מחיה), והם הכח הפועל בנפעל ששורה על כל הפעולות שהאדם שעושה לכבוד בוראו. ונמצא שישראל הם איברים של השכינה ששוכנת במחשבתם ופועלת מתוכם את מעשי המצוות.

וּכְשֶׁאָדָם עוֹבֵד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִפְּנֵי קַבָּלַת עֹל מַלְכוּתוֹ, עוֹבֵד לְהַדְּבּוּרִים שֶׁנִּכְנְסוּ בַּמּוֹחִין שֶׁלּוֹ, נמצא שכח הפועל הזה נעשה על ידי האדם הזה אדון על הנפעל מכוחו שהיא פעולת המצוות, **וְזֶה נִקְרָא שְׁכִינָה, שֶׁשּׁוֹכֶנֶת גַּבֵּיהּ, וְיֵשׁ** דרגה גבוהה יותר, מי שזוכה להשיג דרגה גבוהה יותר מהשכינה, והיינו שמשיג את השורש של הדיבורים שבמוחו שהוא הרצון עצמו, והיינו **שֶׁעוֹבֵד לִהְיוֹת תַּעֲנוּג לְהַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא וְזֶה עוֹבֵד לַמֶּלֶךְ עַצְמוֹ**, אינו עובד לכח הפועל אשר בו, אלא לפועל עצמו הקדוש ברוך הוא שממנו נמשך הרצון.

וְהִנֵּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רָצָה לִהְיוֹת לוֹ תַּעֲנוּג, וְלָכֵן יָצָא הַדְּבּוּרִים לְיִשְׂרָאֵל, נִמְצָא יֵשׁ כָּאן הַמְשָׁכָה מֵהַתַּעֲנוּג שהוא ה'רצון' של המלך **לְהַדְּבּוּרִים** נמצא שהדיבורים הם המשכה של התענוג והתענוג הוא הכח הפועל שלו הנקרא 'מרי דכיא', **וְזוֹ הַמְשָׁכָה שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהַתַּעֲנוּג לְהַדְּבּוּרִים נִקְרָא 'זֶה'** ההמשכה שנמשכת מתענוג הקב"ה אל הדיבורים שדיבר לישראל נקרא 'זה', כיון שנמשך מכח הפועל עצמו שהוא לשון 'זכר' כיון שהוא המשפיע את כח הפועל, ולכן 'זה' הוא כינוי להמשכה שאין בו השגה כלל, **וְהַדִּבּוּר נִקְרָא 'זֹאת'**, כיון שהוא המקבל מהפועל, נמצא שהוא בחינת נקבה, והיא השכינה כנזכר לעיל.

וְהִנֵּה הַיִּשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם גַּם כֵּן הָיוּ עוֹבְדִין לְהַבּוֹרֵא בָּרוּךְ הוּא אף על פי שעדיין לא ניתנה תורה, **רַק בְּמַדְרֵגַת 'זֹאת', שֶׁהַמְלִיכוּ הַדִּבּוּר שֶׁנִּקְרָא 'זֹאת'** שנתגלה ב'מוחין' שלהם, והיינו בבחינת השכינה **שֶׁמְּקַבֵּל מֵהַתַּעֲנוּג הַנִּקְרָא 'זֶה', וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אָמַר** (שמות ג יב)**, 'וְזֶה לְךָ הָאוֹת', כְּשֶׁיֵּצְאוּ מִמִּצְרַיִם 'תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה'**, שיזכו לעבוד

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

כח הפועל בנפעל

במאמר זה מבאר רבינו את הבדל המדריגות בין ישראל לפני מתן תורה, שכבר היו עובדים את השם ולא שינו את שמם ולשונם ולבושם, למדריגת ישראל אחר מתן תורה, שזכו להתגלות אור התורה שהיא רצונו יתברך.

רבינו מבאר את מהותה של עבודת השם, שהיא חיבור הנברא אל בוראו בדרך ביטול נכון, ובמדריגה הראשונה שקדמה למתן תורה הביטול הזה היה ביטול **חיצוני**, שאדם עובד אל כח השם המחיה אותו, אך במדריגה הנעלה יותר, שהיא לאחר מתן תורה, הביטול הזה הוא ביטול **פנימי** ועצמי, שאדם עובד לרצון הקדוש ברוך הוא שהוא המהווה את כל הכוחות.

וההבדל בין שני המדריגות הוא **בהכרה**, שכאשר הנברא משיג רק את מציאותו שלו והכרתו מוגבלת בידיעה השלימה שיש כוח המחיה אותו, אז עובד את השכינה שהיא הכח המחיה אותו, ואמנם גם אז נקרא עבד נאמן, אבל כשהנברא משיג **שאין לו כלל מציאות נפרדת**, אלא כל מקור חיותו הוא רצון הקדוש ברוך הוא, וידיעה זאת זאת היא אצלו בדרך הכרה אמיתית שאינה נפרדת כלל מידיעתה של הנפש והכרתה את עצמה, אזי הידיעה מביאה אל נפשו כריעה רוחנית שכורע מפני הדר גאון כבודו יתברך, אז הכרה שלימה זאת היא החיבור אל רצון השם יתברך שהוא מקור החיים, והיא ממשיכה שפע חדש לעולם.

כדי לעשות נחת רוח לבורא - פועל הכל, וזהו בחינת 'זה' שנתגלה להם בא' של תיבת 'אנכי' שהוא הרצון.

וְהִנֵּה יֵשׁ אַהֲבַת עָלוּב לָעֶלָה שֶׁלּוֹ, אהבת הכח הנפעל - המקושר עם הפועל עצמו על ידי אהבה הבאה מתוך ההכרה, והיא **כְּשֶׁמַּכִּיר שֶׁזֶּה חִיּוּתוֹ** שהפועל הוא חיותו על ידי שממשיך את כח הפועל, **וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִהְיוֹת שָׁעָה אַחַת בְּהַפְרָדָה מֵעִלָּתָהּ**, הכרה זאת היא שכל מציאותו וחיותו הוא מהפועל ואין לו כלל מציאות וסיבת קיום נפרדת, וממילא אי אפשר לו להתקיים אפילו רגע כשיפרד מאדונו, ומכח זה ירא להפרד מדביקותו אפלו שעה אחת, **וְיֵשׁ אַהֲבָה מֵעֶלָה לְעָלוּב** היא אהבה של הבורא לנברא שמשפיע לו כדי לקיימו ולהחיותו בחיות של אמת שהיא על ידי דביקות האהבה המאיר בו, **וְהַכֹּל עוֹלֶה עַל יְדֵי אוֹתִיּוֹת הַיּוֹצְאִים מֵחֻמְשָׁה מוֹצָאוֹת הַפֶּה** האהבה מהעלול לעילה ומהעילה לעלול היא באמצעות הכוח המחבר שהוא כח הפועל שכמבואר לעיל הוא בחינת "הדיבורים של הקדוש ברוך הוא" הנמשכים משורש עולם הדיבור שהוא חמשת מוצאות הפה שבמחשבה, שהם מקורו של כח הפועל.

וְזֶה החיבור בין עלול לעילה ומעילה לעלול נרמז ב**הָאוֹתִיּוֹת אַהֲבָ"ה, כִּי אַהֲבַת עָלוּב לָעֶלָה הִיא לְאָלָ"ף** לאלופו של עולם המחיה אותו על ידי כח הפועל ואהבה זאת היא בחינת אל"ף כי היא סיבה ראשונה שאין לה סיבה קודמת, **וְאַהֲבַת עֶלָה לָעָלוּב** אהבת בורא לנברא **הוּא לְהַבֵּי"ת**, לכח שיש לו סיבה קודמת ולכן הוא נקרא ב' כי יש כאן שני סיבות, כי היא מכח אהבת העלול שנמשכת מכח הפועל עצמו שהוא חיותו, **כִּי מִתְּחִלָּה הֶעָלוּל מְעוֹרֵר אַהֲבָה מִלְמַטָּה לְהִתְוַסֵּף עָלָיו אַהֲבָה** נמצא שאהבת עילה שהוא הבורא לנברא יש בה שני אהבות, שהרי היא נמשכת מכח אהבת הנברא, ושני האהבות אלו נכללות בתיבת 'אהבה'.

וְהִנֵּה הַבַּעַל מְלָאכָה משל אל הבורא שהוא בעל מלאכה שברא הכל יש מאין, **טֶרֶם שֶׁעוֹשֶׂה הַדָּבָר** פני שמוציא את רצונו מהכח אל העשייה, **אָז הַדָּבָר חָקוּק בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ** והחקיקה הזאת היא תחילת הויית הדבר אלא שהוא כלול עדיין ב'אין', **וְלָכֵן יֵשׁ שִׁלְשָׁה הִתְחַבְּרוּת, אֶחָד הוּא הַהַמְשָׁכָה שֶׁנִּמְשָׁךְ מֵהָרָצוֹן לְהַחֲקִיקָה שֶׁיֵּחָקֵק בְּשִׂכְלוֹ** הרצון מושך את כח הפועל מה'אין' אל מחשבת היוצר שהיא חקיקת ציור הדבר שרוצה לברוא, וחקיקה זאת היא מקור הוייתו של אותו דבר, **וּמְחַבֵּר לְהַדָּבָר הַהוּא שֶׁחוֹקֵק בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ יִתְבָּרַךְ וְיִתְעַלֶּה**, היא ההמשכה שהקב"ה ממשיך את רצונו שיתחבר אל המחשבה שהיא תחילת הויית הנבראים, **וְאַחַר כָּךְ יֵשׁ הִתְחַבְּרוּת שֶׁצִּמְצֵם אֶת עַצְמוֹ לְהַדָּבָר הַהוּא מֵחֲמַת אַהֲבָתוֹ וְנִקְרָא חִבּוּק יָמִין** וממנה נמשך כח הפועל הנקרא חסד גבורה תפארת ובו כלולים כל המידות המחברים בין הפועל להנפעל, **וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַדָּבָר מְחַבֵּר אֶת עַצְמוֹ לְהַדָּבָר** וזהו התחברות הנקרא נצח הוד יסוד שממנה נמשך העשייה בפועל על ידי כח הפועל המהווה את הנפעל.

וְזֶה נִקְרָא בַּמִּדְרָשׁ (שמות רבה ה א) **שְׁלֹשָׁה מִינֵי נְשִׁיקִין** כי כל חיבור בין משפיע למקבל הוא בחינת נשיקה שמתחברים באהבת הדביקות וביחוד המחשבה, **נְשׁוּק שֶׁל גְּדֻלָּה וְשֶׁל פְּרִישׁוּת וְשֶׁל פְּרָקִים**, בחינת של פרקים הוא מה שנאמר באהרן **וְשָׁמַח בִּלְבּוֹ** (שמות ד יד) ושם נאמר **וַיִּשַּׁק לוֹ** (שמות ד כז) וזהו מה שממליך עליו את כח הפועל ששורה בדבר שהוא בחינת 'יסוד אבא' שנקרא מרדכי שהוא בחינת משה, והיינו שהמשיך מבחינת מחשבה לבחינת דיבור, **וְשֶׁל גְּדֻלָּה הוּא שֶׁמַּמְלִיךְ הַדָּבָר** על עצמו וזהו מה שנאמר בשמואל כשהמליך את שאול **'וַיִּצֹק שֶׁמֶן עַל רֹאשׁוֹ וַיִּשָּׁק לוֹ'** (על פי שמואל א' י א: וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת פַּךְ הַשֶּׁמֶן וַיִּצֹק עַל רֹאשׁוֹ וַיִּשָּׁקֵהוּ) **וזהו** נרמז בלשון 'על ראשו', שממליכו להיות מעליו, וזהו בחינת מחשבה ששורה על ראשו, **וְשֶׁל פְּרִישׁוּת** מה שפורש מדרגה הנעלמת למדריגת הגילוי, היינו **מֵאַיִן לְיֵשׁ** וזהו שורש כולם, שנמשך מהרצון אל המחשבה.

וְהִנֵּה כְּשֶׁהַדָּבָר בַּמַּחֲשָׁבָה אֵינוֹ מַגִּיעַ רַק לְיֵשׁ, כיון שבציור במחשבה נדמים המצייר (הפועל) והציור לשני דברים, שהמצייר מחבר עצמו לציור כפי שעתיד להיות יש, **וְאַחַר כָּךְ בְּעֶבְדָּא** שהוא הכח המקבל מכח הפועל, ואין בו שום חיות וממילא ההכרה המתגלית היא שכל מציאותו הוא מהפועל עצמו **מִתְגַּלֶּה הָאֲי"ן וְהָרָצוֹן** ודווקא שם עיקר התגלותו, **כִּי כָּל דָּבָר חִיּוּתוֹ הוּא הָאֲי"ן הַהֶעְדֵּר שֶׁלּוֹ** מהמקום שנעדר משם ועדיין לא היה שם משם חיותו כי משם נברא, וזה **נִקְרָא** (שמות ב ד) **'מֻרְחָק לְדֵעָה' - הַ'מַּ"ה' שֶׁ'יֵּעָשֶׂה לוֹ'** התרחקותו שבוש מהדבר היא המשכת חיותו לעשות ולחדש אותו.

וּבָזֶה יִתְבָּאֵר 'וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ' (שמות טו כו), **דָּרְשׁוּ** (ברכות מ.) **אִם שָׁמוֹעַ בַּיָּשָׁן תִּשְׁמַע בֶּחָדָשׁ. כִּי הִנֵּה הַמְצִיאִים לְדִבֵּר הַמֶּלֶךְ שֶׁמּוֹלִיךְ עָלֵינוּ** והם הדיבורים ששוכנים במחשבות ישראל ואנו עובדים להם כמבואר לעיל שהעובד עובד למחשבה ששוכנת בו, **הַדִּבּוּר מְקַבֵּל מִקּוֹל** שהוא כח הפועל הממשיך מהמחשבה אל הגילוי, **וְהַקּוֹל צָיִית לְהַמַּחֲשָׁבָה** הקול הוא כח הפועל מקבל חיותו מהמחשבה, **וְהָיָה הַדָּבָר מִקֹּדֶם בַּמַּחֲשָׁבָה** היא החקיקה שצייר הקדוש ברוך הוא ציור ישראל, **וְהַמַּחֲשָׁבָה מְקַבֵּל מֵהָרָצוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ** שבחר ורצה לעיין ולראות בחקיקה הזאת, **נִמְצָא זֶה שֶׁהוּא בַּדִּבּוּר נִקְרָא יָשָׁן** כיון שאין בו התחדשות אלא ההתחדשות היא בשורש שלו שהיא המחשבה, **שֶׁהֲרֵי כְּבָר הָיָה בַּמַּחֲשָׁבָה וּבָרָצוֹן**

אֲבָל כְּתִיב (תהלים קמה יט) **'רְצוֹן יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה', הַיְרֵאִים יְכוֹלִין לְצַיֵּת לָרָצוֹן** שכל חפצם לעשות תענוג לפניו ונמצא עובדים את הרצון שבחר לחקוק צורת ישראל במחשבתו ולבראם כדי שיעשו לו יתברך נחת רוח, **כְּמוֹ אַבְרָהָם שֶׁבִּלְּי צִוּוּי הַמֶּלֶךְ צִיֵּית לִרְצוֹן הַמֶּלֶךְ** (ראה קידושין פב.) וקיים את כל התורה כולה, **וְאֵלּוּ הַבְּנֵי אָדָם שֶׁשָּׁמְעוּ בַּיָּשָׁן, וּמְדַבְּרִים וּמְקַבְּלִים מֵרְצוֹן הַמֶּלֶךְ, וְשׁוֹמֵעַ בְּקוֹל שֶׁהוּא מַשְׁפִּיעַ לָהֶאָלָ"ף**. וזו היא ההבטחה שאמר בפסוק 'אם שמו תשמע' אם תקבל עול מלכות שמים ותקיים מעשי המצוות, תזכה שיתגלה ללך הרון שהוא הנקרא חדש שמקבל מהמחשבה.

וְזֶה כְּשֶׁאָנוּ רוֹצִים לְהַמְשִׁיךְ שֶׁפַע מֵהַבּוֹרֵא, אָנוּ מוֹדִים וְאוֹמְרִים לְפָנָיו שֶׁהוּא אֵין סוֹף [מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים], מֶלֶךְ הוּא הָרָצוֹן, מַלְכֵי הַמַּחֲשָׁבָה, הַמְּלָכִים הֵם קוֹל וְהַדִּבּוּר, שֶׁהוּא מוֹלֵךְ עָלֵינוּ, וְכוֹרְעִים וּמוֹרִידִים שֶׁפַע מְשָׁם הכריעה היא ההכרה שכל חיותינו מה'אין', כי הכריעה היא הכרת הדר גאונו שמכוחה נופלת בושה ויראה על הנברא עד שנכנע תחת חיותו ובטל אליו לגמרי.

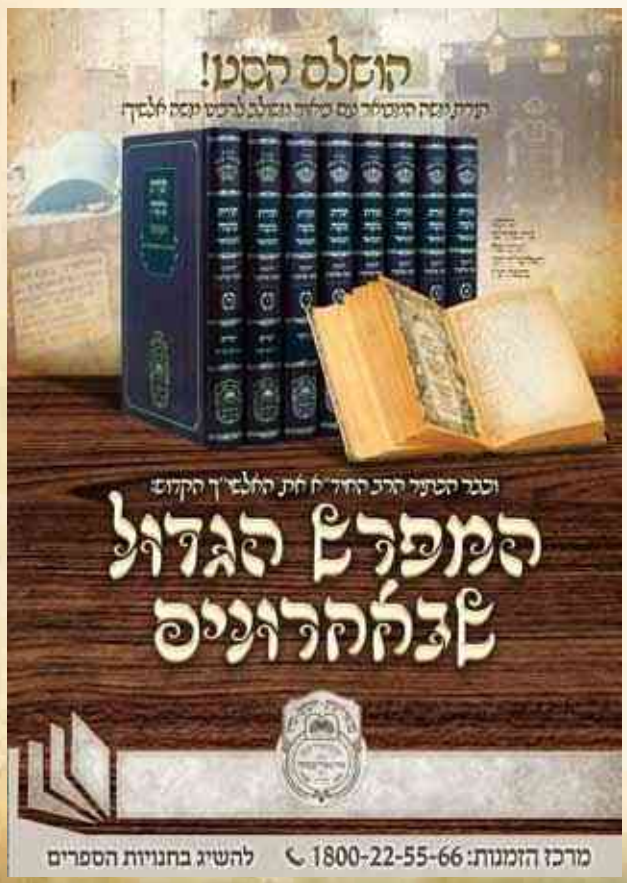

בס"ד

כל השערים נפתחים

משנה ברורה

עם המפתח המפואר

מהדורה חדשה של המשנה ברורה המפואר 'עוז והדר' בתוספת מפתחות
מפוארים ומפורטים על כל ההלכות המובאות במשנ"ב, ביאו"ה ושעה"צ
בנוסף לשלל מעלות המהדורה המנופה ומזוקקת, עם מראה מקומות והוספות רבות

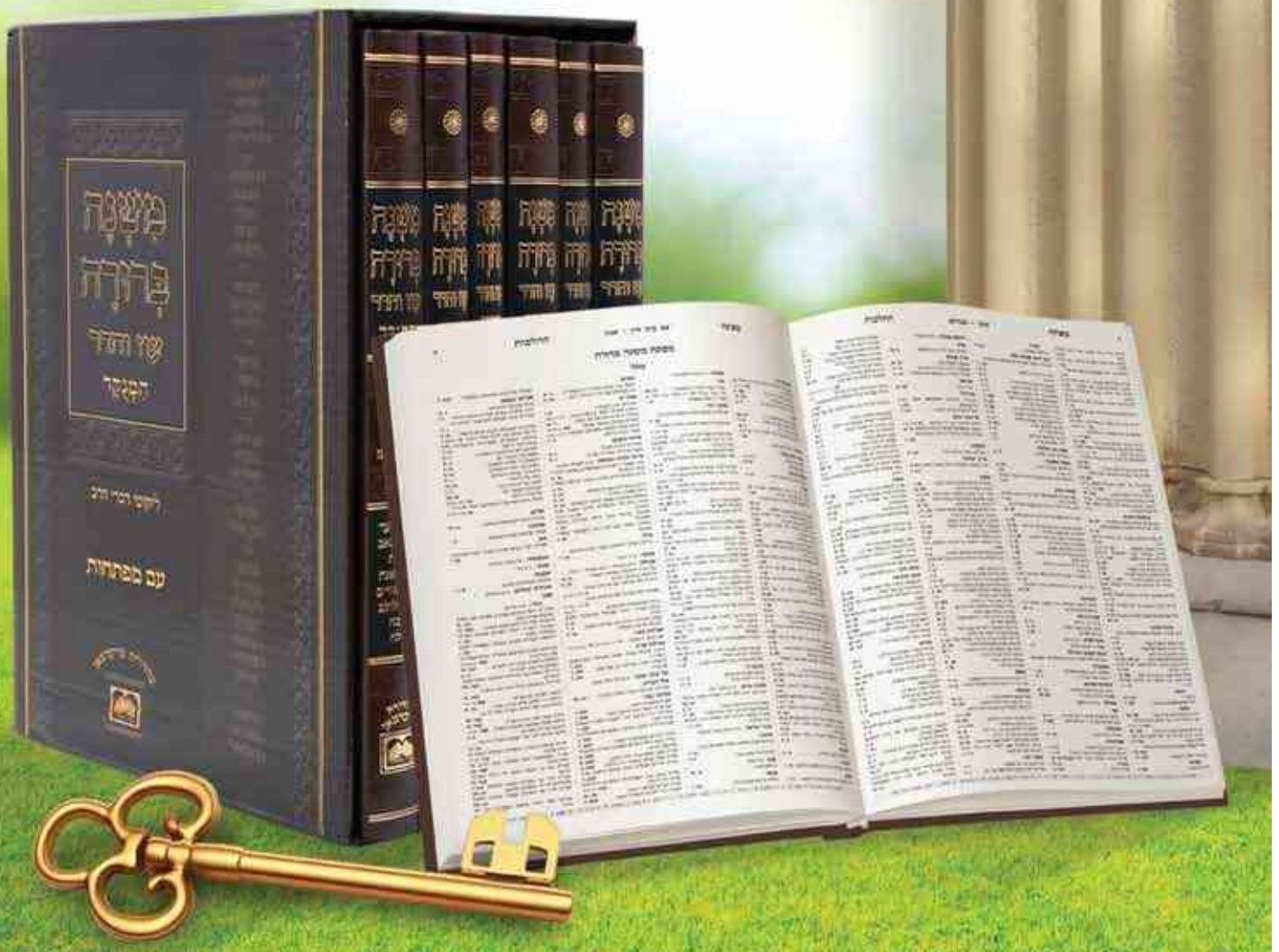

עוז והדר

חיים של תורה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים